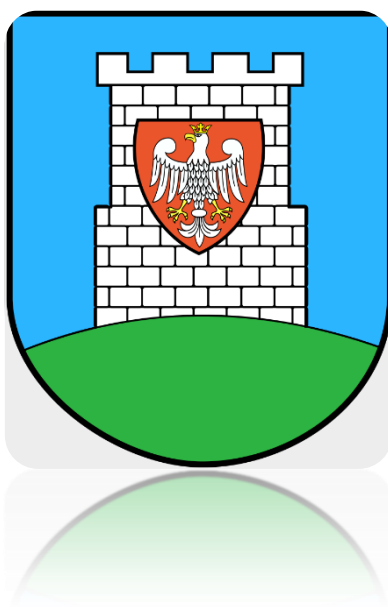

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH NA TERENIE
GMINY RYTRO NA LATA
2021-2027**

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI.....	2
I. WPROWADZENIE.....	5
1. METODYKA OPRACOWYWANIA STRATEGII.....	6
2. KONTEKST PLANOWANIA STRATEGICZNEGO.....	7
3. UWARUNKOWANIA FORMALNE OPRACOWANIA STRATEGII.....	8
4. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI.....	11
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO.....	13
1. POŁOŻENIE.....	13
2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA.....	14
3. KAPITAŁ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY.....	18
3.1. SYTUACJA GOSPODARCZA I FINANSE PUBLICZNE.....	18
3.2. RYNEK PRACY.....	22
3.3. WYCHOWANIE I EDUKACJA.....	23
4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA.....	27
5. KULTURA, SPORT I REKREACJA.....	28
6. OPIEKA ZDROWOTNA.....	31
7. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	31
8. POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	32
8.1. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI.....	32
8.2. POMOC SPOŁECZNA.....	35
8.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	42
III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	43
1. DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO.....	44
1.1. WSPIERANIE RODZINY.....	44
1.2. WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	50
1.3. ZDROWIE PSYCHICZNE.....	56
1.4. PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ UZALEŻNIEŃ BEHAWIORALNYCH....	59
1.5. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE.....	71

3 SPIS TREŚCI

1.6.	<i>AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW</i>	79
1.7.	<i>PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU</i>	84
1.8.	<i>WSPARCIE OSÓB Z PROBLEMEM UBÓSTWA</i>	91
1.9.	<i>PROBLEM PRZESTĘPCZOŚCI</i>	99
1.10.	<i>REWITALIZACJA SPOŁECZNA</i>	103
2.	ANALIZA SWOT.....	107
3.	MISJA I WIZJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	111
4.	ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI STRATEGII.....	111
5.	SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII.....	112
6.	MONITORING.....	113
7.	EWALUACJA.....	114
7.1.	<i>ZAKRES EWALUACJI</i>	114
7.2.	<i>SPOSÓB EWALUACJI</i>	114
7.3.	<i>NARZĘDZIA EWALUACJI</i>	114
7.4.	<i>OKRES EWALUACJI</i>	115
8.	OCENA RYZYKA.....	115
IV.	WNIOSKI I PODSUMOWANIE.....	116
V.	BIBLIOGRAFIA.....	118
VI.	SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL.....	119
1.	SPIS RYSUNKÓW.....	119
2.	SPIS TABEL.....	119
3.	SPIS WYKRESÓW.....	120

4 SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów:

UG – Urząd Gminy

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

NGO – (ang. non-government organization) – organizacja pozarządowa

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

KBPN – Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ZI - Zespół Interdyscyplinarny

KP – Komisariat Policji

GOK – Gminny Ośrodek Kultury

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytro na lata 2021-2027¹ jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie gminy Rytro. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań. W celu osiągnięcia rezultatów i celów Strategii, planowane do realizacji działania podlegają stałemu monitoringowi i okresowej ewaluacji.

Planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego strategicznego celu działań – w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej.

Badania wskazują, iż „zarządzanie i rozwój przy pomocy konstruowania strategii jest skuteczną i wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów”².

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych. W przedstawionym kontekście planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny:

- wspieranie rodziny,
- wsparcie osób niepełnosprawnych,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- aktywność i integrację społeczną seniorów,
- promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- problem przestępczości,
- rewitalizację społeczną.

¹ Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytro na lata 2021-2027” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

² Joanna Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013, s. 10.

6 WPROWADZENIE

Wyróżnione dziedziny nie mają charakteru rozłącznego – cechą charakterystyczną są wzajemne powiązania, zarówno w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego, jak i na płaszczyźnie podmiotowej. Współwystępowanie u beneficjentów różnych problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Świadomość przenikania się perspektyw problemowych nakazuje uznać, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej gminy Rytró.

Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym, aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Aby można było mówić o angażowaniu członków społeczności lokalnej w proces strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, ich udział musi zostać uwzględniony na każdym etapie planowania strategicznego – począwszy od diagnozy, poprzez wybór kierunków priorytetowych, a skończywszy na opracowaniu planu wdrażania i monitorowania Strategii. Skuteczna strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które metodycznie stosowane pozwalają na efektywne działanie, urzeczywistniając jednocześnie sukces podejmowanych przedsięwzięć. Stanowią szansę na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze instytucjonalnej i społecznej na rzecz kształtowania ładu społecznego.

1. METODYKA OPRACOWYWANIA STRATEGII

Obowiązek opracowania Strategii dla gminy i powiatu nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³. Wskazuje ona podstawowe elementy Strategii, nie określając szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu. Ostateczną decyzję w tej sprawie pozostawiono samorządom.

W procesie opracowywania Strategii dla gminy Rytró zastosowano podejście partycypacyjno-eksperckie. Zastosowanie podejścia partycypacyjnego wynika z wymagań stawianych przed samorządami oraz z dostrzegalnej przez przedstawicieli władzy

³Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).

7 WPROWADZENIE

samorządowej potrzeby, aby jak najpełniej angażować przedstawicieli lokalnych społeczności w podejmowanie decyzji.

Partycypacja społeczna, czyli uspołecznienie procesów decyzyjnych poprzez zwiększenie zaangażowania i roli obywateli, to efekt wdrażania konstytucyjnej zasady subsydiarności. Zasada ta ma fundamentalne znaczenie dla budowania współpracy i zapewnienia warunków udziału w życiu publicznym obywateli, najczęściej zrzeszonych w nieformalnych grupach społecznych lub działających w ramach organizacji pozarządowych.

2. KONTEKST PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

Najważniejszym dokumentem strategicznym dla gminy Rytko jest przyjęta przez Radę Gminy Rytko Strategia Rozwoju Gminy Rytko przyjęta uchwałą Nr XXV/191/2013. Jest ona dokumentem określającym podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy w dłuższej perspektywie czasowej. Strategia Rozwoju Gminy Rytko określa najogólniejsze wizje Gminy w przyszłości – pożądaną obraz, do którego zmierza. Zasadniczym celem tego dokumentu jest zapewnienie możliwie najwyższej jakości życia mieszkańców. Założeniem strategii jest analizowanie uwarunkowań, w jakich dany obszar funkcjonuje i adekwatnie do nich aktualizowanie założeń rozwoju oraz formułowanie zarówno celów krótkoterminowych jak i długookresowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględnia nadrzędną rolę Strategii Rozwoju Gminy Rytko na lata 2013-2020. Kluczowe jej elementy wpisują się zarówno w obowiązujące kierunki polityki w sferze społecznej zawarte w obowiązującej Strategii Rozwoju Gminy, jak i kluczowe założenia wypracowywane w toku prowadzonej jej aktualizacji.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze polityki, wskazującym podstawowe cele i kierunki działań oraz programy funkcjonujące, bądź opracowywane w dziedzinach planowania Strategii, będące średniookresowymi planami wykonawczymi, skonkretyzowanymi do poziomu zadań i działań, ich kosztów oraz harmonogramów realizacji.

3. UWARUNKOWANIA FORMALNE OPRACOWANIA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytko na lata 2021-2027, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z: ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2020 roku, poz. 920), ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713), art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b., ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.), które w ramach zadań własnych gminy i zadań własnych powiatu przewidują „opracowanie

i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka” - dla gminy oraz opracowanie i realizacja Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami⁴ - na poziomie powiatu.

Na treść Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obok wyżej cytowanej ustawy o pomocy społecznej mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 2009 r. poz. 946),
2. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2133),
3. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821 z późn.zm.),
4. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 426),
5. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 685 z późn. zm.),

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).

9 WPROWADZENIE

6. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1492),
7. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 322),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.),
9. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 278 z późn. zm.),
10. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 176),
11. ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 875),
12. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.),
13. ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 23 z późn. zm.),
14. ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 35),
15. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1472),
16. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 322),
17. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 111),
18. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 808 z późn. zm.),
19. ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 288 z późn. zm.),
20. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
21. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 53 z późn. zm.),
22. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 266 z późn. zm.),
23. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 256),

24. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 568),
25. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 284 z późn. zm.),
26. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 611),
27. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia mieszkalnych na wynajem mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 508),
28. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 695),
29. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 969),
30. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 295 z późn. zm),
31. ustawa z dnia 7 września 1991 r. systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1327 z późn. zm.),
32. ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 818),
33. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019 – 2023,
34. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1348 z późn. zm.),
35. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329 z późn. zm.),
36. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2407),
37. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1061),
38. ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 833 z późn. zm.).

4. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rytro na lata 2021-2027, jak już wspomniano wcześniej, konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów. Celem takiej konstrukcji jest uspołnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji strategii z programami szerszego zasięgu, jak i konstruowanymi w jej ramach programami.

W praktyce oznacza to, że długo i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategie rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy UE.

W opisywanym zakresie, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rytro wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden

z głównych priorytetów Strategii „Europa 2020”, która zastąpiła „Strategię Lizbońską”. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

W powyższe cele wpisuje się siedem projektów przewodnich (zwanymi także inicjatywami flagowymi) oraz 10 Zintegrowanych Wytucznych dla polityki gospodarczej i zatrudnienia państw członkowskich. Projekty przewodnie składają się z działań realizowanych zarówno na poziomie unijnym jak i krajowym, należą do nich m. in.: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” oraz „Europejski program walki z ubóstwem”.

Na poziomie krajowym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rytro wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020”. Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030. Wyzwania rozwojowe”, w którym wskazane zostały wyzwania rozwojowe stojące przed Polską w perspektywie do 2030 roku. Wśród

12 WPROWADZENIE

wyzwań tych wymieniono m. in: sytuację demograficzną, wysoką aktywność zawodową, poprawę spójności społecznej oraz wzrost kapitału społecznego Polski.

Strategia średniookresowa do 2020 roku wytycza obszary strategiczne (Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna), w których koncentrować się będą główne działania do 2020 roku oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

W kontekście objętych procesem planowania strategicznego dziedzin Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Rytko najważniejszym programem na poziomie krajowym jest „Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020”. Program uwzględnia długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki.

Z kolei na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami są: Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2020 wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.

Programowa zgodność Strategii z:

- Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020,

stwarza szansę na uruchomienie montażu finansowego dla realizacji projektów, które stanowią rozwinięcie zadań opisanych w części operacyjnej Strategii.

Wśród ważnych instrumentów finansowania projektów należy wymienić Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), jako zupełnie nowe narzędzie zaproponowane przez Komisję Europejską, przy pomocy którego partnerskie jednostki samorządu terytorialnego mogą realizować wspólne przedsięwzięcia.

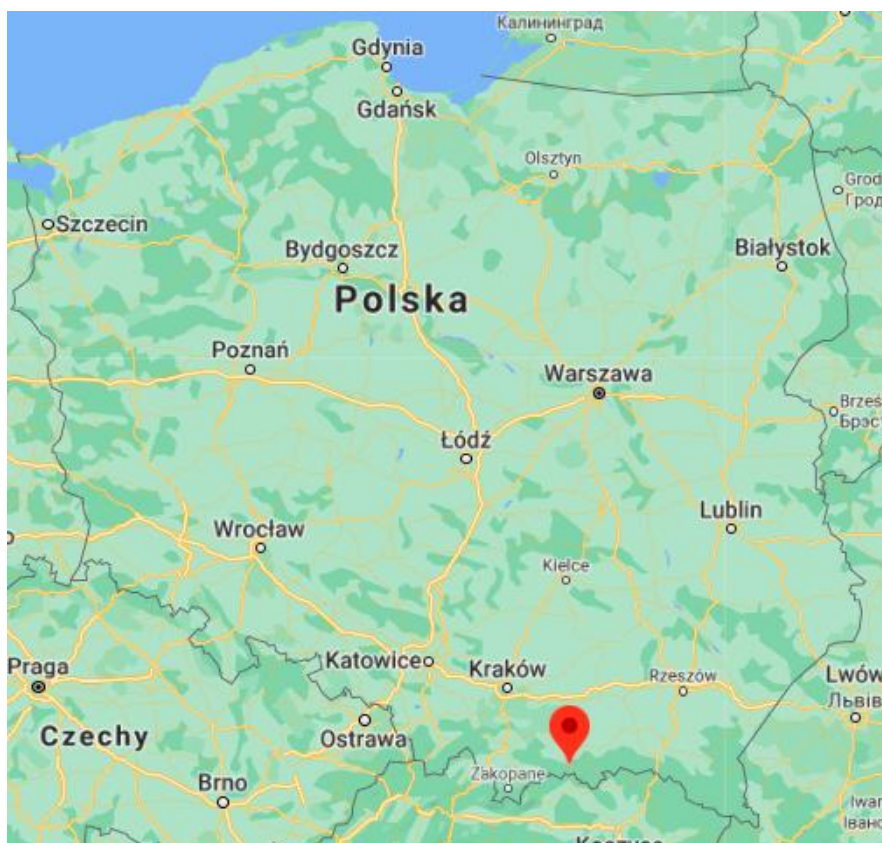

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

1. POŁOŻENIE

Gmina Rytro to gmina wiejska położona w województwie małopolskim, w powiecie nowosądeckim. Sąsiaduje ona z następującymi gminami: Nawojowa, Piwniczna-Zdrój, Stary Sącz i Szczawnica. Jej siedzibą jest wieś Rytro. Rozpatrując położenie Gminy pod względem geograficznym możemy stwierdzić, że znajduje się ona w centrum Beskidu Sądeckiego, w dolinie Wielkiej Roztoki i Popradu. Od zachodu otaczają ją lesiste wzgórza pasma Radziejowej, a od wschodu pasma Jaworzyny Krynickiej.

Rysunek 1. Położenie gminy Rytro na mapie Polski

Źródło: <https://www.google.com/maps/>

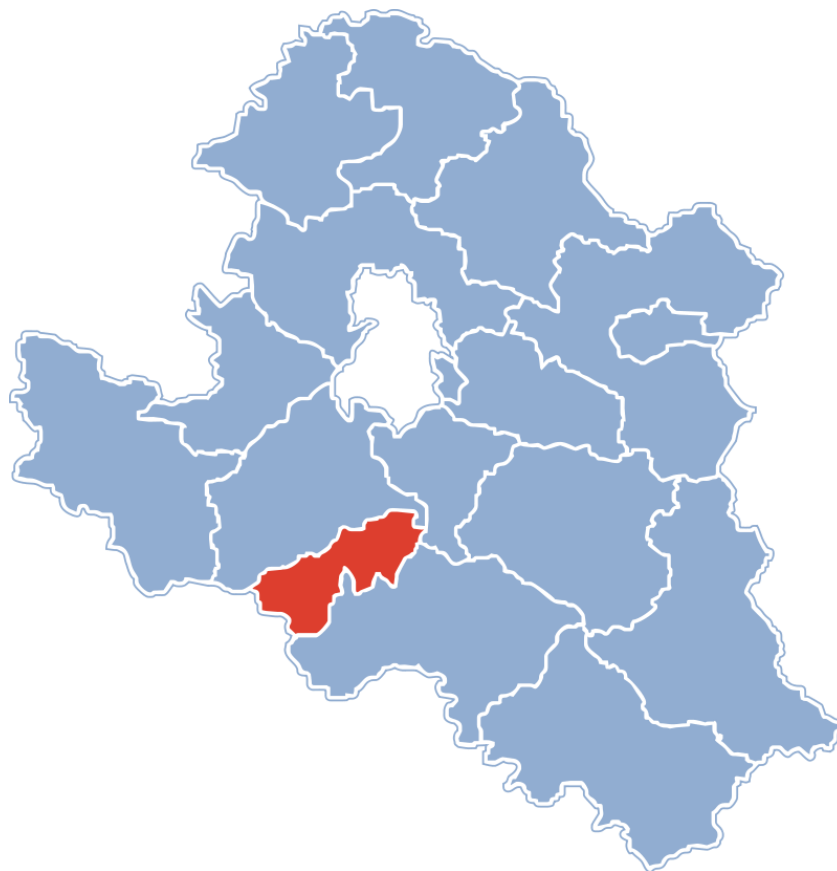
Gmina Rytro zlokalizowana jest przy drodze krajowej nr 87. Trasa ta łączy Nowy Sącz z granicą ze Słowacją w Piwnicznej. Administracyjnie Gmina składa się z 5 sołectw: Obłazy Ryterskie, Roztoka Ryterska, Rytro, Sucha Struga, Życzanów. Gmina obejmuje powierzchnię 41,92 km², co stanowi 2,7% powierzchni powiatu nowosądeckiego. Według danych z 2002

14 CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

roku 22% powierzchni zajmują użytki rolne, natomiast 74% - użytki leśne. Poniżej przedstawione zostało położenie Gminy na mapie województwa małopolskiego.

Rysunek 2. Położenie gminy Rytko na mapie województwa małopolskiego

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Rytko_\(gmina\)#/media/Plik:POL_Gmina_Rytko_on_commune_map.svg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rytko_(gmina)#/media/Plik:POL_Gmina_Rytko_on_commune_map.svg)

2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

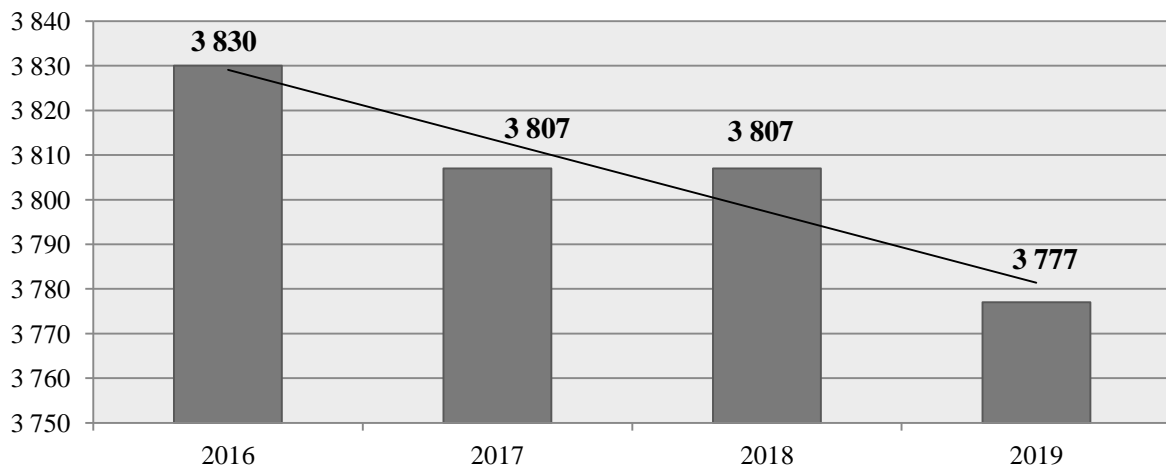
Gminę Rytko zamieszkuje 3 777 osób (stan na 31.12.2019 roku). W stosunku do roku 2016, liczba mieszkańców zmalała, jednak wartość spadkowa kształtuje się na poziomie zaledwie 1,4%. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalny jest trend spadkowy w tym zakresie.

15 CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

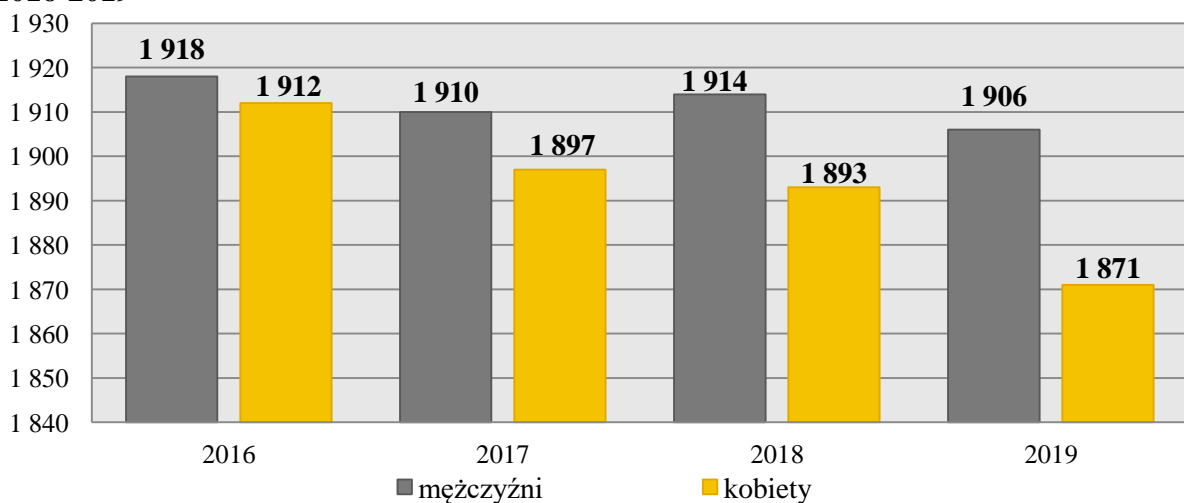
Liczba mieszkańców Gminy na przestrzeni lat 2016-2019 zaprezentowana została na poniższym wykresie.

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Rytko w latach 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba mężczyzn zamieszkujących gminę Rytko jest większa od liczba kobiet - kobiety stanowią 49,5% ogólnej liczby ludności (1 871 kobiet), natomiast mężczyźni 50,5% (1 906 mężczyzn). Współczynnik feminizacji w Gminie wynosi 98, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 98 kobiet.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Rytko na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Mieszkańcy gminy Rytko zawarli w 2019 roku 21 małżeństw, co oznacza, że na 1000 mieszkańców zostało zawartych 5,5 małżeństw. Jest to nieznacznie więcej od wartości dla województwa małopolskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W stosunku do 2017 roku nastąpił wzrost liczby zawieranych małżeństw na 1000 ludności.

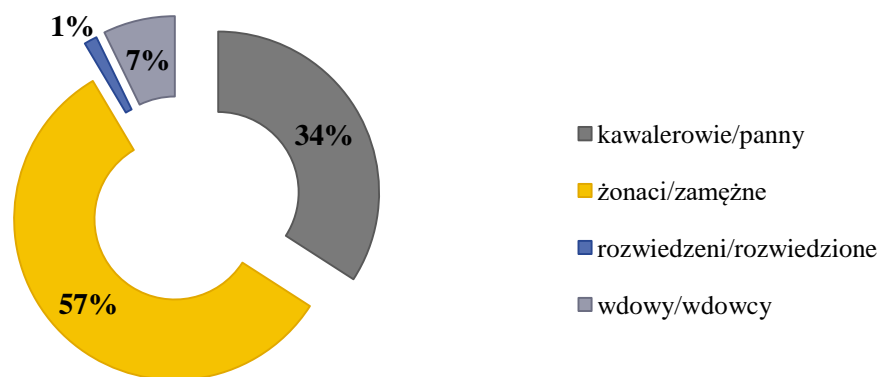

17 CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

Stan cywilny mieszkańców Gminy według danych znajdujących się w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku przedstawia się następująco:

- 34% mieszkańców jest stanu wolnego,
- 57,2% żyje w małżeństwie,
- 1,3% mieszkańców jest po rozwodzie,
- 7,2% to wdowy/wdowcy.

Wykres 3. Stan cywilny mieszkańców gminy Rytko według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w gminie Rytko dodatni i wynosi 15 (stan na koniec 2019 roku), co odpowiada przyrostowi naturalnemu 3,95 na 1000 mieszkańców. Jest to wartość znacznie wyższa w porównaniu do wartości w całej Polsce, gdzie wynosi -0,91. Na przestrzeni lat 2016-2017 przyrost naturalny w gminie Rytko był ujemny, z kolei od roku 2018 utrzymuje się on na dodatnim poziomie. Najmniejszy odnotowany został w 2016 roku, kiedy wynosił -5, natomiast największy w 2018 roku, kiedy wynosił 18.

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Rytko na przestrzeni lat 2016-2018

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
urodzenia żywe	31	46	47	48
zgony	36	47	29	33
przyrost naturalny	-5	-1	18	15

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w gminie Rytko według ekonomicznych grup wieku w roku 2019 przedstawia się następująco:

- 21% jest w wieku przedprodukcyjnym - do 17 roku życia;
- 61,6% mieszkańców Gminy jest w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 15-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 15-64;
- 17,4% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (65 lat i więcej).

Poniższa tabela przedstawia ekonomiczne grupy wieku w gminie Rytko. Na przestrzeni lat 2016-2019 dostrzegalny jest stopniowy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się względnie na stałym poziomie.

Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2016-2019 (w procentach)

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
wiek przedprodukcyjny	21,1	21,4	21,3	21,0
wiek produkcyjny	62,4	62,1	61,8	61,6
wiek poprodukcyjny	16,5	16,5	16,9	17,4

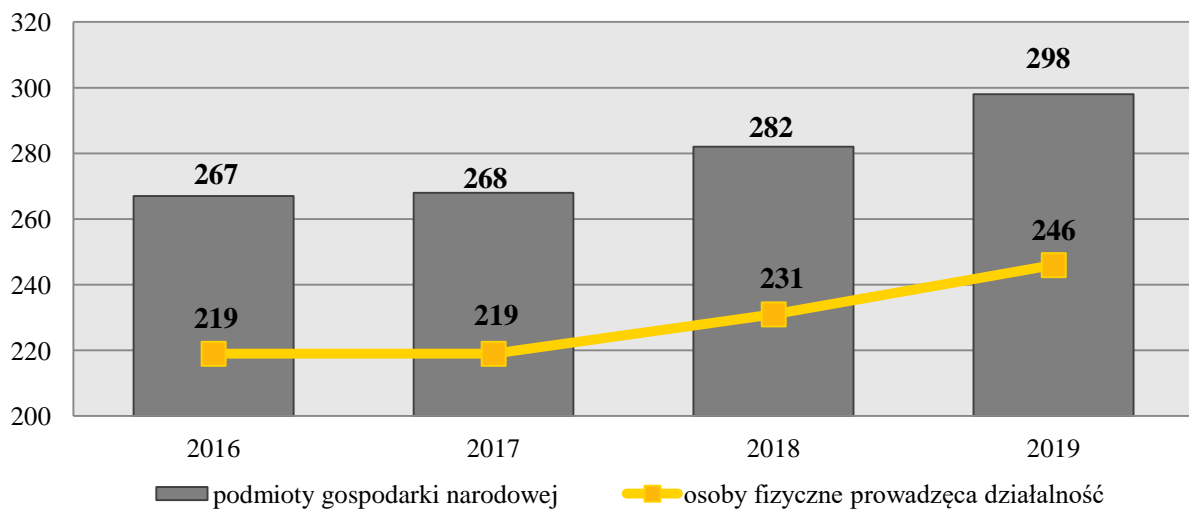
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

3. KAPITAŁ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY

3.1. SYTUACJA GOSPODARCZA I FINANSE PUBLICZNE

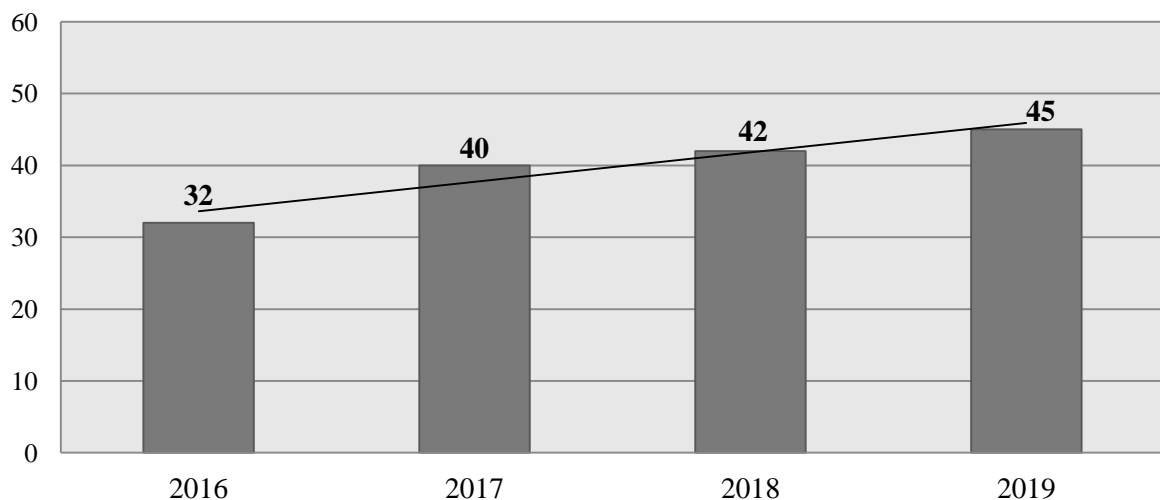
Gmina Rytko jest gminą rolniczo-przemysłową z nastawieniem na przemysł rolno-spożywczy. Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W gminie Rytko na koniec 2019 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było łącznie 298 podmiotów gospodarki narodowej, w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – było ich 246. Podobnie sytuacja wyglądała w 2018 roku, kiedy to osób fizycznych prowadzących własną działalność było 231, natomiast wszystkich podmiotów prowadzących działalność – 282. Na przestrzeni lat 2016-2019 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Rytko ulegała systematycznemu wzrostowi.

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W 2019 roku zarejestrowanych zostało 45 podmiotów gospodarki narodowej. W stosunku do 2018 roku oznacza to wzrost o 3 podmioty, natomiast w porównaniu do roku 2017 – wzrost o 5. Dane w tym zakresie na przestrzeni lat 2016-2019 zostały przedstawione na poniższym wykresie.

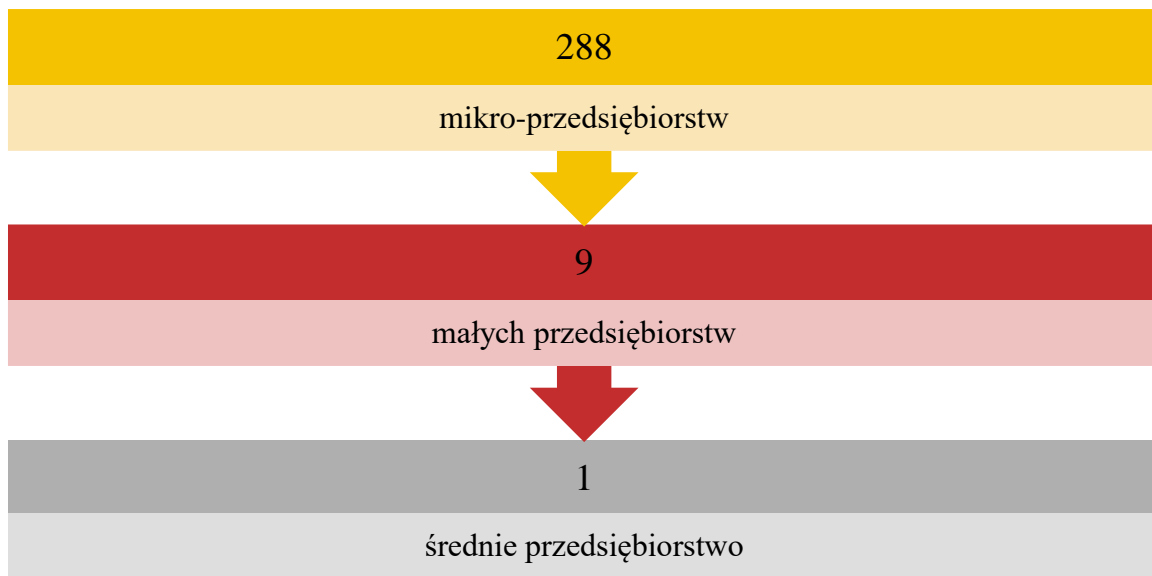
Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w latach 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa ilość podmiotów gospodarczych działających w gminie Rytko według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników - jest ich 288 (stan na koniec 2019 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest w Gminie 9, z kolei średnich przedsiębiorstw zatrudniających 50-249 pracowników - 1.

Rysunek 3. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Rytro według klas wielkości (stan na koniec 2019 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Dochodami Gminy są w szczególności:

- dochody własne;
- subwencja ogólna;
- dotacje celowe z budżetu państwa (w rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych).

Dochodami Gminy mogą być również:

- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi;
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;
- inne środki określone w odrębnych przepisach.

Wydatki Gminy przeznaczone są na realizację zadań określonych w przepisach, a w szczególności na:

- zadania własne jednostek samorządu terytorialnego;
- zadania z zakresu administracji rządowej i inne zadania zlecone ustawami jednostkom samorządu terytorialnego;
- zadania przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego do realizacji w drodze umowy lub porozumienia;
- zadania realizowane wspólnie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego;

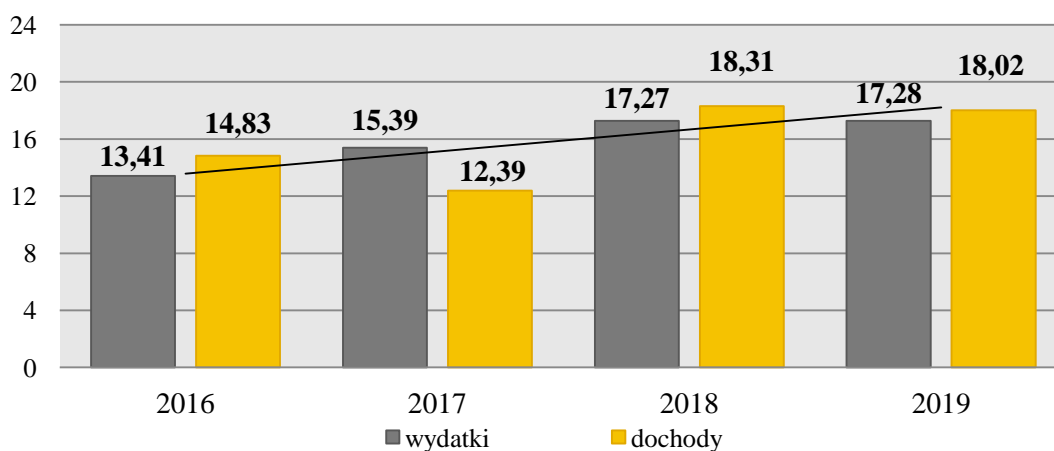

21 CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

- pomoc rzeczową lub finansową dla innych jednostek samorządu terytorialnego, określoną odrębną uchwałą przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego;
- programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3.

Struktura dochodów Gminy na przestrzeni lat 2016-2019 wykazuje tendencję wzrostową - od 2016 roku nastąpił wzrost zarówno dochodów jak i wydatków Gminy. Jednocześnie możemy zauważyć, że dochody Gminy w roku 2016, 2018 i 2019 przewyższały jej wydatki.

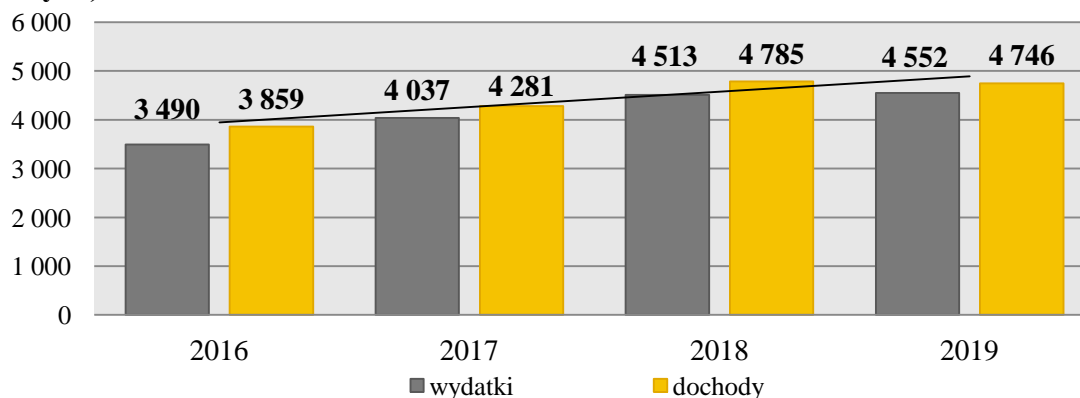
Wykres 6. Dochody i wydatki Gminy ogółem w latach 2016-2018 (w milionach złotych)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Dochody Gminy w 2019 roku, w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 4 746 złotych. Wydatki Gminy w przedmiotowym roku, kształtowały się na niższym poziomie – 4 552 złotych. Na przestrzeni lat 2016-2019 nastąpił wzrost zarówno dochodów, jak i wydatków Gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Wykres 7. Dochody i wydatki Gminy na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2016-2019 (w złotych)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

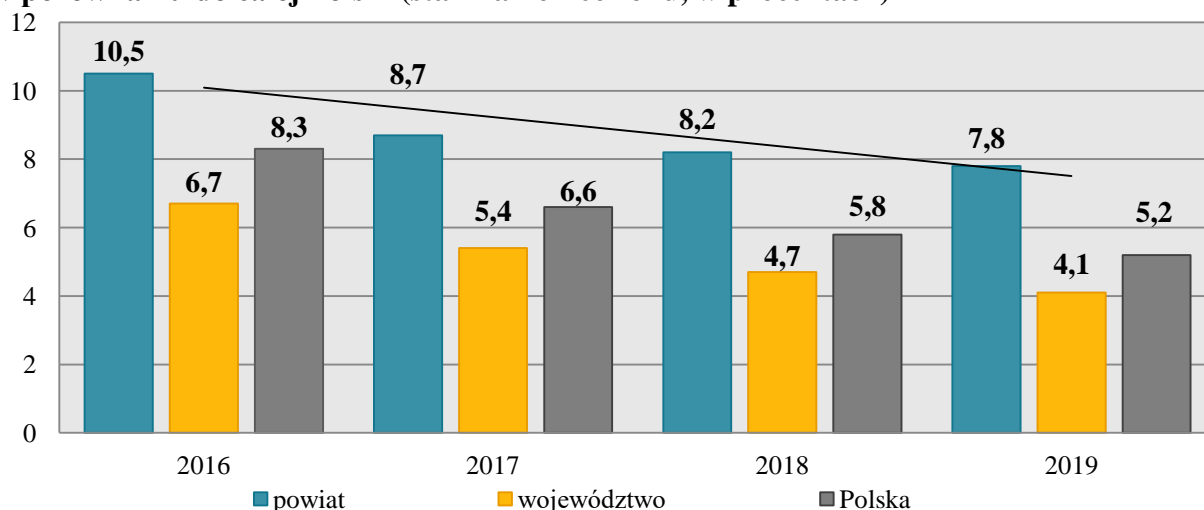

3.2. RYNEK PRACY

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, przedstawiona została więc stopa bezrobocia w powiecie nowosądeckim. W 2019 roku wynosiła ona 7,8%, a więc była znacznie większa niż stopa bezrobocia rejestrowana w województwie małopolskim i w całej Polsce. Od 2016 roku stopa bezrobocia w powiecie nowosądeckim uległa znacznemu zmniejszeniu, podobnie jak ma to miejsce w całej Polsce. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 8. Stopa bezrobocia w powiecie nowosądeckim na przestrzeni lat 2016-2019 w porównaniu do całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

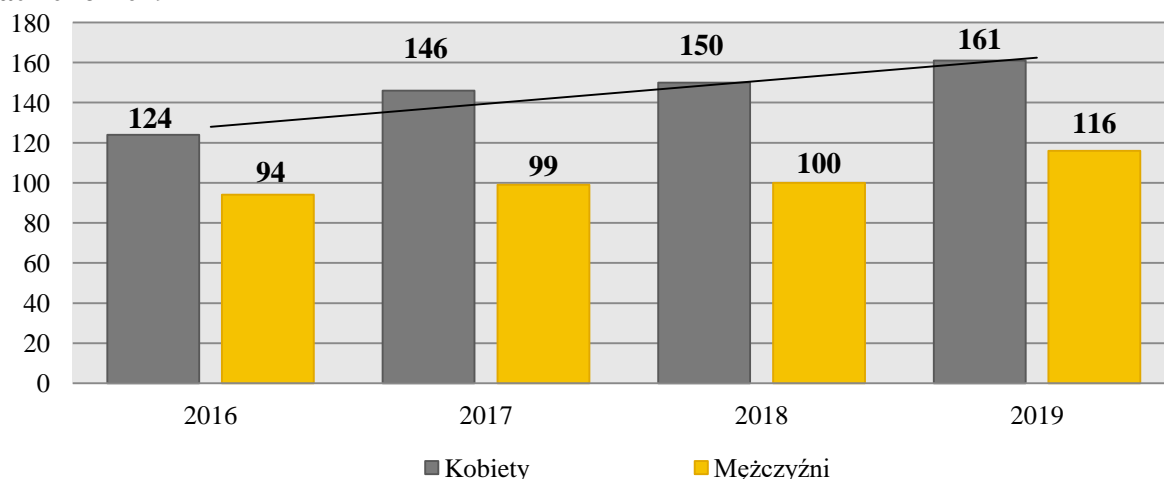

Źródło: Informacja o sytuacji na rynku pracy i formach przeciwdziałania bezrobociu w powiecie nowosądeckim za rok 2019

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2019 rok, w gminie Rytko na 1000 mieszkańców pracowały 73 osoby⁵. Wszystkich pracujących w 2019 roku było 277 osób. Analizując tą kwestię z podziałem na płeć możemy zauważyć, że odsetek pracujących kobiet jest większy od odsetka mężczyzn o 16,2 pp. Kobiety stanowiły bowiem 58,1% wszystkich pracujących (161 osób), natomiast mężczyźni 41,9% (116 osób).

⁵ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Wykres 9. Liczba osób pracujących w gminie Rytko z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

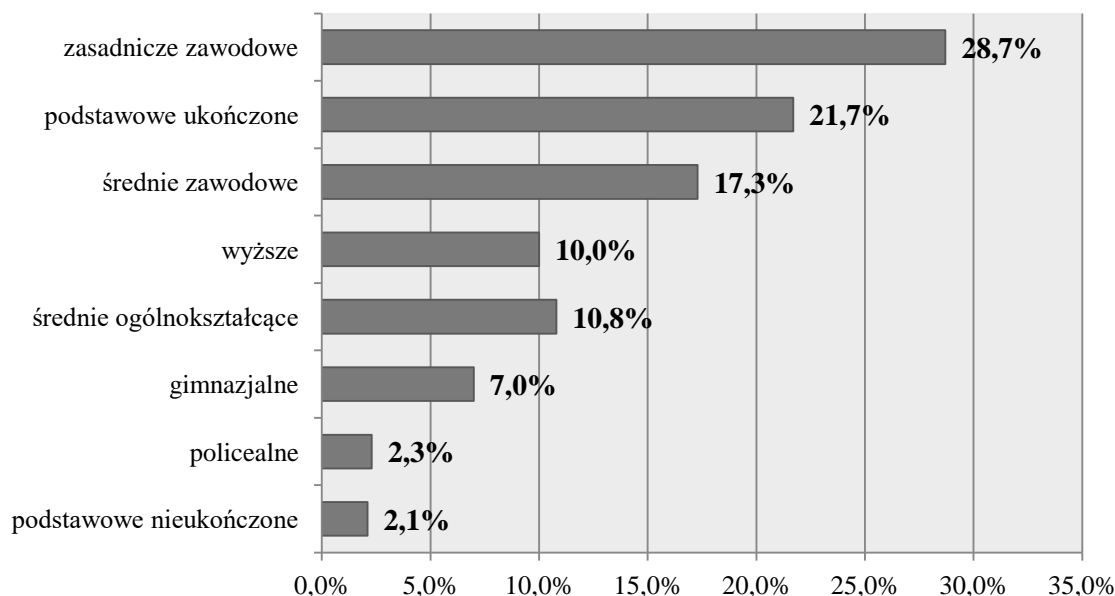
3.3. WYCHOWANIE I EDUKACJA

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku struktura wykształcenia mieszkańców gminy Rytko przedstawia się następująco:

- 10% ludności posiada wykształcenie wyższe,
- 2,3% wykształcenie policealne,
- 10,8% średnie ogólnokształcące,
- 17,3% średnie zawodowe,
- 28,7% zasadnicze zawodowe,
- 7% gimnazjalne,
- 21,7% podstawowe ukończone,
- 2,1% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

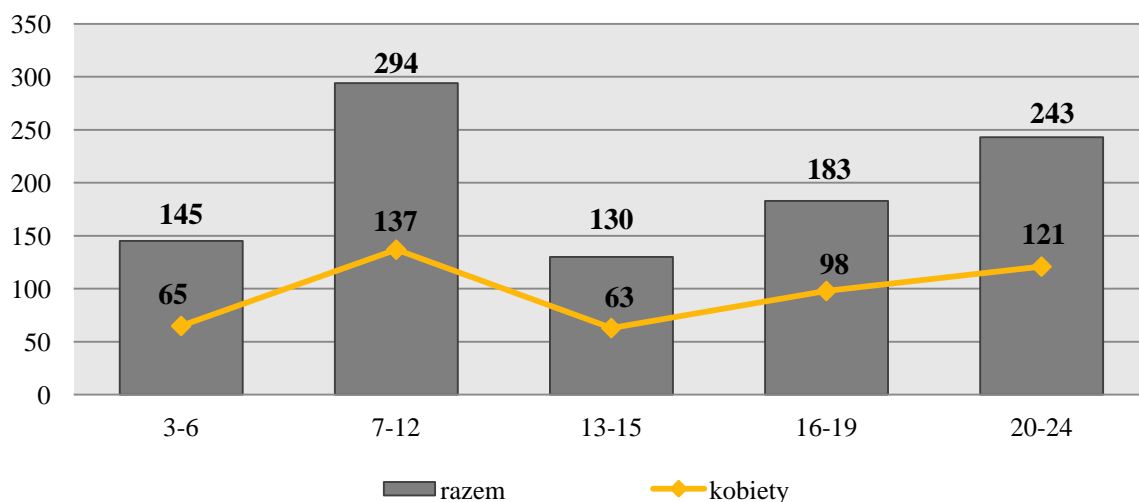
W porównaniu do całego województwa małopolskiego, mieszkańcy gminy Rytko mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (23%) oraz zasadnicze zawodowe (20,7%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (36,9%) oraz podstawowe ukończone (20,4%).

Wykres 10. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy według danych Narodowego Spisu Powszechnego

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) w 2019 roku było 995 mieszkańców gminy Rytro. Rozpatrując kwestię ludności Gminy z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe możemy zauważyć, że najwięcej osób miało w przedmiotowym roku 7-12 lat (294 osoby). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się osoby mające 20-24 lata (243 osoby), natomiast na trzecim mające 16-19 lat (183 osoby). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 11. Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

25 CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

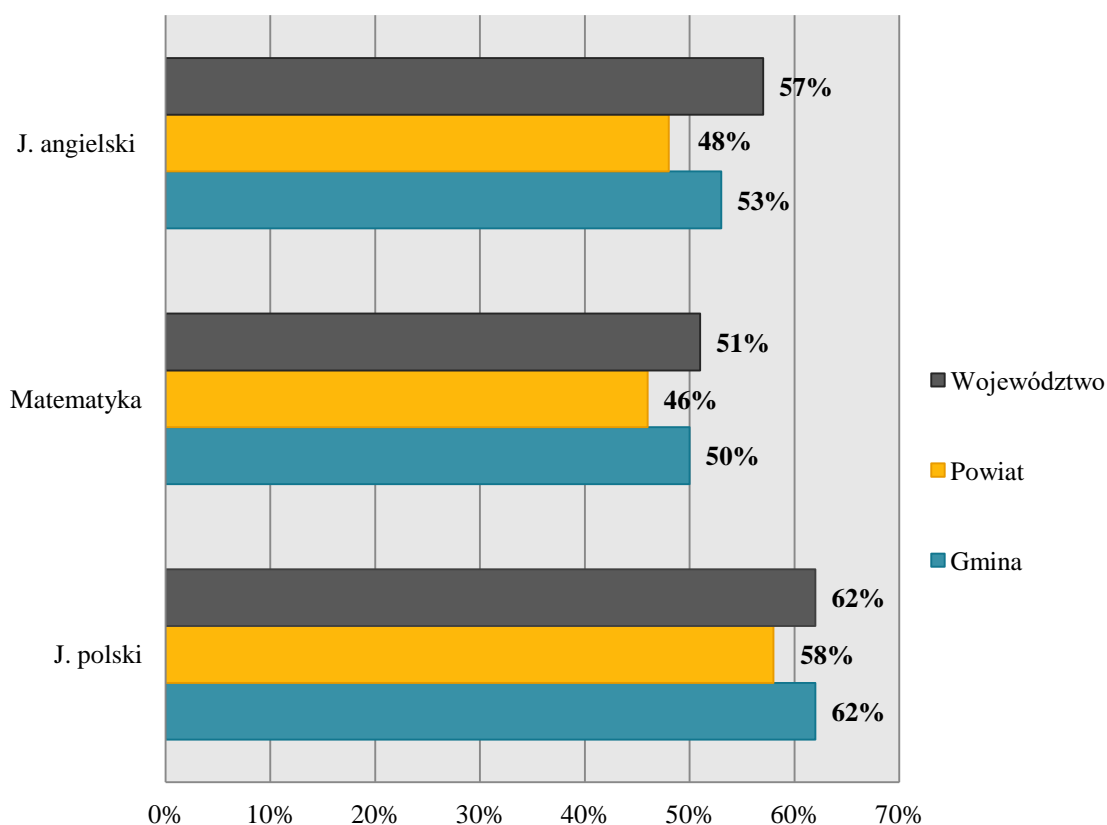
Na terenie gminy Rytró funkcjonują następujące przedszkola i szkoła, prowadzone przez Gminę:

- Prywatne Integracyjne Przedszkole "Bajeczny Ogródek",
- Gminne Przedszkole w Rytrze.
- Szkoła Podstawowa im. Stefana Pawlika w Rytrze.

W zasobach infrastruktury społecznej gminy nie znajduje się żaden żłódek, czy też klub dziecięcy.

Poniżej przedstawione zostały wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z gminy Rytró, w porównaniu do wyników uczniów z całego powiatu i województwa. Z zebranych danych wynika, że uczniowie z Gminy uzyskali gorsze wyniki z języka angielskiego i matematyki, niż uczniowie z całego województwa, za to wyższe wyniki w porównaniu do uczniów z powiatu. Szczegółowe dane na ten temat przedstawia Wykres 12.

Wykres 12. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku uczniów z terenu gminy, powiatu i województwa

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Rytró w roku szkolnym 2017/2018

26 CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

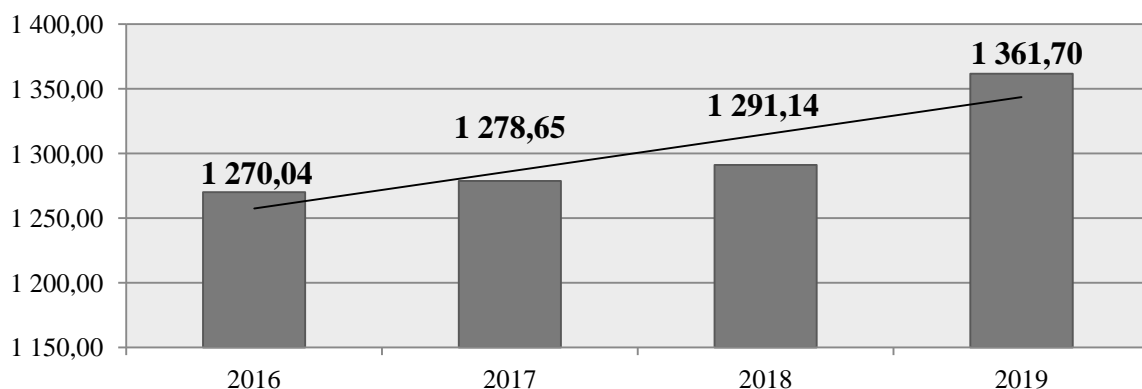
Finansowanie działań oświatowych odbywa się na podstawie przyznawanych subwencji. Subwencja oświatowa jest ustalana na finansowanie zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020 r. poz. 1327 z późn. zm.) z wyłączeniem zadań związanych z dowozem uczniów oraz zadań związanych z prowadzeniem przedszkoli ogólnodostępnych i oddziałów ogólnodostępnych w przedszkolach z oddziałami integracyjnymi oraz zadań związanych z prowadzeniem innych form wychowania przedszkolnego. Wielkość części oświatowej subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala corocznie ustawa budżetowa. Przepisy gwarantują minimalną wysokość tej kwoty. Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego kwotę przeznaczoną na część oświatową subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala się w wysokości łącznej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej, nie mniejszej niż przyjęta w ustawie budżetowej w roku bazowym, skorygowanej o kwotę innych wydatków z tytułu zmiany realizowanych zadań oświatowych. Kwota części oświatowej subwencji ogólnej jest rozdzielana pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego na podstawie algorytmu, określanego corocznie w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego⁶.

W 2016 roku wydatki na oświatę i wychowanie wyniosły 4 883 318, 56 zł, w 2017 roku kształtowały się na poziomie 4 876 778,19 zł, w 2018 – 4 941 190,55 zł, natomiast w 2019 roku Gmina poniosła wydatki z tym związane w wysokości 5 171 728,91 zł.

Co roku na oświatę i wychowanie przeznaczony zostaje znaczny odsetek wydatków Gminy. Na przestrzeni lat 2016-2019 możemy zauważyć wzrost wartości wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gminy. W 2016 roku wydatki te w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiły 1 270,04 zł, w 2017 roku – 1 278,65 zł, w 2018 – 1 291,14 zł, natomiast w 2019 roku – 1 361,70 zł. W porównaniu do roku 2016, nastąpił wzrost o 6,7%.

⁶ <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=06F226039DB0C772C1257A80003297FE&litera=C>

Wykres 13. Wartość wydatków z budżetu Gminy na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gminy w latach 2016-2019 (w zł)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA I KOMUNALNA

Z danych GUS wynika, że całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Rytko to łącznie 888 nieruchomości (stan na koniec 2019 roku). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie w omawianym roku kształtowała się na poziomie 91,7 m², co jest wartością znacznie większą w porównaniu do całego województwa małopolskiego, gdzie kształtowała się na poziomie 78,7 m². Na przestrzeni lat 2016-2019 odnotowany został niewielki wzrost liczby mieszkań.

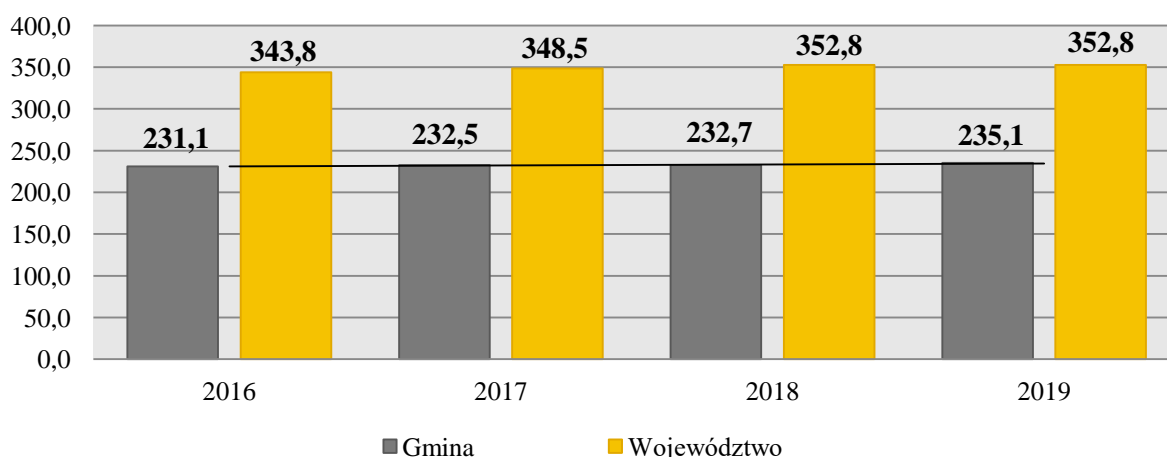
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie na przestrzeni lat 2016-2018

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba mieszkań	885	885	886	888
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	91,5	91,5	91,5	91,7
liczba lokali socjalnych	3	3	3	-

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Liczba mieszkań przypadająca na każdych 1000 mieszkańców w gminie Rytko jest nieco mniejsza w porównaniu z ich liczbą w województwie małopolskim. W Gminie jest to 235,1 mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców, z kolei w całym województwie – 353,8. Możemy zauważyć również, że z roku na rok systematycznie wzrastała liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców. Szczegółowe dane w tym zakresie, na przestrzeni lat 2016-2019 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 14. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie oraz województwie małopolskim w latach 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Charakterystyka instalacji techniczno-sanitarnych w gminie Rytko według danych prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny w latach 2016-2018 przedstawia poniższa tabela. Z prezentowanych informacji wynika, że mieszkania wyposażone w wodociąg stanowią 97,9% wszystkich mieszkań, mieszkania wyposażone w łazienkę – 85,7%, natomiast wyposażone w centralne ogrzewanie – 68,4%.

Tabela 4. Instalacje techniczno-sanitarne w gminie Rytko na przestrzeni lat 2016-2018 (w procentach)

rodzaj instalacji	2016	2017	2018
wodociąg	97,9	97,9	97,9
łazienka	85,6	85,6	85,7
centralne ogrzewanie	68,4	68,4	68,4

Źródło: <https://bdll.stat.gov.pl>

5. KULTURA, SPORT I REKREACJA

Działalność kulturalną na terenie Gminy wspiera i prowadzi między innymi Urząd Gminy oraz stowarzyszenia działające na jej terenie. W celu rozpowszechnienia informacji na temat Gminy i prowadzonych przez nią działań, Gmina Rytko ściśle współpracuje m.in. z Gminą Puck, Gminą Kłodzko oraz z miejscowością Inarcs na Węgrzech.

29 CHARAKTERYSTYKA GMINY RYTRO

Mieszkańcy Gminy mogą uczestniczyć w różnorodnych impresach, wydarzeniach kulturalnych, festiwalach i konkursach organizowanych na jej terenie. Należą do nich m.in:

- „Ryterskie Wianki”,
- I Jarmark Średniowieczny „U Rittera”,
- jubileusz par małżeńskich,
- imprezy sportowe,
- Międzynarodowy Turniej Piłki Nożnej o Tarczę Rycerzy Rytra,
- Bieg Kurierów,
- Bieg Wierchami,
- Bieg Niepodległości,
- jasełka,
- Dni Rytra,
- pikniki rodzinne,
- Dzień Babci i Dzień Dziadka,
- projekty i konkursy organizowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną.

Upowszechnianiem wiedzy i kultury w gminie Rytra zajmuje się działająca Gminna Biblioteka Publiczna. Biblioteka zajmuje się rozpoznawaniem, rozwijaniem oraz zaspokajaniem potrzeb czytelniczych i informacyjnych, edukacją i przygotowaniem małych dzieci do wczesnych kontaktów z książką i biblioteką, pomocą w rozwijaniu umiejętności samokształcenia uczniów i studentów, a także ochroną i zachowaniem zbiorów dla przyszłych pokoleń. Biblioteka organizuje również wystawy, spotkania autorskie, konkursy literackie i lekcje biblioteczne.

„Rytra to pięknie położona miejscowość górską w województwie małopolskim, w Beskidzie Sądeckim, pomiędzy Starym Sączem a Piwniczną-Zdrój, w malowniczej dolinie Popradu. Miejsce pełne lasów, przepięknych panoram widokowych z dobrze działającą infrastrukturą okolicy. Rytra to zdecydowanie interesujące miejsce, do którego warto się wybrać.”- <https://ziemiasadecka.info/sadecczyzna-kusi/rytro/>

Na terenie Gminy Rythro działają zespoły ludowe, pielęgnujące tradycje przodków i prezentujące folklor górali nadpopradzkich. Należą do nich:

- dziecięcy Zespół Regionalny Rytrzoki,
- Zespół Regionalny „Dolina Popradu”.

Na obszarze Gminy znajdują się dobre warunki dla turystyki pieszej, rowerowej i kajakowej. Na atrakcyjność obszaru i potencjał do rozwoju turystycznego wpływa również szeroki dostęp do rzek, lasów, stawów oraz liczna architektura zabytkowa i sakralna.

Do zabytków, które znajdują się na terenie Gminy należą:

- Spichlerz k. domu nr 14 drewniany,
- Dom nr 42 drewniany, tynkowany 1926 r.,
- Dom nr 108 drewniany, lata dwudzieste XX w.,
- Dom nr 122 drewniany. 1927 r.,
- Willa nr 136 drewniana, 1935 r.,
- Dom nr 143 drewniany, 1927 r.,
- Dom nr 152 drewniany, lata dwudzieste XX w.,
- Dom nr 198 drewniany, 1932 r., opuszczony,
- Willa nr 205 drewniana, 1928 r.,
- Spichlerz k. Willi nr 205 drewniany, 1928 r.,
- Willa nr 218 drewniana, 1928 r.,
- Dom nr 227 drewniano - murowany,
- Dom drewniany 1930 r., wł. Łukasz Szyszka,
- Stodoła nr 74 drewniana, dwudzieste lata XX w.,
- Budynek mieszkalny nr 74 mur. - drew. Ok. 1920 r.,
- Ruiny zamku, ok. XIII w. mur. Od poł. XVI w. ruina.

Jedną z wielu atrakcji turystycznych na terenie gminy Rythro jest rezerwat przyrody, założony w 1924 r. Rezerwat „Baniska” rozciąga się na powierzchni 141,96 ha. Ścisłej ochronie podlega drzewostan złożony z buka, jodły, świerka i jawora. Wiek drzew sięga nawet do 200 lat.

Rythro jest węzłem szlaków turystycznych, a zarazem punktem etapowym dla wędrówek głównym szlakiem beskidzkim z Krynicy do Krościenka. Gmina Rythro to teren bogaty w gminne szlaki piesze oraz gminne ścieżki rowerowe o różnym stopniu trudności i długości.

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna w Gminie składa się z następujących obiektów:

- kluby sportowe,
- stadiony,
- hala sportowa.

Do klubów sportowych działających na terenie Gminy należą Ludowy Klub Sportowy Poprad Rytro, Uczniowski Klub Sportowy „Ryter”, Stowarzyszenia Visegrad Maraton Rytro.

6. OPIEKA ZDROWOTNA

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy Rytro usługi świadczą następujące placówki:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej,
- Podstacja Sądeckiego Pogotowia Ratunkowego,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital im. J. Dietla w Krynicy Zdroju.

Z danych GUS wynika, iż w gminie Rytro w 2018 roku na 1 przychodnię przypadło 1269 mieszkańców. Jest to wartość o prawie połowę niższa od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosiła 2 324. W ramach POZ w przedmiotowym roku udzielono 6,9 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest z kolei wartością prawie dwukrotnie wyższą w stosunku do całego powiatu nowosądeckiego.

Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w Gminie w porównaniu do powiatu w 2018 roku

wyszczególnienie	Powiat	Gmina
liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2324	1269
przychodnie	93	3
porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	3,7	6,9

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019

7. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W gminie Rytko o bezpieczeŃstwo i porządek dbają policjanci z Komisariatu Policji w Piwnicznej-Zdrój.

Ochronę przeciwpożarową w Gminie zapewnia Ochotnicza Straż Pożarna w Rytrze. Jest to jednostka Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSGR). OSP Rytko realizuje w zakresie podstawowym dwie dziedziny ratownictwa specjalistycznego. Należą do nich m.in.: ratownictwo techniczne oraz ratownictwo chemiczno-ekologiczne.

8. POTENCJAŁ DO ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

8.1. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI I STOWARZYSZENIAMI

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osianie zysku⁷. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiań międzyludzkich, mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”⁸. Oprócz wspomnianych, wazn rolę omawianych instytucji jest dostawa usług nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem⁹.

Na obszarze gminy Rytko funkcjonują organizacje pozarządowe, które działają na rzecz społeczności lokalnej oraz stanowi wazne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych. Do organizacji działających na terenie Gminy należą:

- LKS „Poprad” Rytko,
- UKS „Ryter” Rytko,
- Stowarzyszenie Visegrad Maraton Rytko,
- Stowarzyszenie Adenture Kraków,

⁷ <https://poradnik.ngo.pl/>

⁸ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

⁹ M. Yaziji, J. Doh, Organizacje pozarządowe a korporacje, s. 15.

- Klub Kolarski A. Skalniak Żegiestów,
- OSP Rytro,
- Stowarzyszenie „Perły Beskidu Sądeckiego”,
- Koło Gospodyń Wiejskich „Rytranki”,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Sucha Struga,
- Stowarzyszenie Miłośników Rytra KRS,
- Stowarzyszenie Edukacji Ekologicznej i Turystycznej „Rogaś”.

Obszary, kierunki i formy realizacji wspólnych zadań i współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi określone zostały w *Rocznym programie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 rok* zatwierdzonym uchwałą Nr XVI/133/20 Rady Gminy Rytro z dnia 29 września 2020 roku.

Głównym celem programu jest: *rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych z terenu Gminy Rytro, poprzez efektywne wykorzystanie społecznej aktywności, zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz partnerskiej współpracy Gminy Rytro z organizacjami, opartej na dialogu i zrównoważonym rozwoju realizowanego w trosce o interes społeczny i publiczny.* Do celów szczegółowych należą natomiast:

- rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zwanymi dalej „innymi podmiotami”;
- umocnienie lokalnych działań oraz stworzenie warunków dla powstania inicjatyw na rzecz społeczności lokalnych;
- zwiększenie wpływu organizacji pozarządowych i innych podmiotów na kreowanie polityki społecznej w gminie;
- poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Rytro, poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych;
- racjonalne wykorzystanie publicznych środków finansowych;
- otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym i innym podmiotom udziału w wykonywaniu zadań publicznych;

- umożliwienie organizacjom pozarządowym i innym podmiotom indywidualne wystąpienie z wnioskiem do realizacji projektów konkretnych zadań publicznych, które obecnie prowadzone są przez samorząd terytorialny.

Priorytetowymi zadaniami Gminy przeznaczonymi do realizacji przez organizacje pozarządowe w 2020 roku będą:

- utrzymanie obiektów sportowych stanowiących własność komunalną;
- wspieranie rozwoju kultury fizycznej i sportu, w tym szkolenie dzieci i młodzieży w dziedzinach sportowych;
- organizacja imprez sportowych promujących gminę;
- organizacja zajęć sportowych i współzawodnictwa sportowego szkół;
- upowszechnianie sportu i rekreacji;
- w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego – szkolenia muzyczne w zakresie gry na instrumentach, śpiewu oraz tańca;
- integracja społeczności lokalnej poprzez organizowanie imprez kulturalnych;
- promocja gminy poprzez organizowanie oraz uczestnictwo w festiwalach, prezentacjach lub przeglądach krajowych i zagranicznych;
- wspieranie tradycji kulturalno-społecznych gminy;
- organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży;
- tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności osób starszych i niepełnosprawnych;
- świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych;
- organizacja szkoleń dla wolontariuszy,
- organizacja imprez promujących wolontariat oraz działalność wolontariacką
- organizacja w formie festynów, imprez plenerowych, konkursów, seminariów, wykładów, konferencji, przedsięwzięć popularyzujących wiedzę na temat chorób cywilizacyjnych i zagrożeń zdrowotnych;
- przeciwdziałanie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się chorób cywilizacyjnych oraz zagrożeń zdrowotnych¹⁰.

¹⁰Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 rok zatwierdzonym uchwałą Nr XVI/133/20 Rady Gminy Rytko z dnia 29 września 2020 roku.

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych (m.in. GOPS, placówek oświatowych). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.). To właśnie jakość pracy administracji w ogromnej mierze narzuca tempo rozwoju wspólnoty lokalnej. Podstawą wdrożenia w życie założeń Strategii będzie partnerstwo i skonsolidowane podejście do obszarów problemowych. Skala i charakter wyzwań rozwojowych, przed jakimi stoi samorząd w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, wymagają kompleksowego ich rozwiązywania oraz działania z wykorzystaniem efektu synergii (uzyskiwanie zwielokrotnionych korzyści dzięki umiejętnemu połączeniu części składowych całości).

8.2. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Rytró jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Według *Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytrze zatwierdzonego uchwałą Rady Gminy NR XXII/157/2016 z dnia 2 listopada 2016 roku*, celem jego działalności jest:

1. umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości;
2. zapobieganie powstawaniu tych sytuacji przez podejmowanie działań zmierzających do ich życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem;
3. ośrodek wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka¹¹.

¹¹Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytrze zatwierdzony uchwałą Rady Gminy NR XXII/157/2016 z dnia 2 listopada 2016 roku.

Ośrodek realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone Gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb Gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych, a w szczególności:

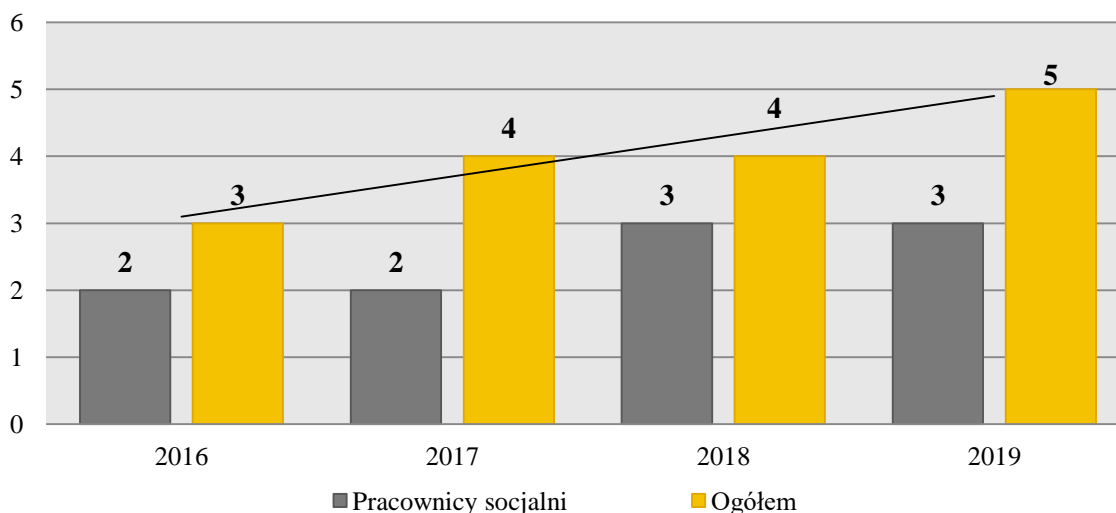
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm);
- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, 1378);
- uchwała Nr 46/VII/95 Rady Gminy Rytko z dnia 26.06.1995r.w sprawie powołania Ośrodka Pomocy Społecznej,
- niniejszy statut i regulamin organizacyjny;
- inne akty prawne obowiązujące jednostki budżetowe w tym z zakresu rachunkowości i finansów publicznych oraz określające zadania gmin w sprawach pomocy społecznej;
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2133) wraz z przepisami wykonawczymi;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218, 956) wraz z przepisami wykonawczymi;
- ustawa z dnia 09 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111);
- ustawa z dnia 11.02.2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407);
- ustawa z dnia 07 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 808, 875, 1517) wraz z przepisami wykonawczymi;
- ustawa z dnia 4.04.2014r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297);
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1348);
- innych przepisów dotyczących „Ośrodka” i niniejszego Statutu.

W 2019 roku na pomoc społeczną poniesiono wydatki na łączną kwotę 864 190,51 zł.
 W 2018 roku kwota wydatków kształtowała się na poziomie 806 634,21 zł,
 w 2017 – 696 661,63 zł, natomiast w 2016 roku poniesiono koszty z tym związane
 na łączną kwotę 4 402 360,19 zł.

Na koniec 2019 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Rytrze zatrudnionych było 5 pracowników, w tym jeden kierownik, jedna opiekunka społeczna oraz 3 pracowników socjalnych. Spośród zatrudnionych w GOPS pracowników, 3 osoby posiadają wykształcenie wyższe, a 2 osoby wykształcenie średnie. W latach 2016-2019 liczba zatrudnionych pracowników socjalnych wzrosła. Ośrodek spełnia ustawowy warunek, co do liczby zatrudnionych osób – 1 pracownik na 2000 osób lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i minimum 3 zatrudnionych pracowników socjalnych.

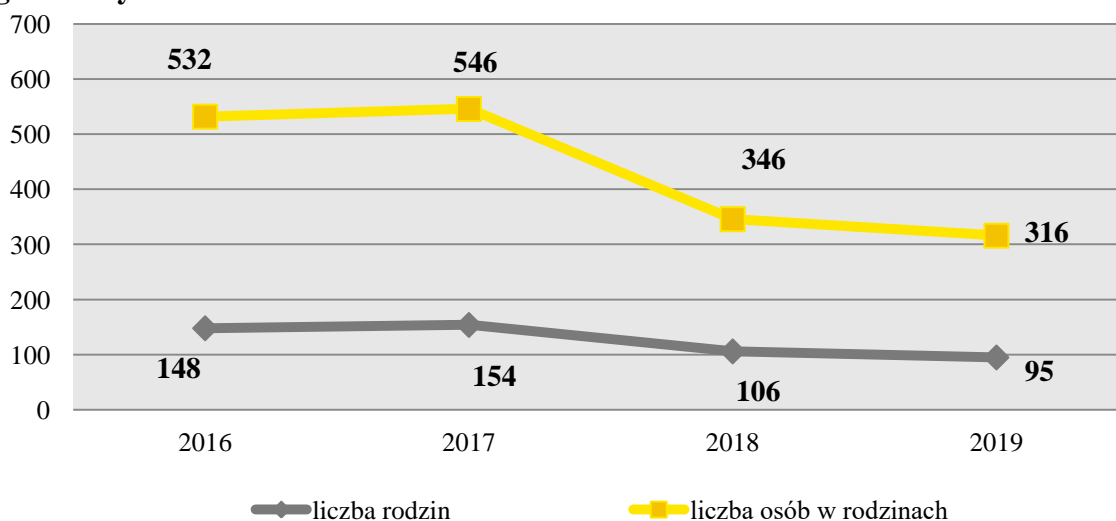
Wykres 15. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

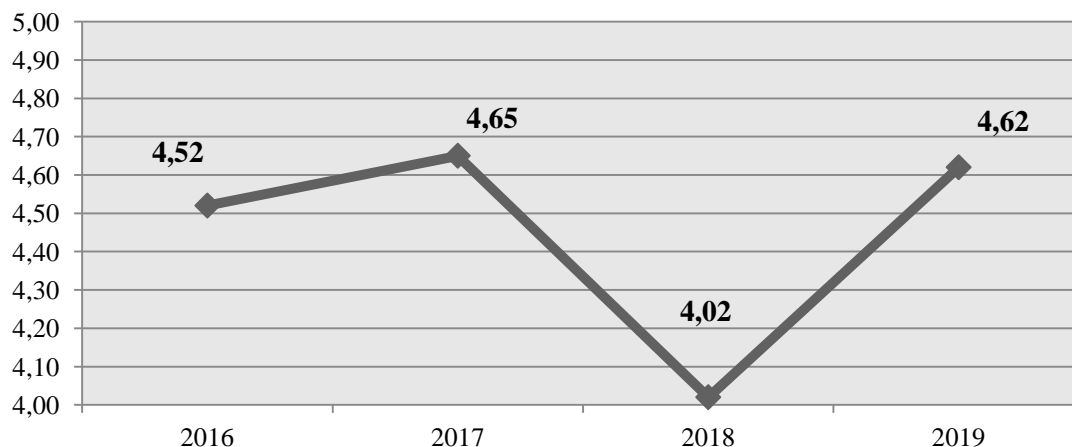
Na przestrzeni lat 2016-2019 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Rytró uległa zmniejszeniu. W 2019 roku z pomocy skorzystało 95 rodzin – to o 53 rodziny mniej niż w 2016 roku. W stosunku do 2016 roku zmalała również liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Rytko w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 tysięcy mieszkańców określana jest jako wskaźnik deprivacji lokalnej. Na przestrzeni lat 2016-2019 wartość tego wskaźnika uległa zwiększeniu – z 4,52% w 2016 roku, do 4,62% w 2019 roku. W tym czasie odnotowano również nagły spadek wskaźnika – z 4,65% w 2017 roku do 4,02% w roku 2018. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 17. Wskaźnik deprivacji lokalnej na przestrzeni lat 2016-2019 (w procentach)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, iż w 2019 roku najwięcej osób korzystających z tego typu pomocy było w wieku 0-17, jednak osoby w wieku produkcyjnym również stanowiły znaczną część ogółu. Pod względem płci widoczna jest niewielka dysproporcja – korzystających z pomocy społecznej kobiet jest niewiele więcej niż mężczyzn (liczba kobiet - 112, liczba mężczyzn - 101).

Tabela 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2016-2019

wiek	2016		2017		2018		2019	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
0-17	121	65	118	64	103	55	121	66
produkcyjny	93	50	95	40	61	27	76	36
poprodukcyjny	10	6	14	8	20	12	16	10
ogółem	224	121	227	112	184	94	213	112

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytrze udzielił pomocy w formie świadczeń pieniężnych 51 osobom (łącznie 259 świadczeń), natomiast w formie świadczeń niepieniężnych – 127 osobom (łącznie 13 530 świadczeń).

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej, przez co najmniej 18 miesięcy. W porównaniu do roku 2016, w 2019 roku liczba osób długotrwale pobierających świadczenie zmalała z 148 w 2016 roku do 98 w 2019 roku. Oznacza to spadek o 34%. Różnica w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w 2019 roku wynosi 10 pp – mężczyźni stanowili 55% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane, a kobiety - 45%.

Tabela 7. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w latach 2016-2019 w podziale na płeć

płeć	2016	2017	2018	2019
kobiety	85	88	53	55
mężczyźni	63	61	64	43
ogółem	148	149	99	98

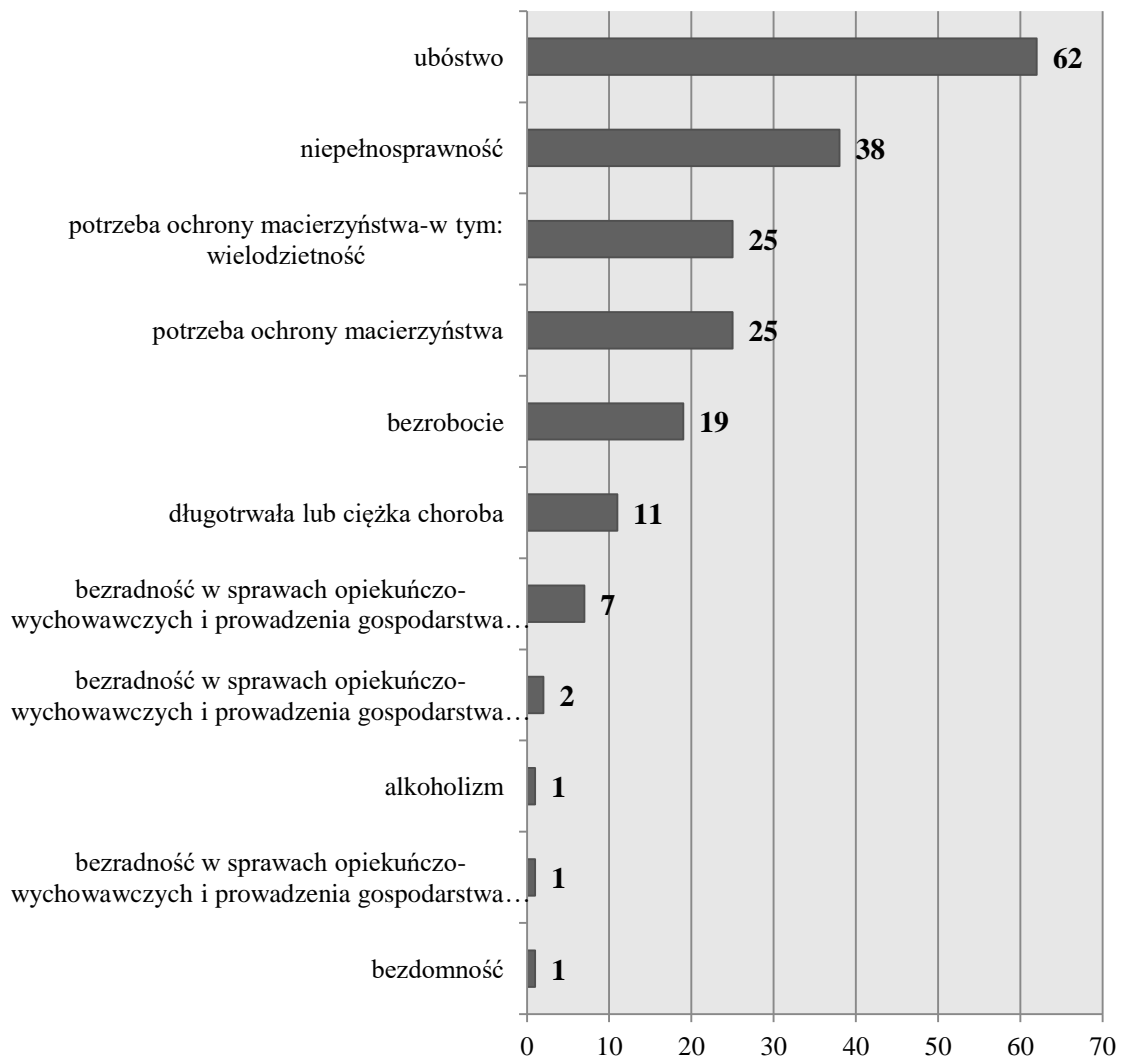
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie Rytro było ubóstwo - z tego powodu pomoc otrzymały 62 rodziny. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajduje się niepełnosprawność (38 rodzin), natomiast na trzecim – potrzeba ochrony macierzyństwa w tym: wielodzietność (po 25 rodzin). Wśród powodów udzielania świadczeń charakteryzujących się znaczną ilością

rodzin je otrzymujących, znajduje się także bezrobocie (19 rodzin) oraz długotrwała lub ciężka choroba (11 rodzin).

Wykres 18. Powody udzielania świadczeń w 2019 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące liczby przeprowadzonych wywiadów środowiskowych na przestrzeni lat 2016-2019. W 2018 roku przeprowadzono je z 259 rodzinami, natomiast, w 2019 - 223, co oznacza spadek o 13,9%. Liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2017-2019 uległa zmniejszeniu.

Tabela 8. Liczba osób i rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba osób ogółem	173	294	259	223
liczba rodzin	98	114	91	92
liczba osób w rodzinach	342	379	295	308

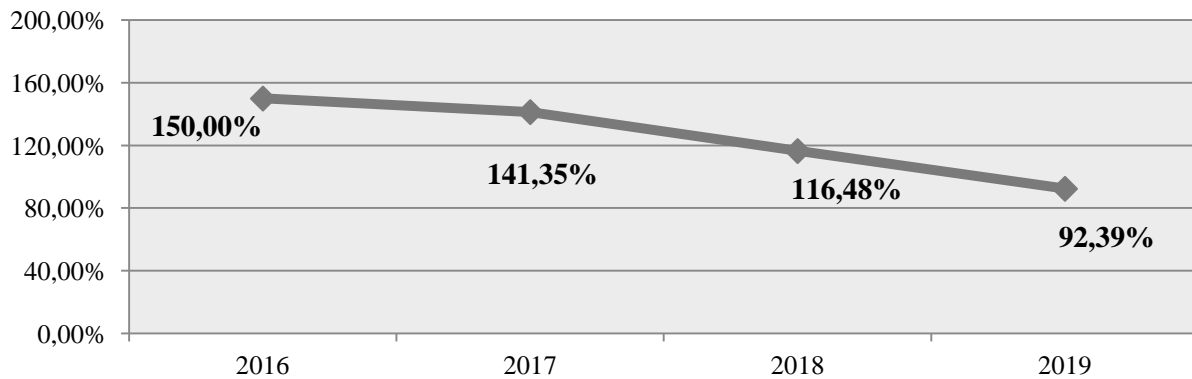
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Wskaźnik pracy socjalnej, czyli stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie pomnożony przez 100%, kształtował się w 2019 roku na poziomie 92,39%. W stosunku do roku 2016, wskaźnik ten znacznie zmalał – różnica kształtuje się na poziomie 57,61 pp.

Wykres 19. Wskaźnik pracy socjalnej w gminie Rytko na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

8.3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Poniżej przedstawione zostały wszystkie zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie gminy Rytko. Należą do nich:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Komisariat Policji,
- Urząd Gminy,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- placówki oświatowe,
- ośrodki zdrowia,
- Punkt Konsultacyjno-Informacyjny,
- Biblioteka Publiczna,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO).

III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Na podstawie obowiązujących lub opracowywanych programów oraz w wyniku prac zespołów roboczych ds. opracowania Strategii, w odniesieniu do każdej z dziedzin planowania strategicznego przeprowadzono analizy diagnostyczne, w skład których wchodzi:

- charakterystyka dziedziny, skali problemu i działań interwencyjnych (rozdział Podstawowe informacje o dziedzinie, skali problemu i działań interwencyjnych),
- analiza SWOT¹²,
- charakterystyka głównych obszarów problemowych (rozdział Obszary problemowe),
- wskazanie najważniejszych obszarów powiązań (rozdział Korelacje).

Podkreślenia wymaga ostatni wymieniony element analizy diagnostycznej – wskazuje on na komplementarność dziedzin planowania strategicznego, zarówno w zakresie podmiotowym jak i funkcjonalnym. W tym celu określone zostały korelacje, powiązania międzydziedzinowe z uwzględnieniem obszarów funkcjonowania Gminy nieobjętych zakresem Strategii (np. mieszkalnictwo, edukacja) oraz działalności instytucji nieprowadzonych przez gminę Ryto.

W oparciu o wnioski wynikające z diagnoz, sformułowano dla każdej z dziedzin cele operacyjne. Dla każdego z celów operacyjnych zaprezentowana została planowana strategia realizacji celu. Określone zostały podmioty odpowiedzialne, podmioty współpracujące, źródła finansowania, ramy finansowe oraz wytyczne dla monitorowania realizacji celów.

Cel strategiczny:

¹² Analiza SWOT wskazuje czynniki mające wpływ na możliwości interwencji, w podziale na mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Mocne i słabe strony to czynniki wewnętrzne (GMK), takie, na które mamy wpływ i takie, które odnoszą się do teraźniejszości; szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne (województwo, kraj, Europa), takie na które mamy niewielki wpływ i takie które mogą odnosić się do przyszłości.

Opracowanie zintegrowanej polityki społecznej prowadzącej do rozwiązywania bieżących problemów społecznych w Gminie Rytró,

POPURZEZ

- monitorowanie i analizowanie sytuacji społecznej mieszkańców Gminy,

TAK, ABY

- możliwe było wdrożenie odpowiednich działań, a zarazem osiągnięcie ich wysokiej jakości przy jednoczesnym optymalizowaniu i wykorzystywaniu dostępnych zasobów.

1. DZIEDZINY PLANOWANIA STRATEGICZNEGO

1.1. WSPIERANIE RODZINY

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,
5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

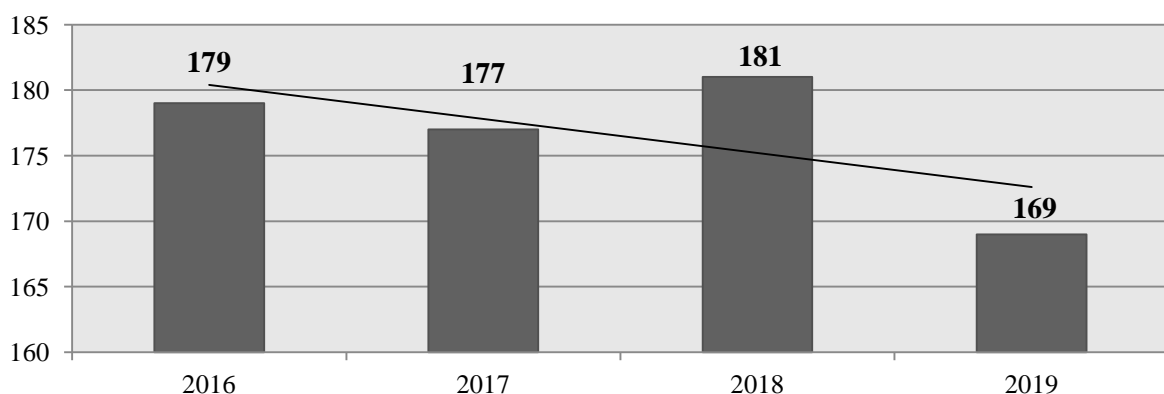
Wszystkie jednostki pomocowe działające na terenie Gminy w określony sposób zajmują się wspieraniem rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, a ich integralne, holistyczne oddziaływania pozwalają uzyskać zamierzone efekty i wprowadzić istotne zmiany w zakresie funkcjonowania instytucji rodziny. Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny stanowi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom z Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie

w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

W poniższej tabeli zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2016-2019. Możemy zauważyć, że ze świadczeń tych w 2019 roku skorzystało 169 rodzin - o 6,7% rodzin mniej w stosunku do roku 2018 oraz o 3,6% mniej w porównaniu do roku 2017. W latach 2016-2019 (z wyjątkiem roku 2018) dostrzegalna jest tendencja spadkowa, jeśli chodzi o średniomiesięczną liczbę rodzin korzystających z tego typu świadczeń.

Wykres 20. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2017 roku ze świadczenia wychowawczego 500+ korzystało średnio 265 rodzin, w 2018 i 2019 roku – 256. Na przestrzeni lat 2017-2019 nastąpił spadek liczby rodzin, pobierających świadczenie o 3,4%.

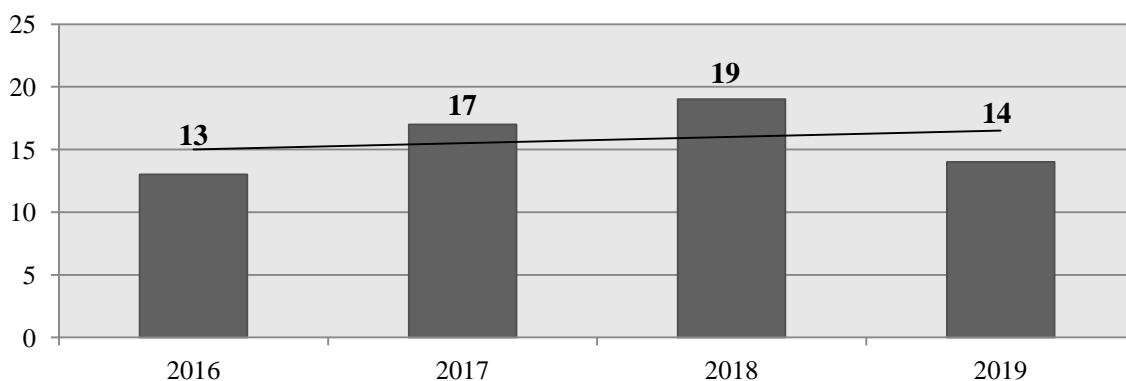

Tabela 9. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczeń wychowawczych oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2017-2019

wyszczególnienie	2017	2018	2019
liczba rodzin	265	256	256
kwota świadczeń (w złotych)	2 962 883,00	2 985 326,00	3 691 028,00

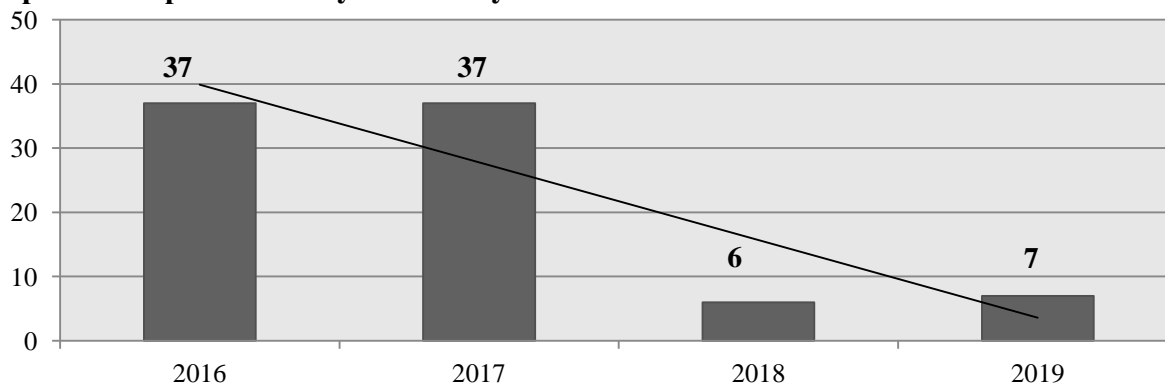
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdy jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. W roku 2019 z omawianych świadczeń skorzystało 14 osób, co oznacza spadek w stosunku do 2018 roku o 26,3%. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na poniższym wykresie.

Wykres 21. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Na przestrzeni lat 2016-2019 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych uległa znacznemu zmniejszeniu. W 2019 roku z pomocy skorzystało 7 rodzin, czyli ich liczba w porównaniu do roku 2017 i 2018 zmalała o 81%.

Wykres 22. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2016-2019

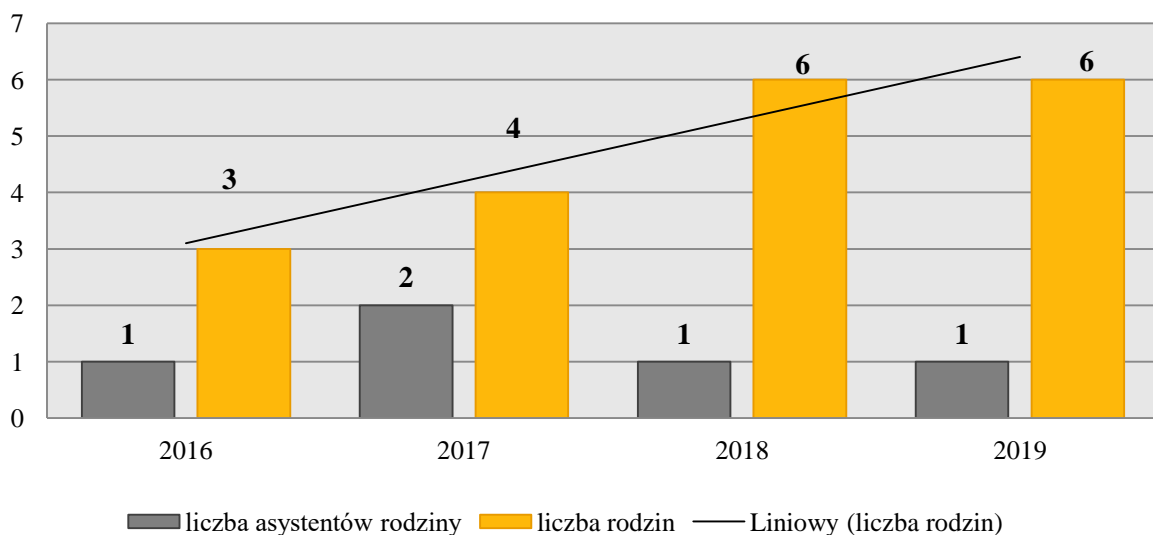
Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie Rytro realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. z 2020 r. poz. 821). Ustawa kładzie nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została instytucja asystenta rodziny, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

W GOPS w Rytrze zatrudniony jest jeden asystent rodziny. W ramach realizacji ustawowego zadania w bieżącym roku, asystent rodziny prowadził pracę w 6 rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej.

Wykres 23. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2016-2019

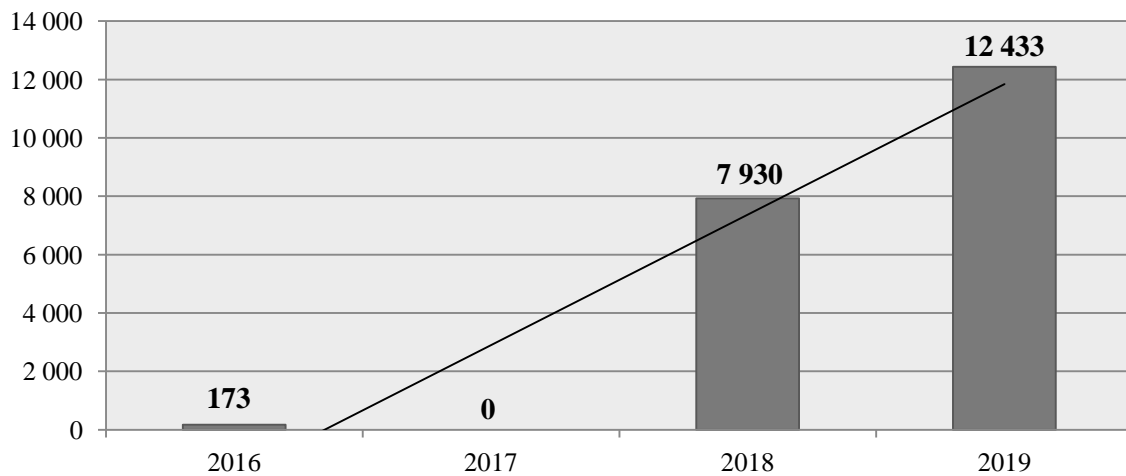

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W roku 2019 w gminie Rytro nie było rodzin wspierających, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w omawianym roku poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych na łączną kwotę 12 433 zł. Możemy zauważyć, że kwota przekazana na pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2016-2019 ulegała znacznemu wzrostowi.

Wykres 24. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2016-2019 (w złotych)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W ramach wspierania rodziny Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z innymi służbami takimi jak: szkoły, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Zespół Interdyscyplinarny, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nowym Sączu, organizacje pozarządowe oraz placówki służby zdrowia.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejszy obszar problemowy w dziedzinie planowania strategicznego:

- deficyty w zakresie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych wśród rodzin zamieszkujących gminę Rytro,
- niedostatecznie rozwinięty system wsparcia dla rodzin przeżywających trudności.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Wspieranie rodziny” są:

- **edukacja** (w szczególności w kontekście wyrównywania szans edukacyjnych uczniów oraz wsparcia rodziców w edukowaniu ich dzieci i młodzieży);
- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** (jednym z kluczowych czynników zwiększających ryzyko wystąpienia trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych przez rodziny jest problem związany z bezrobociem);

- **wsparcie osób niepełnosprawnych** (szczególną uwagę należy zwrócić na rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością, które spotykają się z wieloma ograniczeniami i trudnościami w codziennym życiu);
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych** (uzależnienie jednego z członków rodziny prowadzi do występowania dysfunkcyjności rodziny i problemów wszystkich ich członków).

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - maksymalne zaangażowanie wszystkich członków rodziny w rozwiązywanie jej problemów, zapewnienie możliwości nabycia i rozwoju kompetencji rodzicielskich oraz umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych dla rodzin zmagających się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizowanie oraz współfinansowanie wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży.	Liczba osób korzystających z wypoczynku zimowego i letniego.
2	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze, pomocy asystenta rodziny.	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem asystenta rodziny.
3	Funkcjonowanie rodzin wspierających.	Liczba osób objętych pomocą rodziny wspierającej.
4	Organizowanie warsztatów dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach wzmacniających kompetencje wychowawcze.
5	Rozpowszechnianie informacji dla rodzin na temat możliwości poradnictwa rodzinnego i psychologicznego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.	Liczba rozpowszechnionych informacji na temat poradnictwa rodzinnego i psychologicznego oraz uzyskania pomocy w przypadku doświadczenia problemów.
6	Zabezpieczenie potrzeb bytowych rodzin – zapewnienie pomocy materialnej i niematerialnej.	Liczba rodzin objętych pomocą materialną i niematerialną.
7	Organizowanie szkoleń dla osób pracujących w obszarze wspierania rodziny.	Liczba osób pracujących w obszarze wspierania rodziny objętych szkoleniami.

8	Organizowanie różnego rodzaju działań i aktywności mających na celu integrację rodzin.	Liczba zorganizowanych działań mających na celu integrację rodzin oraz liczba ich uczestników.
9	Monitorowanie sytuacji zdrowotnej i edukacyjnej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.	Liczba rodzin i dzieci objętych monitorowaniem.
10	Wsparcie w zakresie organizowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży poprzez prowadzenie różnorodnych form wsparcia dziennego.	Ilość dzieci i młodzieży biorących udział w zorganizowanych formach wsparcia dziennego.
11	Kontynuowanie i pogłębianie współpracy z organizacjami pozarządowymi na rzecz wspierania rodziny.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
12	Zapewnienie dostępności do specjalistycznego poradnictwa rodzinnego w zakresie wsparcia prawnego i psychologicznego.	Liczba rodzin objętych wsparciem specjalistycznego poradnictwa.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	Placówki oświatowe, NGO, PCPR.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.2. WSPARCIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych,*

a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej. Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności.

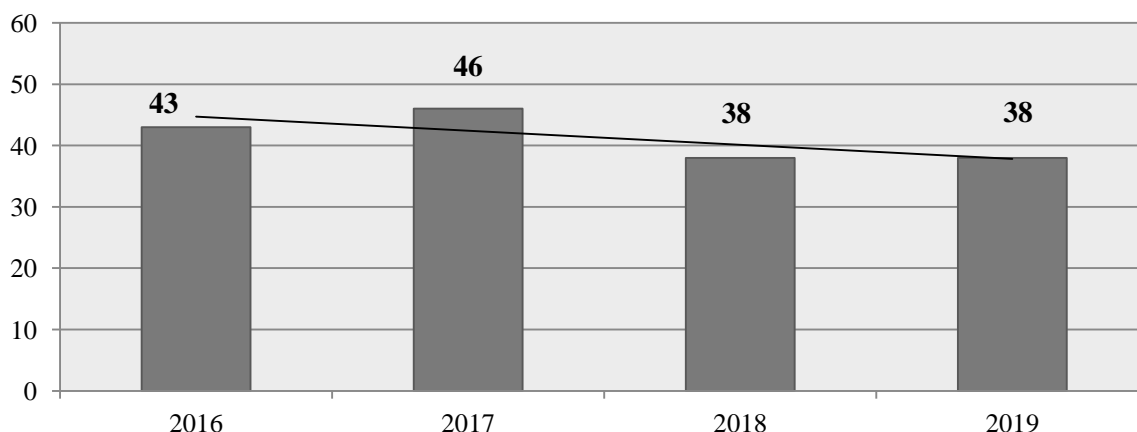
Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji. Z powyższych względów w niniejszej Strategii wydzielono obszar zdrowia psychicznego jako osobne zagadnienie.

W 2019 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 38 rodzin. Niepełnosprawność, jako powód udzielenia pomocy i wsparcia znalazła się na drugim miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin otrzymujących pomoc i wsparcie. Na przestrzeni ostatnich lat liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu uległa zmniejszeniu. W stosunku do 2016 nastąpił spadek o 11,6%.

Wykres 25. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2016-2019. W 2017 roku przyznano 232 świadczenia na łączną kwotę 35 496,00 zł, w 2018 roku liczba świadczeń wynosiła 158 na kwotę 24 865,00 zł, z kolei w 2019 roku kształtowała się na poziomie 178 świadczeń o wartości 32 902,00 zł. Na przestrzeni ostatnich czterech lat, liczba przyznanych świadczeń ulega systematycznemu zwiększeniu – w stosunku do 2016 roku nastąpił wzrost o 17,8%.

Tabela 10. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba świadczeń	146	232	158	178
kwota świadczeń (zł)	22 338,00	35 496,00	24 865,00	32 902,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W ciągu ostatnich czterech lat zmalała liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności. W 2016 roku przyznano 232 świadczenia, w 2017 roku – 246, w 2018 roku – 187, natomiast w 2019 roku – 170. Różnica pomiędzy 2016 rokiem, a 2019 rokiem kształtuje się na poziomie 62 świadczeń, co oznacza spadek o 26,7%.

Tabela 11. Zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba świadczeń	232	246	186	170
kwota świadczeń (zł)	35 496,00	37 638,00	29 338,00	32 168,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

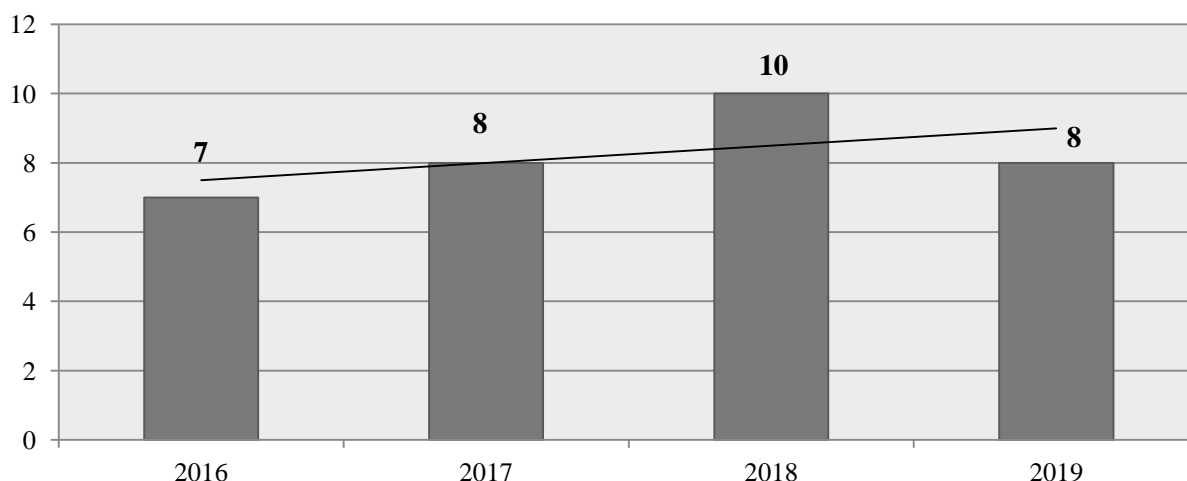
W 2016 roku przyznano 361 świadczeń dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, w 2017 roku – 374 świadczenia, w 2018 roku – 380, natomiast w 2019 roku - 388. Oznacza to wzrost w porównaniu do roku 2016 o 27 świadczeń. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalny jest stopniowy wzrost liczby przyznanych zasiłków w tym zakresie.

Tabela 12. Zasilek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2016-2019

wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba świadczeń	361	374	380	388
kwota świadczeń (zł)	55 233,00	57 222,00	60 088,00	73 534,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku z usług opiekuńczych (przysługujących osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób) skorzystało 8 osób. Jest to mniejsza liczba w stosunku do ubiegłego roku, różnica nie jest jednak znaczna.

Wykres 26. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejszy obszar problemowy w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych utrudniających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Wsparcie osób niepełnosprawnych” są:

- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością wynikające z braku umiejętności poruszania się po rynku pracy, niskich kwalifikacji oraz trudności związanych z powrotem na rynek pracy osób po przebytych kryzysach zdrowotnych; działalność w tym zakresie powinna być realizowana we współpracy z PUP.
- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób z orzeczoną niepełnosprawnością. W związku z tym istnieje powiązanie skali i rodzaju zadań kierowanych do seniorów mających różne rodzaje niepełnosprawności, które będą wspierać ich zdrowe funkcjonowanie.
- **ubóstwo** – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno-rentowych osób niepełnosprawnych oraz ograniczonej możliwości pozyskiwania nowych dochodów.
- **zdrowie** – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym rehabilitacji oraz dostępności do świadczeń, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - wszechstronna pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemem niepełnosprawności poprzez podjęcie działań mających na celu zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych oraz aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Stworzenie warunków do integracji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez organizację imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych lub turystycznych.	Liczba zorganizowanych integracyjnych przedsięwzięć o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym lub turystycznym dla osób niepełnosprawnych.
2	Wspieranie osób niepełnosprawnych w likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania.	Liczba działań mających na celu wsparcie osób niepełnosprawnych w likwidacji barier.
3	Świadczenie usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych.	Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z usług opiekuńczych.
4	Zabezpieczenie potrzeb bytowych osób niepełnosprawnych – zapewnienie pomocy materialnej i niematerialnej.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą materialną i niematerialną.
5	Udzielenie pomocy materialnej na zakup sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego.	Liczba osób którym została przyznana pomoc materialna.
6	Dostosowywanie infrastruktury gminnej (punktów handlowych, usługowych, kulturowych, sportowych itp.) do potrzeb osób niepełnosprawnych.	Liczba działań zmierzających do dostosowania infrastruktury gminnej do potrzeb osób niepełnosprawnych.
7	Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.	Liczba uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy.
8	Rozwój systemu teleopieki i poszerzenie liczby osób objętych takim wsparciem.	Liczba osób objętych wsparciem teleopieki.
9	Rozwój kompetencji zawodowych pracowników zajmujących się obsługą i wsparciem osób niepełnosprawnych, w tym pracowników Urzędu Gminy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytrze.	Liczba osób biorących udział w warsztatach, szkoleniach wzmacniających kompetencje zawodowe.
10	Kontynuowanie i pogłębianie współpracy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	PCPR, placówki zdrowia, NGO, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa, PFRON, środki europejskie.

1.3. ZDROWIE PSYCHICZNE

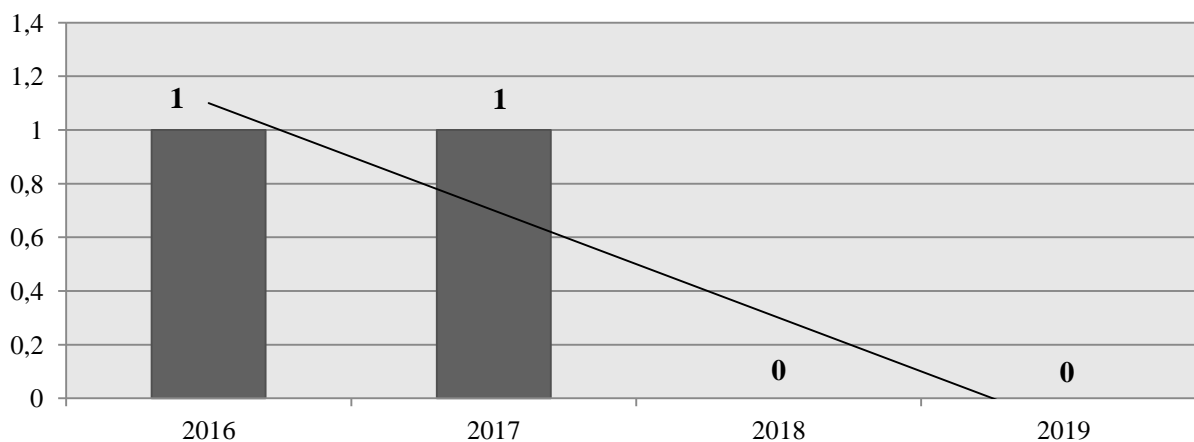
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian¹³.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim pozostałe problemy społeczne, na temat których możemy znaleźć wyczerpujące statystyki.

W latach 2016 i 2017 z usług specjalistycznych opiekuńczych skorzystała tylko jedna osoba z zaburzeniami psychicznymi. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat z tego typu usługi nie skorzystała ani jedna osoba.

Wykres 27. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

¹³ www.psychiatriapolska.pl

Po specjalistyczne wsparcie psychologiczne mieszkańcy gminy Rytko mogą się udać do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Nowym Sączu oraz Punktu Interwencji Kryzysowej działającym przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Sączu. W przypadku leczenia uzależnień pacjenci mogą zgłosić się po pomoc do Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Nowym Sączu bądź Małopolskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii Uzależnień (MOPiTU).

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym osób z zaburzeniami psychicznymi,
- brak ośrodków na terenie Gminy, do których osoby z zaburzeniami psychicznymi mogłyby się zgłosić z problemami.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „zdrowie psychiczne” są:

- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby nie będące w pełni sił psychicznych powinny być przezwyciężane we współpracy ze specjalistami z zakresu psychoterapii i szeroko rozumianego zdrowia psychicznego;
- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób osamotnionych, pozbawionych jakichkolwiek aktywności społecznych czy kontaktów towarzyskich. Poczucie osamotnienia i bezużyteczności pozostaje w ścisłym związku z percepcją swojej osoby, poczuciem własnej wartości, a co za tym idzie – ze stanem zdrowia psychicznego;
- **ubóstwo** – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno–rentowych osób niezdolnych do pracy z powodu chorób/zaburzeń na tle psychicznym. Długotrwałe ubóstwo powstrzymuje człowieka przed realizacją celów, stawia go w sytuacji bez wyjścia, potrafi również skutecznie sparaliżować funkcjonowanie rodziny, jako podstawowej komórki społecznej;

- **zdrowie** – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym grup samopomocowych, psychoterapii, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia;
- **przemoc i uzależnienia** – trwanie w obu tych sytuacjach – zarówno w uzależnieniu lub współuzależnieniu, doznawaniu przemocy lub bycia sprawcą przemocy związane jest z szeregiem negatywnych uczuć oraz bardzo silnym stresem, co bezpośrednio i trwale wpływa na jakość zdrowia psychicznego.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – poprawa jakości życia osób chorych psychicznie poprzez stały rozwój różnorodnych form wsparcia, prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu zdrowia psychicznego oraz umożliwienie im pełnego udziału w życiu społecznym.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych.
2	Zwiększanie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego poprzez kampanie profilaktyczne, wykłady, spotkania ze specjalistami.	Liczba przeprowadzonych kampanii społecznych na temat zdrowia psychicznego.
3	Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego – prowadzenie programów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego.
4	Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży w przedszkolach, szkołach i placówkach.	Liczba osób, którym udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
5	Przeprowadzenie warsztatów dla uczniów dotyczących systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego.	Liczba uczestników warsztatów.
6	Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi.	Liczba działań podjętych we współpracy z PCPR oraz PUP.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	Placówki zdrowia, NGO, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.4. PROFILAKTYKA I ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH ORAZ UZALEŻNIEŃ BEHAWIORALNYCH

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Jako trzeci wskaźnik choroby są to zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny¹⁴. Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz na podstawie danych szacunkowych PARPA, można szacować, iż liczba uzależnionych od alkoholu w Polsce wynosi 600-800 tys., z czego 80% stanowią mężczyźni. Z kolei populacja osób pijących ryzykownie i szkodliwie szacowana jest w Polsce na około 2-3 mln osób. Dorośli członkowie rodzin alkoholowych tj. takich gdzie nadużywanie alkoholu zaburza życie rodzinne, stanowią w Polsce populację liczącą 1,5-2 mln osób. Dzieci i młodzież w rodzinach alkoholowych to w Polsce populacja licząca 1,5-2 mln osób.

Działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rytrze wynikają między innymi z przyjętego uchwałą Nr XIII/110/20 Rady Gminy Rytró z dnia 10 lutego 2020 roku *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok*.

Do zadań mających zostać realizowane w 2020 roku przez GKRPA zawartych w Programie należą:

- zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin;

¹⁴ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży;
- tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu w szczególności dla dzieci i młodzieży;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
- wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej;
- podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i art. 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego¹⁵.

Poniżej przedstawione zostały miejsca, gdzie na terenie gminy Rytko mieszkańcy mogą uzyskać pomoc w przypadku problemu uzależnień.

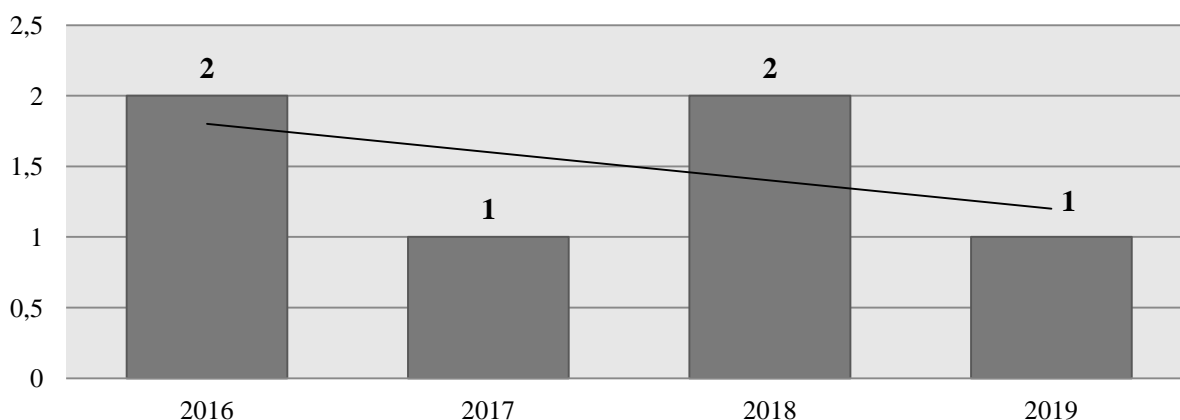
¹⁵ Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok (uchwała nr Nr XIII/110/20 Rady Gminy Rytko z dnia 10 lutego 2020 roku).

W 2019 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystała tylko jedna rodzina. Alkoholizm, jako powód udzielania pomocy

i wsparcia w omawianym roku znajdował się na dziewiątym miejscu pod względem liczby rodzin otrzymujących z tego powodu pomoc. Możemy zauważyć, że na przestrzeni lat 2016-2019 liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu utrzymywała się na niskim poziomie.

Wykres 28. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają również podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rytrze, w ramach przysługujących jej uprawnień, działania.

Według stanu na koniec 2019 roku w składzie Komisji znajdowało się 6 osób. W 2019 roku jej członkowie przeprowadzili rozmowy z 26 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 3 członkami ich rodzin. W omawianym roku Komisja nie podjęła czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia oraz nie wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec mieszkańców Gminy Rytró. Dane dotyczące działań GKRPA w Rytrze podejmowanych wobec osób uzależnionych w latach 2018-2019 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rytrze wobec osób uzależnionych w latach 2018-2019

wyszczególnienie	2018	2019
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	20	26
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	5	3
liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	0	0
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	0	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018 i 2019 rok

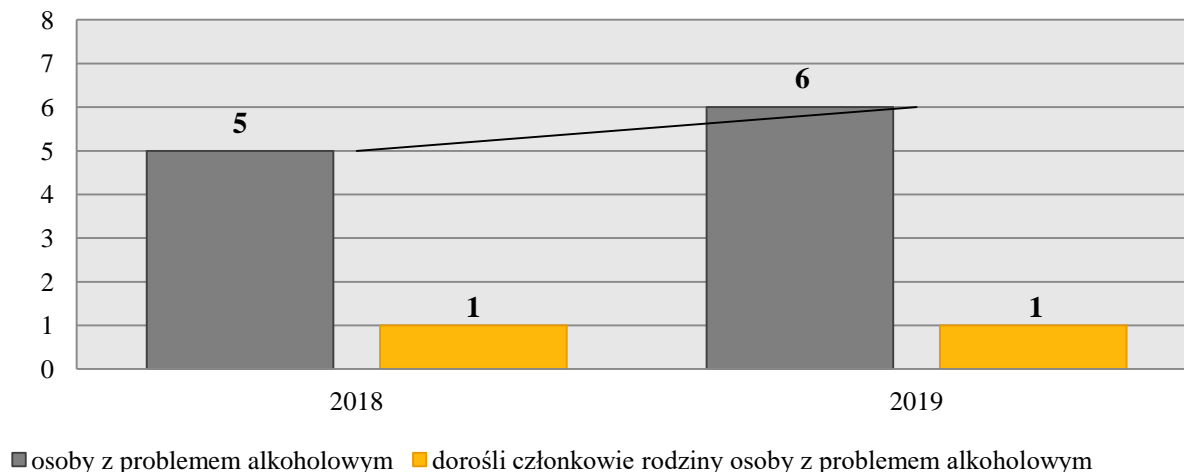
Punkt Konsultacyjno-Informacyjny w ciągu 2019 roku czynny był 8-10 godzin w miesiącu. Mieszkańcy Gminy mogą udać się do niego w każdą środę w godzinach 13.00-17.00. Pomoc i wsparcie uzyskają tam osoby uzależnione, współuzależnione, dzieci z rodzin dotkniętych przemocą lub alkoholizmem rodziców, osoby doznające przemocy w rodzinie lub stosujące przemoc. Wśród zadań Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego wymienić można:

1. prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy,
2. udzielanie osobom i rodzinom konsultacji oraz porad terapeutycznych, socjalnych i profilaktycznych w sprawach uzależnień i przemocy,
3. motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia, kierowanie do leczenia specjalistycznego,
4. motywowanie do podjęcia terapii,
5. rozpoznawanie zjawisk przemocy domowej, udzielanie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy domowej,
6. inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej,
7. współdziałanie z innymi podmiotami zajmującymi się rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

W 2019 roku w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym udzielono porady 6 osobom z problemem alkoholowym oraz jednemu dorosłemu członkowi rodziny osoby uzależnionej. Dane źródłowe wykazują, że wśród mieszkańców występuje zapotrzebowanie na funkcjonowanie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego - na przestrzeni ostatnich lat, liczba osób zgłaszających się po poradę i wsparcie utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Wykres 29. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2018-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018 i 2019 rok

Na terenie gminy Rytko funkcjonuje jedna samopomocowa grupa wsparcia dla osób z problemem alkoholowym (grupa AA), natomiast działalności nie prowadzi samopomocowa grupa wsparcia dla dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym (Al-Anon) oraz grupa wsparcia dla dorosłych dzieci alkoholików (DDA).

GKRPA zajmuje się również profilaktyką zachowań ryzykownych. Zarówno w 2019 jak i w 2018 roku został przeprowadzony jeden program rekomendowany w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, ORE, KBdSPN, IPiN i wówczas wzięło w nich udział:

- w 2018 roku - 28 uczniów, 2 nauczycieli,
- w 2019 roku - 26 uczniów, 1 nauczyciel.

W 2019 roku przeprowadzony został następujący program rekomendowany:

- „Smak Życia”.

Z kolei w 2018:

- „Debata”.

Tabela 14. Realizacja programów rekomendowanych przez PARPA na przestrzeni lat 2018-2019

wyszczególnienie	2018	2019
liczba uczniów	28	26
liczba rodziców	0	0
liczba nauczycieli	2	1

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018 i 2019 rok

W 2019 roku prowadzone były inne programy profilaktyczne (nierekomendowane), w których wzięło udział łącznie 53 uczniów, 190 rodziców, a także 2 nauczycieli.

W ramach profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży w 2019 roku zorganizowano również:

- jednorazowe prelekcje, pogadanki,
- festyny i inne imprezy plenerowe,
- imprezy sportowe,
- konkursy (plastyczne, literackie, muzyczne).

W omawianym roku nie zorganizowano kolonii z programem zajęć profilaktycznych ani obozu z programem socjoterapeutycznym dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym.

RYNEK NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

W roku 2019 wartość alkoholu sprzedanego na terenie gminy Rytko wyniosła łącznie 4 036 089,65 zł, w tym 1 730 353,38 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 177 430,00 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) oraz 2 128 306,27 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. W stosunku do roku poprzedniego, w omawianym roku łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu uległa zwiększeniu.

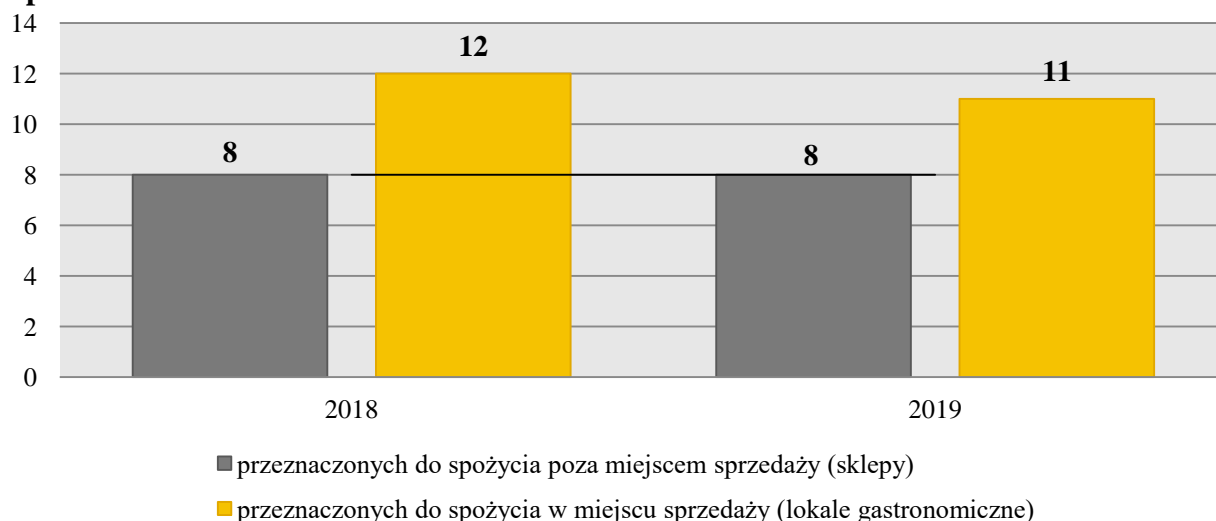
Rysunek 4. Łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Rytko alkoholu w latach 2018-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018 i 2019 rok

W 2019 roku na terenie gminy Rytyro znajdowało się łącznie 19 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 8 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) i 11 przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). Na przestrzeni lat 2018-2019 liczba sklepów oraz lokali gastronomicznych prowadzących sprzedaż alkoholu pozostaje na względnie stałym poziomie.

Wykres 30. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Rytyro na przestrzeni lat 2018-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1za 2018 i 2019 rok

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Od czerwca do sierpnia 2019 roku na terenie gminy Rytyro przeprowadzona została diagnoza problemów społecznych, w ramach której badaniem ankietowym objęto:

- 100 dorosłych mieszkańców,
- 168 uczniów,
- 20 sprzedawców pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych.

Celem przeprowadzonych badań była identyfikacja i analiza wybranych problemów społecznych, występujących na terenie Gminy.

W obrębie obszarów problemowych związanych z uzależnieniami, których poznanie umożliwiła przeprowadzona diagnoza wyróżnić można:

- stosunkowo wysoki odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol w sposób wskazujący na picie ryzykowne, szkodliwe lub uzależnienie, tj. codziennie lub kilka razy w tygodniu (21%);
- wykonywanie obowiązków w pracy oraz kierowanie pojazdem pod wpływem alkoholu przez część mieszkańców;
- bycie świadkiem prowadzenia pojazdy pod wpływem alkoholu przez prawie 1/3 respondentów (32%);
- niezdawanie sobie sprawy z negatywnego wpływu picia alkoholu w ciąży na rozwój dziecka przez respondentów;
- uznawanie alkoholu za łatwy do zdobycia oraz wczesny wiek inicjacji alkoholowej uczniów;
- sięganie po alkohol części uczniów podczas uroczystości rodzinnych, za przyzwoleniem rodziców;
- występowanie problemu sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym;
- brak pewności (lub całkowity brak) znajomości ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przez 45% sprzedawców na terenie gminy Rytro.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- wzrost wartości sprzedanego alkoholu na terenie gminy Rytro
- ryzyko wzrostu uzależnień u młodych osób poprzez wczesny wiek inicjacji alkoholowej uczniów Gminy,
- zagrożenie wystąpienia przemocy w rodzinach dotkniętych problemami uzależnień.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych” są:

- **wspieranie rodziny** – przede wszystkim w kontekście negatywnego wpływu zjawiska uzależnienia na prawidłowe pełnienie ról rodzicielskich, zapewnienie stabilnego środowiska wychowawczego oraz wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodzinę. Życie w chronicznym stresie i zagrożeniu przemocą w przypadku np. żon alkoholików często prowadzi do znacznego obniżenia ich sprawności psychofizycznej i do zaburzeń emocjonalnych. Zachowanie osób uzależnionych często nacechowane jest przemocą, agresją, zaniedbywaniem podstawowych obowiązków rodzinnych, przyczynia się do destrukcji życia ich rodzin, zaburzeń zdrowia somatycznego i psychicznego oraz stygmatyzacji społecznej. Zagrożeniem są także uszkodzenia rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży pijących alkohol oraz używających środki psychoaktywne,
- **ubóstwo** – małżonkowie i najbliżsi osób uzależnionych często doświadczają niedostatku materialnego z powodu utraty zdolności do pracy lub niskich wynagrodzeń czy dużych wydatków, np. na alkohol. Często dochodzi do marnowania wsparcia w ramach pomocy społecznej,
- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – osoby uzależnione na skutek postępującej degradacji psychofizycznej tracą zdolność do efektywnego funkcjonowania w rolach społecznych i zawodowych, tracą posiadane miejsca pracy i mają ograniczone zdolności do skutecznego poszukiwania zatrudnienia,

- **przeciwdziałanie przemocy w rodzinie** – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym,
- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – zwiększenie dostępu do pomocy terapeutycznej oraz rozpowszechnienie informacji o możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym w przypadku osób uzależnionych.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Kierowanie do sądu wniosków o zobowiązanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia odwykowego.	Liczba wniosków skierowanych do sądu.
2	Udzielanie pomocy materialnej rodzinom z problemem uzależnienia po przeprowadzaniu wywiadów środowiskowych.	Liczba rodzin, którym udzielona została pomoc materialna.
3	Kontynuowanie prowadzenia Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin.	Liczba udzielonych porad dla osób uzależnionych i ich rodzin.
4	Organizowanie na terenie Gminy grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych od alkoholu (AA), dorosłych dzieci alkoholików (DDA) oraz osób współuzależnionych.	Liczba członków grup samopomocowych funkcjonujących na terenie Gminy.
5	Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin w obszarze leczenia uzależnień.	Liczba działań podjętych w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze leczenia uzależnień.
6	Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego typu stacjonarnego i ambulatoryjnego.	Liczba osób wobec, których podjęte zostały rozmowy motywujące.
7	Organizowanie szkoleń dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych grup zawodowych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Liczba uczestników zorganizowanych szkoleń z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

8	Monitorowanie i diagnozowanie problemów uzależnień w Gminie.	Liczba podjętych działań mających na celu monitorowanie i diagnozowanie problemów uzależnień.
9	Kierowanie osób potrzebujących pomocy do wyspecjalizowanych placówek leczenia uzależnień.	Liczba osób skierowanych do wyspecjalizowanych placówek.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, GKRPA.	UG, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny, placówki ochrony zdrowia.	Środki własne, środki europejskie, NFZ.

CEL OPERACYJNY NR 2 - budowanie systemu profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych, prowadzenie zajęć edukacyjnych i warsztatów na temat negatywnych konsekwencji będących negatywnym skutkiem uzależnienia od substancji psychoaktywnych.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Realizacja w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN związanych z tematyką uzależnień.	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki.
2	Realizacja w szkołach warsztatów i innych form edukacyjnych uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień.	Liczba uczestników warsztatów i innych form edukacyjnych.
3	Organizowanie wypoczynku z programem socjoterapeutycznym i profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Liczba dzieci biorących udział w wypoczynku z programem socjoterapeutycznym i profilaktycznym.
4	Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, przy szczególnym uwzględnieniu treści Ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami.

5	Wspieranie działalności sportowo-rekreacyjnej oraz świetlic na terenie Gminy.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych oraz w zajęciach prowadzonych przez świetlice.
6	Zwiększenie dostępności do form pomocy środowiskowej i socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą środowiskową i socjoterapeutyczną.
7	Organizowanie działań promujących wśród dzieci i młodzieży zdrowy styl życia i życie wolne od uzależnień.	Liczba uczestników działań promujących zdrowy styl życia i życie wolne od uzależnień.
8	Realizacja warsztatów profilaktycznych dla rodziców dotyczących profilaktyki uzależnień.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach profilaktycznych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, GKRPA, placówki oświatowe.	NGO, UG, GOK.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie, NFZ.

CEL OPERACYJNY NR 3 – zwiększenie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń związanych ze spożywaniem alkoholu, promowanie zdrowego stylu życia.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności społecznych mieszkańców Gminy w zakresie czynników chroniących w przeciwdziałaniu uzależnieniom poprzez: szkolenia, wykłady, czy też kampanie profilaktyczne.	Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych.
2	Podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz pracowników placówek oświatowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.	Liczba pracowników pomocy społecznej i placówek oświatowych uczestniczących w szkoleniach w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
3	Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia.	Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia.
4	Utrwalanie postaw abstynenckich poprzez realizację działań polegających na promowaniu zdrowego stylu życia.	Liczba działań podjętych w celu promowania wśród mieszkańców zdrowego stylu życia.

5	Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień.	Liczba działań podjętych w ramach ogólnopolskich i lokalnych kampanii informacyjno-edukacyjnych
6	Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców Gminy mających na celu uświadomienie negatywnych konsekwencji spożywania alkoholu, a przede wszystkim: wczesnej inicjacji alkoholowej przez dzieci i młodzież, spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.	Liczba zorganizowanych działań profilaktycznych, liczba uczestników.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, GKRPA.	NGO, UG, GOK, placówki oświatowe, placówki ochrony zdrowia.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

1.5. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć, jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy

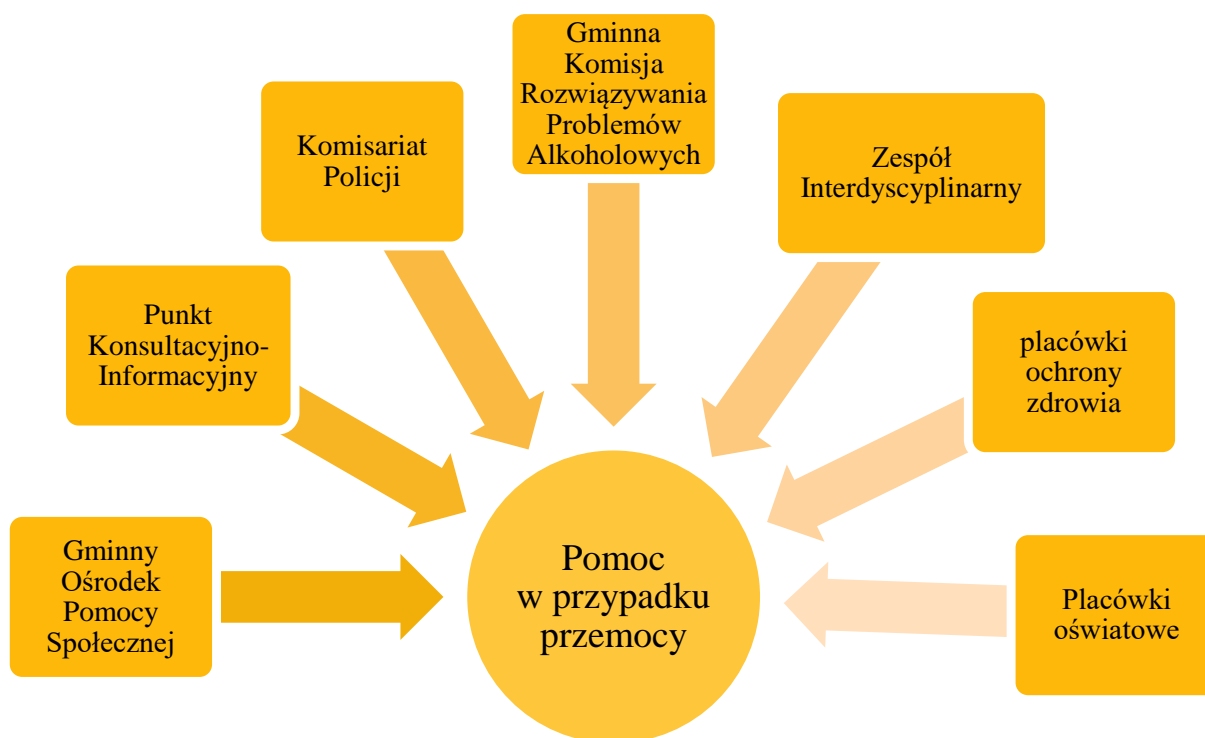
72 KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

w rodzinie w gminie Rytko zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny powołany zarządzeniem Nr 27/V/2011 Wójta Gminy Rytko z dnia 27 czerwca 2011 roku. W skład ZI wchodzi przedstawiciele:

- jednostki organizacyjnej pomocy społecznej,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,
- kuratora sądowego,
- organizacji pozarządowych.

Celem działania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Poniżej przedstawione zostały miejsca, gdzie na terenie gminy Rytko mieszkańcy mogą uzyskać pomoc i wsparcie w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie.

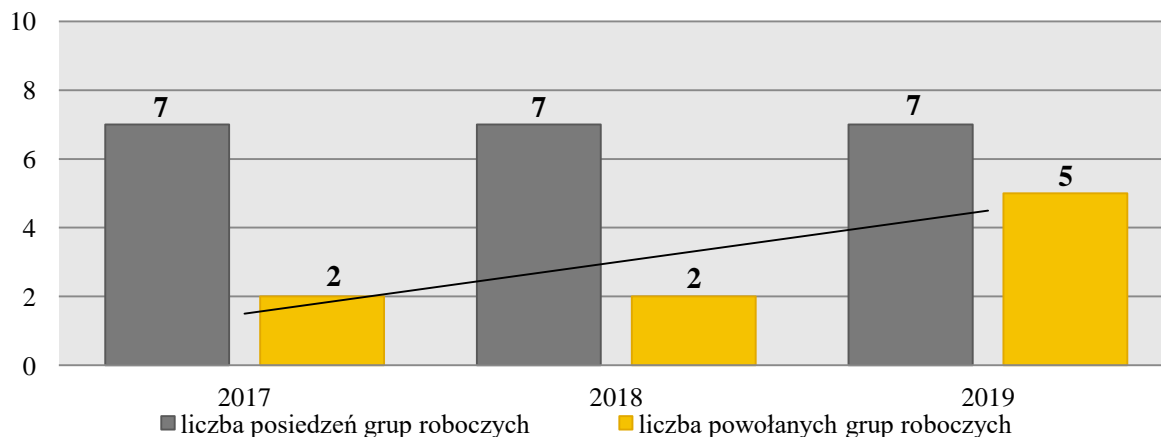
Działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochronę ofiar tej przemocy zawarte zostały w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Rytko na lata 2015-2020* przyjętym uchwałą nr IV/27/2015 z dnia 30 stycznia 2015 roku. Celem głównym Programu jest „ograniczenie na terenie Gminy Rytko rozmiaru i następstw zjawiska przemocy w rodzinie”.

Do celów szczegółowych zawartych w Programie należą:

1. wdrożenie na terenie gminy Rytko systemowych rozwiązań w zakresie profilaktyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
2. rozwój infrastruktury podmiotów udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, oraz podnoszenie jakości i dostępności świadczonych usług;
3. umożliwienie podnoszenia kompetencji osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy w rodzinie lub osobami stosującymi przemoc w rodzinie¹⁶.

Zespół Interdyscyplinarny w roku 2019 spotkał się siedmiokrotnie. W omawianym roku odbyło się 7 posiedzeń w ramach grup roboczych powołanych do konkretnych przypadków przemocy w rodzinie. Powołano 5 grup roboczych, które objęły działalnością 5 rodzin. W porównaniu do 2017 roku liczba posiedzeń grup roboczych utrzymuje się na stałym poziomie, natomiast liczba powołanych grup roboczych uległa zwiększeniu.

Wykres 31. Dane dotyczące grup roboczych w latach 2017-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Rytko za rok 2017, 2018 i 2019

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych

¹⁶ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Rytko na lata 2015-2020 (uchwała nr IV/27/2015 z dnia 30 stycznia 2015 roku).

i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta - A” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” przeprowadzanej w gminie Rytró w latach 2017-2019 przedstawione zostały w poniższej tabeli. W 2019 roku wszczęto 5 procedur „Niebieskie Karty”, co oznacza wzrost w porównaniu do roku poprzedniego o 2 przypadki. W 2019 roku sporządzono 5 formularzy „Niebieska Karta C” w obecności osoby dotkniętej przemocą oraz 5 formularzy „Niebieska Karta D” w obecności osoby stosującej przemoc. W omawianym roku zakończono natomiast 5 procedur „Niebieskie Karty”, w tym jedną w wyniku braku zasadności podejmowanych działań, a 4 procedury na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy. W porównaniu do 2017 roku nastąpił wzrost zarówno liczby sporządzonych formularzy „Niebieska Karta C”, jak i „Niebieska Karta D”.

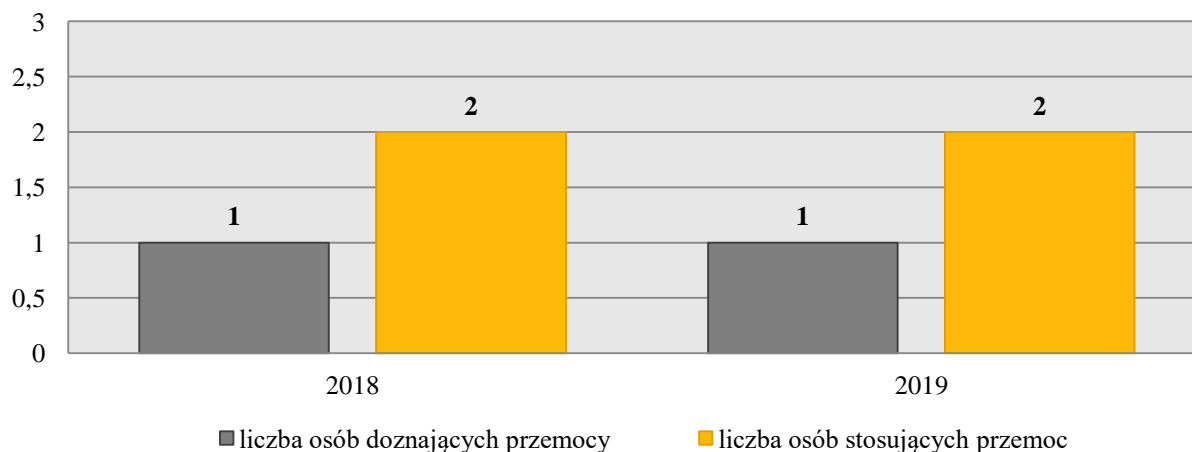
Tabela 15. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2017-2019

	2017	2018	2019
liczba rodzin, w których wszczęto procedurę	2	3	5
liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta C”	2	3	5
liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta D”	2	3	5
liczba rodzin, w których zakończono procedurę	7	1	5

Źródło: Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Rytró za rok 2017, 2018 i 2019

W 2019 roku w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym udzielono porady jednej osobie doznającej przemocy i 2 osobom stosującym przemoc. Na przestrzeni ostatnich dwóch lat liczba osób doznających przemocy korzystających z pomocy Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego utrzymuje się na takim samym poziomie. Dane w tym zakresie przedstawione zostały na poniższym wykresie.

Wykres 32. Liczba osób doznających oraz stosujących przemoc, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2018-2019

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018 i 2019 rok

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Wśród obszarów problemowych związanych z przemocą w rodzinie, których poznanie umożliwiła przeprowadzona w 2019 roku diagnoza na terenie Gminy wyróżnić można następujące fakty:

- deklaracja doświadczania przemocą przez 30% uczennic i 22% uczniów, najczęściej ze strony kolegów ze szkoły, znajomych bądź rodziny;
- przemocy kiedykolwiek w życiu doświadczyło również 10% dorosłych mieszkańców Gminy, a do najczęściej stosowanych form przemocy należała przemoc psychiczna i fizyczna;
- co czwarta osoba stosująca przemoc była pod wpływem alkoholu;
- średnio co trzeci dorosły mieszkaniec Gminy nie ocenił jednoznacznie negatywnie stosowania kar fizycznych wobec dzieci.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- widoczne wahania w kierunku wzrostu liczby rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”,
- wzrost liczby sporządzonych formularzy zarówno „Niebieska Karta C”, jak i „Niebieska Karta D”.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie” są:

- **wspieranie rodziny** – działania instytucji zaangażowanych w pracę z rodziną, profilaktyka wystąpienia przemocy poprzez bezpłatny dostęp do poradnictwa specjalistycznego, poradnictwa rodzinnego i terapii, usługi asystenta rodziny, oddziaływań profilaktycznych wpływają wzmacniająco na funkcjonowanie rodziny zmniejszając ryzyko wystąpienia dysfunkcji, w tym zachowań przemocowych w rodzinie, ale pozwalają także podejmować wczesną interwencję i udzielanie stosownej pomocy w sytuacji zdiagnozowania problemu przemocy w rodzinie;
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych** – przede wszystkim poprzez wpływ skuteczności profilaktyki nadużywania alkoholu, a tym samym zapobieganie wystąpieniu czynników osłabiających relacje rodzinne i jednocześnie sprzyjających wystąpieniu przemocy w rodzinie.
- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wzmacnianie pozycji osób starszych poprzez promowanie projektów rozwijających integrację międzypokoleniową, co sprzyja podmiotowemu traktowaniu seniorów w ich otoczeniu, powyższe działania mogą wpłynąć na obniżenie ryzyka wystąpienia negatywnych zachowań wobec seniorów, w tym stosowania przemocy w rodzinie.
- **ubóstwo oraz promocja zatrudnienia** – brak poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, powoduje narastanie napięcia związanego z utratą stałego dochodu przyczyniając się do powstania okoliczności sprzyjających odczuwaniu braku wpływu na otaczającą rzeczywistość, tym samym sprzyjając wystąpieniu zachowań przemocowych w rodzinie.
- **edukacja** – poprzez wpływ działań edukacyjnych z zakresu bezpiecznego życia w rodzinie, kształtowania relacji bez przemocy, a także przekazywanie wiedzy o instytucjach pomagających w sytuacji przemocy w rodzinie kierowanych do dzieci i młodzieży, uczniowie zyskują wiedzę podnoszącą świadomość ich praw oraz będą potrafili poszukiwać pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie. Ponadto szkoła powinna pełnić aktywną rolę obserwatora funkcjonowania dziecka oraz instytucji mającej możliwość reakcji w sytuacji przemocy w rodzinie wobec ucznia.

- **ochrona zdrowia** – poprzez udzielanie pomocy medycznej i właściwe reagowanie w sytuacji kontaktu osoby dotkniętej przemocą w rodzinie z instytucjami ochrony zdrowia, w połączeniu z niezwłocznym udzieleniem pomocy przez instytucje realizujące pomoc w formie interwencji kryzysowej zwiększy się skuteczność reagowania wskazanych instytucji w sytuacji przemocy w rodzinie.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – zwiększenie świadomości mieszkańców na temat zjawiska przemocy w rodzinie, promowanie zachowań prospołecznych pozytywnych postaw rodzicielskich oraz działań zapobiegających przemocy.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Prowadzenie działań informacyjno- edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniach informacyjno- edukacyjnych.
2	Organizacja spotkań informacyjno- edukacyjnych oraz szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla pracowników instytucji publicznych.	Liczba pracowników instytucji publicznych uczestniczących w spotkaniach informacyjno- edukacyjnych oraz szkoleniach.
3	Zintensyfikowanie działań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży dotyczących przemocy/agresji – realizacja warsztatów psychoedukacyjnych.	Liczba uczestników warsztatów psychoedukacyjnych w szkole.
4	Organizowanie lokalnych kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.	Liczba zorganizowanych kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.
5	Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Liczba podjętych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie przy współpracy międzyinstytucjonalnej.
6	Realizowanie programów rekomendowanych skoncentrowanych na zjawisku przemocy rówieśniczej w placówkach oświatowych.	Liczba uczestników programów rekomendowanych w szkołach.
7	Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących komunikacji interpersonalnej, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach, liczba zorganizowanych warsztatów.
8	Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska	Liczba działań podjętych w celu

	przemocy w rodzinie.	diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie.
9	Realizacja działań mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie, a także uwrażliwienie społeczności lokalnej na występowanie tego problemu.	Liczba zrealizowanych działań mających na celu podniesienie świadomości społecznej na temat przemocy w rodzinie, a także uwrażliwienie społeczności lokalnej na występowanie tego problemu.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, Zespół Interdyscyplinarny.	NGO, GKRPA, UG, KP, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa.

CEL OPERACYJNY NR 2 - poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności form oddziaływania wobec osób uwikłanych w przemoc.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Internecie oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.	Ilość podjętych działań informacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy.
2	Udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uruchomionych procedur „Niebieskie Karty”.
3	Organizacja szkoleń dla pracowników ochrony zdrowia oraz placówek oświatowych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uczestników szkoleń w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskie Karty”.
4	Bezpośrednia pomoc osobom w sytuacji przemocy w rodzinie, w tym interwencja kryzysowa, udzielanie schronienia, pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.	Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, którym została udzielona bezpośrednia pomoc na przykład w postaci interwencji kryzysowej, schronienia, pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.
5	Udzielanie pomocy i wsparcia osobom	Liczba osób objętych pomocą

	doznającym i stosującym przemoc, w postaci konsultacji w zakresie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego.	i wsparciem w zakresie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego.
6	Pomoc w formie grupowych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą.	Liczba osób dotkniętych przemocą, objętych grupową formą wsparcia.
7	Kierowanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.	Liczba osób stosujących przemoc, skierowanych do udziału w programach edukacyjno-korekcyjnych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, Zespół Interdyscyplinarny.	NGO, GKRPA, UG, PP, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa.

1.6. AKTYWNOŚĆ I INTEGRACJA SPOŁECZNA SENIORÓW

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

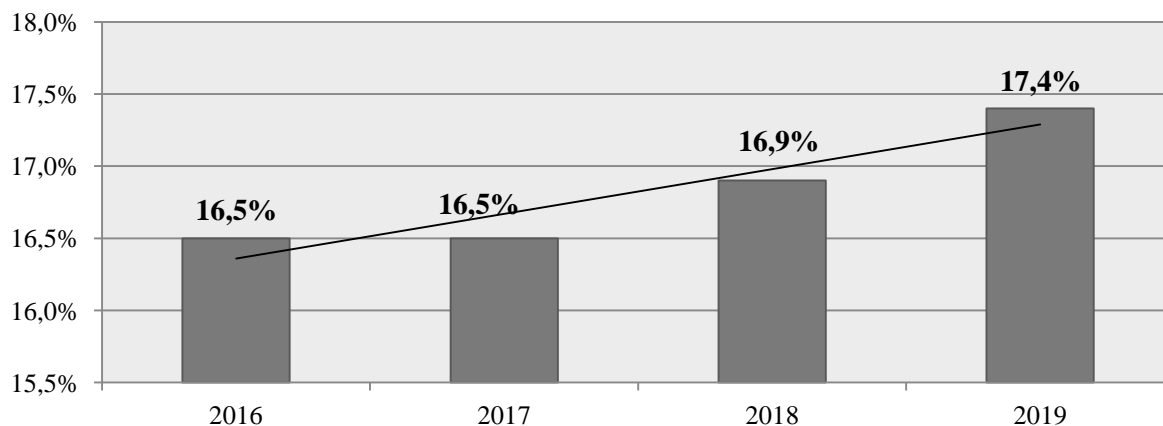
Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów.

W 2019 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 17,4% wszystkich mieszkańców gminy Rytko, co oznacza wzrost w stosunku do 2016 roku o 0,9 pp.

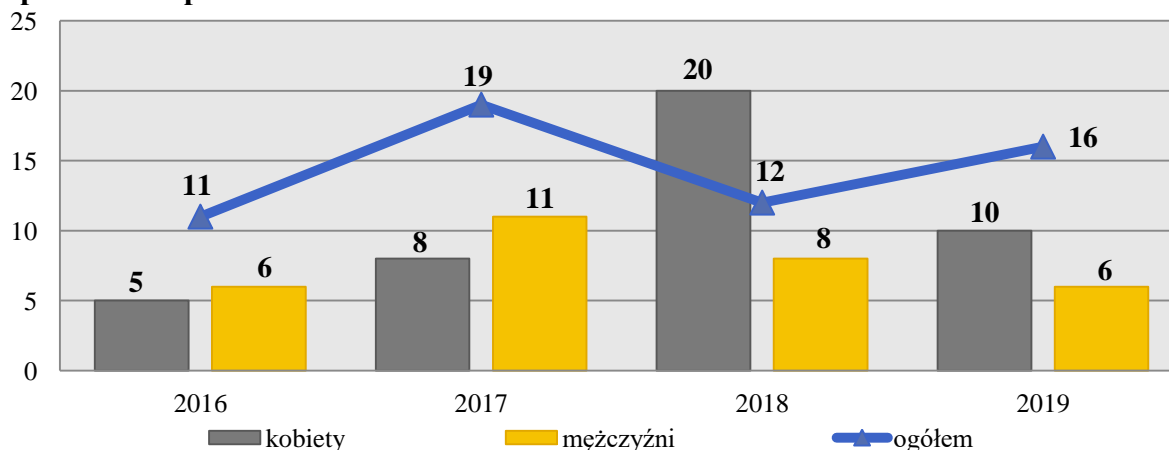
Wykres 33. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia z pomocy społecznej wyniosła w 2019 roku - 16. Większość stanowiły kobiety – było ich 10, natomiast korzystających ze wsparcia mężczyzn – 6. W 2019 roku ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystająca z pomocy społecznej w stosunku do ubiegłego roku uległa zwiększeniu. W stosunku do 2016 roku nastąpił wzrost o 25%.

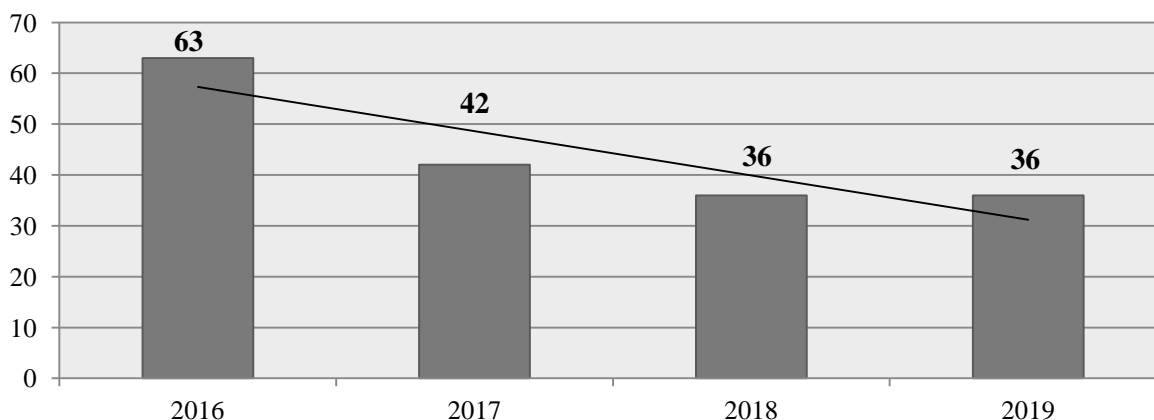
Wykres 34. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

W 2019 roku, mieszkańcom Gminy, którzy ukończyli 75 lat, udzielonych zostało 36 świadczeń. W porównaniu do lat poprzednich obserwuje się zmniejszenie liczby przyznanych świadczeń w tym zakresie – w porównaniu do 2016 roku spadek kształtuje się na poziomie 43%.

Wykres 35. Zasilki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2016-2019 (liczba świadczeń)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Osobom starszym, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym, przysługuje prawo do opieki w Domu Pomocy Społecznej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej koszty pobytu w Domu Pomocy Społecznej pokrywa zainteresowany w wysokości 70% swojego dochodu (najczęściej jest to renta bądź emerytura). Uzupełnienie kwoty do 100% (całkowite koszty utrzymania) to zadanie rodziny bądź gminy, gdy rodzina nie jest wydolna finansowo. Pobyt w Niepublicznym Domu Seniora opłacany jest przez samych jego pensjonariuszy ze środków własnych (rent, emerytur, oszczędności, dochodów z innych tytułów), bądź przez rodzinę osoby zamieszkującej. Istnieje również możliwość dofinansowań pobytów z budżetu publicznego, o ile dom nie jest związany umową z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Zajmują się tym odpowiednie jednostki administracyjne Pomocy Rodzinie¹⁷.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytrze w 2019 roku, poniósł odpłatność za pobyt w Domu Pomocy Społecznej 6 mieszkańców, na łączną kwotę 159 954 zł. Szczegółowe dane dotyczące odpłatności za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019 znajdują się w tabeli poniżej.

Tabela 16. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019
liczba osób	7	6	5	6
kwota świadczeń (zł)	86 358	104 617	112 389	159 954

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

¹⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn.zm.).

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych,
- stały wzrost na przestrzeni lat udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z obszarem „Aktywność i integracja seniorów” są:

- **wsparcie osób niepełnosprawnych** – przede wszystkim poprzez związane z wiekiem i starzeniem się organizmu, stopniowe i postępujące ograniczenie pełnej sprawności i samodzielności w codziennym funkcjonowaniu i konieczność zapewnienia adekwatnej pomocy;
- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim w kontekście pojawiających się zaburzeń psychicznych typowych dla osób w podeszłym wieku np. zespoły otępienne, demencja itp., wskazane są działania realizowane we współdziałaniu z placówkami ochrony zdrowia w zakresie wymiany informacji o dostępnych formach wsparcia, w szczególności w zakresie dostępnych usług.
- **zdrowie** – osoby starsze w większości są osobami cierpiącymi na różnego rodzaju schorzenia wynikające z ich wieku, a poprzez wspólne działania podmiotów leczniczych oraz pomocy społecznej możliwe jest jak najdłuższe utrzymanie osoby w jej środowisku naturalnym, bez konieczności zapewniania opieki całodobowej.
- **wspieranie rodziny** – osoby starsze są osobami o ogromnym potencjale, posiadają wiedzę i doświadczenie potrzebne osobom młodszym do dobrego funkcjonowania w życiu rodzinnym i zawodowym.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - wspieranie rozwoju aktywności społecznej, kulturalnej i zawodowej osób seniorów.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Organizacja zajęć edukacyjnych, mających na celu rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów (wykłady, spotkania, warsztaty komputerowe).	Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach edukacyjnych.
2	Organizacja zajęć rekreacyjno-sportowych oraz kulturalnych o charakterze integrującym dla osób starszych.	Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach rekreacyjno-sportowych oraz kulturalnych.
3	Wspieranie i tworzenie miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone będą różnorodne aktywności.	Liczba przeprowadzonych form aktywności wspierających seniorów, liczba uczestników, liczba dostępnych miejsc.
4	Ułatwianie dostępu do informacji przydatnych dla seniorów (o dostępnych usługach dla osób starszych) poprzez prowadzenie ogólnodostępnych serwisów internetowych, wydawanie informatorów oraz rozpowszechnianie ulotek, broszur.	Ilość udostępnionych dla mieszkańców publikacji i informacji przydatnych dla seniorów.
5	Zacieśnianie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych.	Liczba działań podjętych we współpracy z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób starszych.
6	Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej w społeczności lokalnej poprzez organizowane zajęcia edukacyjno-informacyjnych dla dzieci i młodzieży dotyczących starzenia się i starości.	Liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zajęciach informacyjno-edukacyjnych.
7	Edukacja oraz promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród osób starszych.	Liczba uczestników działań edukacyjnych.
8	Diagnostowanie oraz monitorowanie sytuacji i potrzeb osób starszych.	Liczba przeprowadzonych diagnoz.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	NGO, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

CEL OPERACYJNY NR 2 - zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego oraz rozwój systemu opieki nad osobami starszymi niemogącymi funkcjonować samodzielnie oraz osobami potrzebującymi pomocy.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celów
------	---------	----------------------------

1	Prowadzenie mieszkań chronionych wspieranych adresowanych do osób starszych.	Liczba funkcjonujących mieszkań chronionych.
2	Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej osobom w wieku poprodukcyjnym.	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym objęta pomocą materialną i niematerialną.
3	Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych dla osób starszych.	Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi.
4	Propagowanie i organizowanie wolontariatu w odpowiedzi na potrzeby osób starszych.	Liczba podjętych w formie wolontariatu działań.
5	Organizowanie szkoleń dla opiekunów osób starszych.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach dla osób starszych.
6	Prowadzenie akcji informacyjnych/ warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Liczba podjętych akcji informacyjnych/przeprowadzonych warsztatów.
7	Utworzenie dziennego domu pobytu dla osób starszych.	Liczba miejsc dostępnych dla osób starszych w dziennym domu pomocy.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG.	NGO, PP.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.7. PROMOCJA ZATRUDNIENIA, REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB PODLEGAJĄCYCH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do

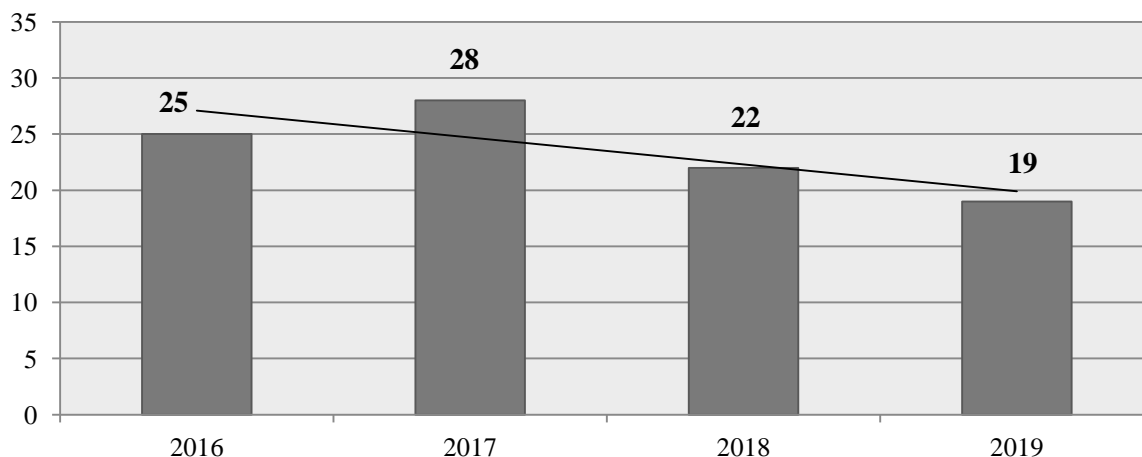

zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy.

W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

W 2019 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 19. Na przestrzeni lat 2017-2019 można zauważyć tendencję spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu. O skali problemu bezrobocia świadczy to, że bezrobocie, jako powód udzielenia pomocy i wsparcia, znalazło się na piątym miejscu pod względem liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej.

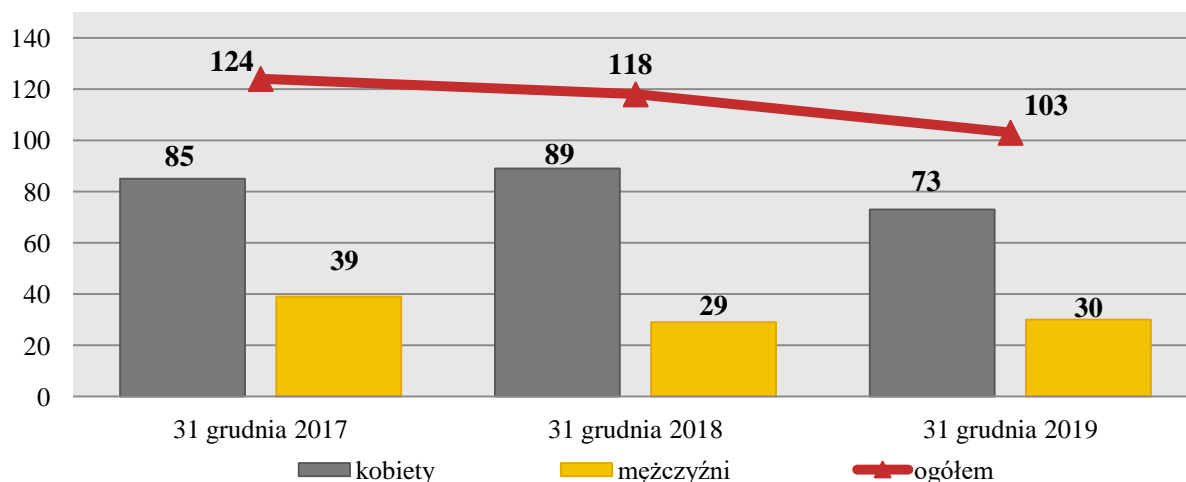
Wykres 36. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018, 2019 rok

Na koniec 2019 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nowym Sączu zarejestrowane były łącznie 103 osoby. Oznacza to spadek w stosunku do roku poprzedniego o 13%, natomiast w porównaniu do roku 2017 - o 17%. Pod względem płci widoczna jest spora dysproporcja – pozostających bez pracy kobiet jest ponad dwukrotnie więcej niż mężczyzn (liczba kobiet - 73, liczba mężczyzn – 30).

Wykres 37. Mieszkańcy Gminy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nowym Sączu z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2017–2019

Źródło: dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową możemy zauważyć, że w stosunku do 2017 roku nastąpił spadek udziału osób do 25 roku życia i wzrost mających więcej niż 50 lat w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy. Różnice te nie są jednak znaczące i kształtują się na poziomie 4,2 pp oraz 6,2 pp. Na przestrzeni ostatnich lat odsetek zarejestrowanych w PUP osób do 25 roku życia, jak i mających więcej niż 50 lat uległ nieznacznym zmianom.

Tabela 17. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Rytko w latach 2017-2019 z podziałem na wiek

kategoria wiekowa	31 grudnia 2017		31 grudnia 2018		31 grudnia 2019	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
ogółem	124	100	118	100	103	100
do 25 roku życia	22	17,7	15	12,7	14	13,5
powyżej 50 roku życia	26	21	25	21,2	28	27,2

Źródło: dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu

W poniższej tabeli przedstawiona została liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nowym Sączu zamieszkujących gminę Rytko z podziałem na wybrane kategorie – osoby z prawem do zasiłku oraz bez kwalifikacji zawodowej. W porównaniu do roku 2017 obserwuje się spadek liczebności obu wspomnianych grup.

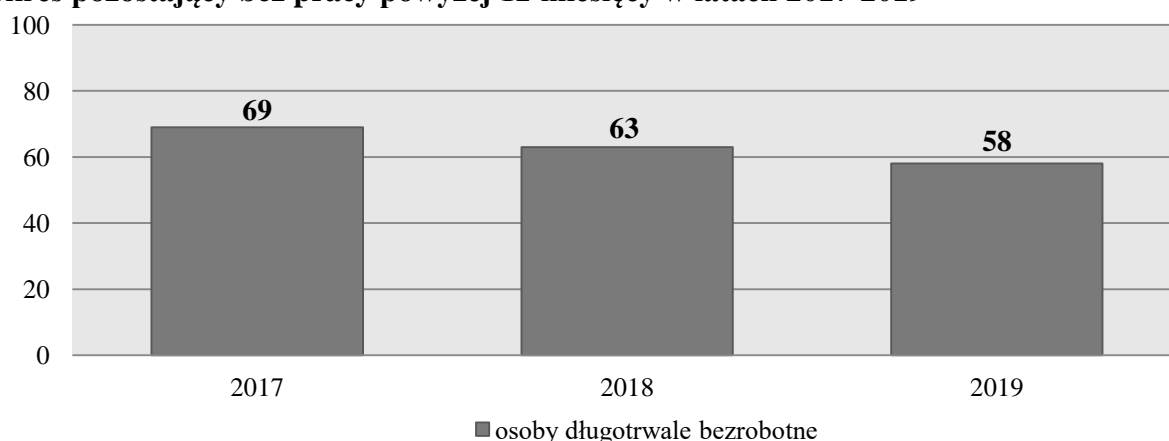
Tabela 18. Liczba zarejestrowanych w PUP mieszkańców gminy Rytko z prawem do zasiłku oraz bez kwalifikacji zawodowej w latach 2017-2019

wyszczególnienie	31 grudnia 2017		31 grudnia 2018		31 grudnia 2019	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
ogółem	124	100	118	100	103	100
z prawem do zasiłku	21	16,9	21	17,8	7	6,8
bez kwalifikacji zawodowej	33	26,6	30	25,4	21	20,1

Źródło: dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy, jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne, ponieważ świadczy albo o braku chęci podjęcia pracy albo o braku możliwości podjęcia zatrudnienia. Według danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu, pod koniec 2019 roku osoby pozostające bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy stanowiły 56,3%, spośród wszystkich bezrobotnych mieszkańców Gminy.

Na przestrzeni lat 2017-2019 udział osób długotrwanie bezrobotnych w ogólnej liczbie wszystkich mieszkańców Gminy zarejestrowanych w PUP, uległ nieznacznemu zmniejszeniu (w 2017 roku osoby te stanowiły 55,6% ogółu, natomiast w 2018 roku – 53,4%). Szczegółowe dane dotyczące liczby zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy z podziałem na okres pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy przedstawiony został w tabeli poniżej.

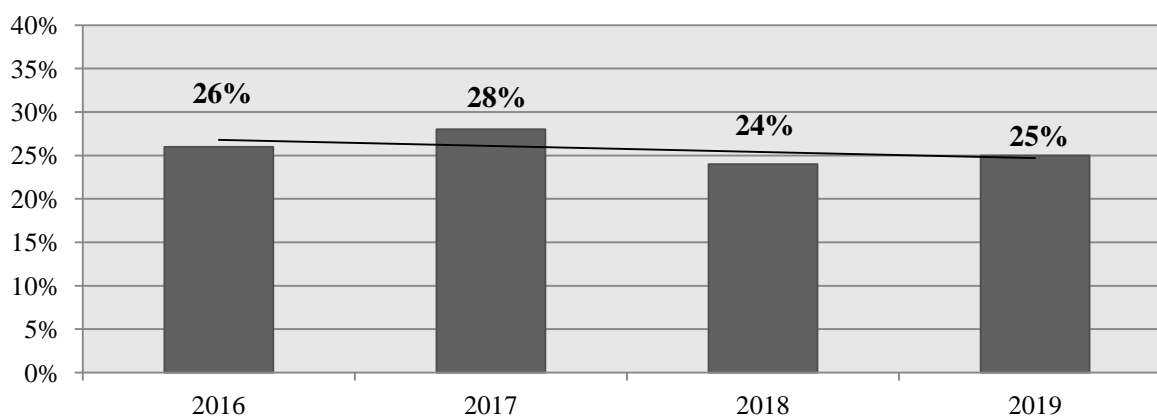
Tabela 19. Liczba zarejestrowanych w PUP mieszkańców gminy Rytko z podziałem na okres pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2017-2019

Źródło: dane z Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Sączu

Poniższy wykres przedstawia zmianę wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni ostatnich czterech lat. Wskaźnik ten obliczany jest, jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W porównaniu do lat poprzednich, w 2019 roku obserwowany jest jego spadek – z 28% w 2017 roku do 25% w 2019 roku. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na to, że wskaźnik ten utrzymuje się na przestrzeni ostatnich lat na stosunkowo wysokim poziomie.

Wykres 38. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2016-2019

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2019 rok

Powiatowy Urząd Pracy zaprasza również wszystkich mieszkańców powiatu nowosądeckiego do udziału w realizacji kilku projektów, których celem jest podniesienie poziomu aktywności społeczno-zatrudnieniowej. Do programów, z których skorzystać mogą mieszkańcy Gminy Rytko należą m.in:

- „Aktywni 30+”;
- „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie nowosądeckim”;
- „Aktywizacja osób w wieku 30 lat i więcej pozostających bez pracy w powiecie nowosądeckim”.

W ramach projektów przewidziano różnorodne formy wsparcia:

- poradnictwo zawodowe;
- pośrednictwo pracy;
- staże;
- szkolenia;
- prace interwencyjne;
- wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy;
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyższej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- utrzymujący się znaczny udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy,
- bezrobocie pozostające na piątym miejscu, jako powód udzielania pomocy społecznej,
- zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy dwukrotnie wyższy wskaźnik kobiet pozostających bez pracy.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z obszarem „Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu”, są:

- **wspieranie rodziny** – utrata pracy zawodowej jest szczególnie dotkliwa dla osób, które mają na utrzymaniu rodzinę, skutki bezrobocia dotyczą wówczas nie tylko jednostki, ale również najbliższego otoczenia – rodziny, utrata pracy zawodowej wpływa najczęściej na powstanie atmosfery napięcia i zagrożenia, prowadzącej do lęku, niepewności czy beznadziejności, a ograniczenie możliwości materialnego zabezpieczenia rodziny prowadzi do ograniczenia stopnia zaspokojenia poszczególnych potrzeb; opisane sytuacje w sposób szczególny mają wpływ na dzieci w rodzinach;
- **ubóstwo** – brak pracy, a w związku z tym wynagrodzenia, bezpośrednio wpływa na obniżenie poziomu życia i niesamodzielność finansową; podstawowym czynnikiem odpowiedzialnym za powstawanie biedy jest brak pracy, czyli bezrobocie lub bierność zawodowa, brak dochodów z pracy często uniemożliwia zaspokajanie podstawowych potrzeb;
- **wsparcie osób niepełnosprawnych** – przede wszystkim w kontekście ograniczonej liczby ofert pracy skierowanej do osób niepełnosprawnych;
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych** – przede wszystkim w kontekście używania nałogowych schematów rozładowania napięcia wynikającego z doświadczenia problemu bezrobocia;

- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim w kontekście występowania bezrobocia jako tzw. czynnika wyzwalającego zaburzenia psychiczne;
- **edukacja** – w kontekście możliwości wykorzystania narzędzi przekwalifikowania, podniesienia kompetencji, kształcenia ustawicznego, zmiany profilu zawodowego, jako czynniki zapobiegające utracie pracy oraz mający wpływ na szybki powrót na rynek pracy w sytuacji jej utraty.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – kontynuowanie, rozszerzanie i monitorowanie różnorodnych działań mających na celu aktywizację społeczną i zawodową osób bezrobotnych, a także zwiększanie szans na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia mieszkańców.

L.P.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie lub utrzymanie zatrudnienia.	Liczba zorganizowanych szkoleń oraz liczba osób biorących w nich udział.
2	Objęcie pomocą materialną i niematerialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.	Liczba rodzin dotkniętych problemem bezrobocia objętych pomocą materialną i niematerialną.
3	Organizacja opieki nad dziećmi do lat 3 w publicznych placówkach umożliwiająca szczególnie osobom samotnie wychowującym dzieci podjęcie zatrudnienia.	Liczba miejsc dostępnych w publicznych placówkach sprawujących opiekę nad dziećmi do 3 lat.
4	Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Liczba osób biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.
5	Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Liczba podjętych działań informacyjnych.
6	Prowadzenie poradnictwa zawodowego wśród dorosłych mieszkańców Gminy oraz uczniów.	Liczba osób objętych poradnictwem zawodowym.
7	Realizacja warsztatów/szkoleń z zakresu umiejętności poszukiwania pracy.	Liczba osób biorących udział w szkoleniach/warsztatach.
8	Wykorzystanie w pracy socjalnej kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej.	Liczba beneficjentów pomocy społecznej, z którymi zostały zawarte kontrakty socjalne.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	PUP, UG, NGO, placówki oświatowe, pracodawcy i inne instytucje oraz organizacje lokalnego rynku pracy.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

1.8. WSPARCIE OSÓB Z PROBLEMEM UBÓSTWA

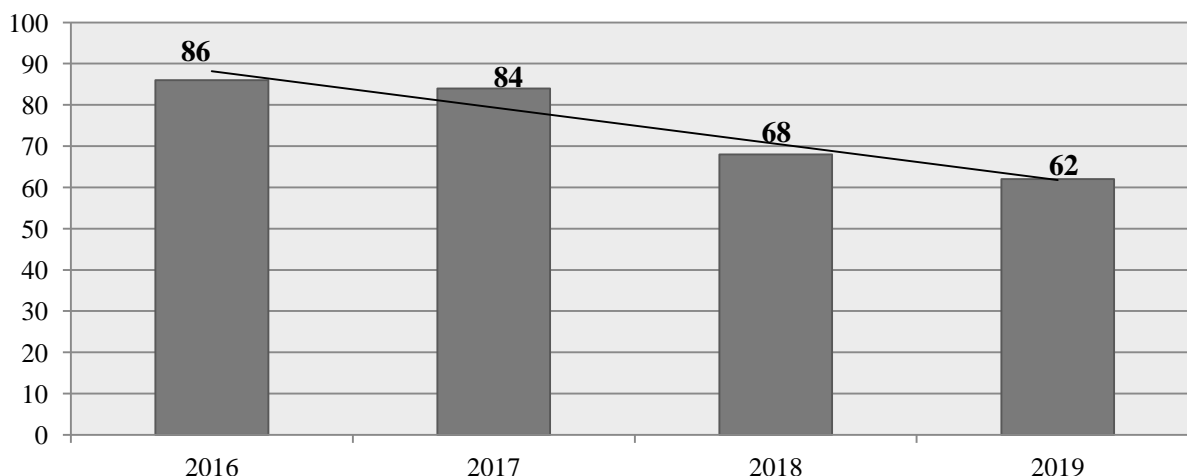
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawniane były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

W 2019 roku ubóstwo, jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdował się na pierwszym miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia. Z tego powodu wsparcie otrzymały 62 rodziny.

Dane źródłowe pokazują, że ogólna liczba rodzin zamieszkujących Gminę, którym zostały udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa uległa na przestrzeni lat 2016-2019 zmniejszeniu. W 2016 roku z tego powodu z pomocy skorzystało 86 rodzin, w 2017 roku - 84, w 2018 roku – 68, natomiast w 2019 roku – 62. W stosunku do 2016 roku oznacza to spadek o 28%.

Wykres 39. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2016-2019

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

W 2019 roku zasiłki stałe pobierało 15 osób, tj. o 6,2% mniej w porównaniu do 2018 roku oraz o 16,7% mniej w stosunku do roku 2016. W przypadku zasiłków okresowych, w 2019 roku liczba ich świadczeniobiorców kształtowała się na poziomie 9 – co oznacza spadek o 25% w stosunku do roku 2018, natomiast w porównaniu do roku 2017 – spadek o 40%. Zasiłki celowe w bieżącym roku pobierało natomiast 38 osób. Co oznacza, że liczba pobieranych zasiłków spadła zaledwie o 2,5% w porównaniu do roku poprzedniego oraz o 7,4% w stosunku do roku 2017. Na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalna jest tendencja spadkowa w zakresie przyznawanych zasiłków stałych, okresowych i celowych.

Tabela 20. Liczba osób, którym przyznano zasiłki stałe, celowe i okresowe na przestrzeni lat 2016-2019

rodzaj zasiłku	2016		2017		2018		2019	
	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
zasiłek stały	18	82 838	18	82 972	16	83 794	15	78 497
zasiłek okresowy	12	13 158	15	17 616	12	17 578	9	10 340
zasiłek celowy	43	23 616	41	25 662	39	12 792	38	26 612

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok

Mieszkańcy gminy Rytyro w okresie od 2014 do 2018 roku korzystali również z programu finansowego w zakresie dożywiania - „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020. Strategicznym celem Programu było ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia

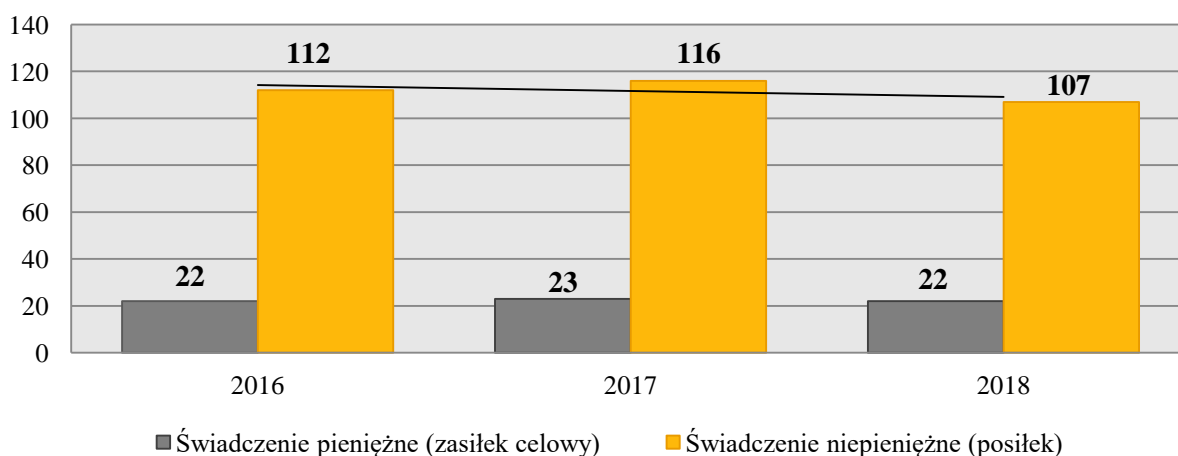

i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

- wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym,
- poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach,
- poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży,
- kształtowania właściwych nawyków żywieniowych¹⁸.

Wśród osób otrzymujących świadczenie pieniężne w 2018 roku, 22 mieszkańców to osoby, którym to świadczenie przyznano w ramach wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. W formie świadczenia niepieniężnego pomoc otrzymało w przedmiotowym roku 107 osób. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba świadczeniobiorców niepieniężnej formy zasiłku znacznie zmalała – w porównaniu do roku 2016 nastąpił spadek o 7,8%. Liczna osób otrzymujących świadczenie pieniężne utrzymuje się natomiast na względnie stałym poziomie.

Wykres 40. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” w latach 2016-2018 (liczba osób)

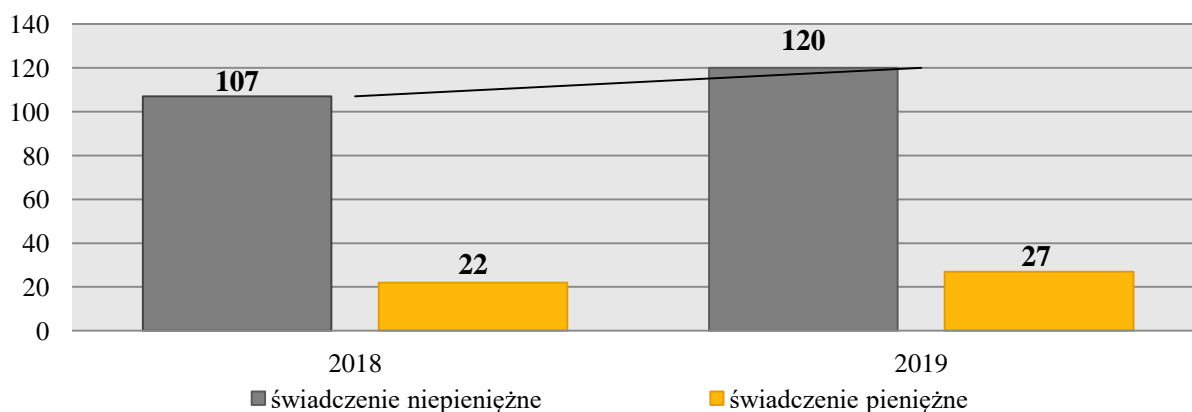

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017 i 2018 rok

15 października 2018 roku ustanowiony został Wieloletni Rządowy Program „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023. W 2019 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu przyznane zostało 27 osobom, tj. 5 osobom więcej niż w roku poprzednim. Świadczenie niepieniężne w formie posiłku otrzymało 120 osób - o 13 więcej niż w roku 2018.

¹⁸ www.gov.pl/web/rodzina

Wykres 41. Świadczenia pieniężne przyznane w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2018-2019 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych z związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Z danych uzyskanych z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok wynika, że na przestrzeni ostatnich czterech lat, na terenie Gminy Rytro, świadczenia pieniężne w formie dodatków mieszkaniowych nie otrzymało żadne gospodarstwo domowe.

Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym kształtuje się w gminie Rytro na niższym poziomie, niż ma to miejsce zarówno na terenie całego powiatu jak i województwa. Na wartość barometru ubóstwa w wymiarze finansowym składają się następujące wskaźniki: dochód w gminie przypadający na jednego mieszkańca, liczba osób, którym przyznano świadczenie (pieniężne/ niepieniężne) przypadająca na każde 1000 mieszkańców gminy oraz odsetek osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej do liczby wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej. Im wyższa wartość wskaźnika, tym sytuacja Gminy jest korzystniejsza. W gminie Rytro wynosi on -0,12, natomiast na terenie powiatu 0,11.

Rysunek 5. Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym w gminie Rytro, powiecie nowosądeckim oraz województwie małopolskim w 2019 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa jak i jego skutkiem. Na przestrzeni ostatnich czterech lat, z powodu bezdomności pomoc i wsparcie otrzymywała tylko jedna osoba. Dane statystyczne dotyczące liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia z GOPS wskazują na to, że problem bezdomności nie występuje na terenie gminy Rytro w dużym natężeniu.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- ograniczenie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych w wyniku niedoboru środków finansowych.

Korelacje

Problem ubóstwa pozostaje w ścisłej korelacji z innymi problemami społecznymi. Główne obszary korelacji można uznać za determinanty ubóstwa.

- **bezrobocie** – czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy, a ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i rodziny osób bezrobotnych;
- **niepełnosprawność** – obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem;
- **wiek** – w Polsce najczęściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci jako członkowie rodzin. Niezależnie od niższej niż

w pozostałych przedziałach wiekowych częstotliwości zagrożenia ubóstwem, szczególnie trudna sytuacja dotyczy osób starszych, których możliwości podejmowania aktywnych działań zmierzających do poprawy swojej sytuacji materialnej są znacznie ograniczone z powodu stanu zdrowia, wieku oraz funkcjonowania w jednoosobowych gospodarstwach domowych;

- **wykształcenie** – ważnym wskaźnikiem warunkującym zagrożenie ubóstwem jest (niskie) wykształcenie, kompetencje zawodowe członków gospodarstwa domowego.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - zapewnienie zróżnicowanych form wsparcia pozamaterialnego o charakterze aktywizacji wspieranej, podnoszących kompetencje pełnionych ról.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Podnoszenie skuteczności wsparcia przez pracę socjalną, ukierunkowaną na wzmacnianie potencjału osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.	Liczba osób objętych wsparciem ukierunkowanym na wzmacnianie potencjału w przezwyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.
2	Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa.	Liczba osób objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa.
3	Organizacja i dofinansowywanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób z problem ubóstwa.	Liczba zorganizowanych szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe i osób biorących w nich udział.
4	Rozpowszechnianie wśród mieszkańców materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczania problemu ubóstwa.	Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych.
5	Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie włączania społecznego i walki z ubóstwem.	Liczba działań inicjujących współpracę pomiędzy instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie włączania społecznego i walki z ubóstwem.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	UG, NGO, PUP, placówki oświatowe.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

CEL OPERACYJNY NR 2 – zapewnienie pomocy finansowej rodzinom w znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji materialnej i życiowej.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako dostęp do świadczeń pomocy społecznej.	Liczba osób objętych pomocą społeczną w formie świadczeń.
2	Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy niepieniężnej.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w zakresie dożywiania.
3	Udzielanie uczniom z rodzin dotkniętych problemem ubóstwa pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Liczba uczniów, którym została udzielona pomoc w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.
4	Pomoc osobom i rodzinom dotkniętych problemem ubóstwa oraz związaną z tym bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, poprzez udzielanie zasiłków celowych i rzeczowych.	Liczba osób i rodzin, które otrzymały pomoc w formie zasiłków celowych i rzeczowych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	NGO, UG.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

CEL OPERACYJNY NR 3 - zapewnienie wszechstronnej opieki i pomocy osobom bezdomnym oraz podjęcie odpowiednich działań mających na celu zmniejszenie natężenia problemu bezdomności.

L.P.	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
1	Praca socjalna polegająca na aktywizacji i motywowaniu osób bezdomnych do zmiany dotychczasowego trybu życia.	Liczba działań polegających na aktywizacji i motywowaniu osób bezdomnych do zmiany dotychczasowego trybu życia.
2	Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie problemu bezdomności – przekazywanie informacji na temat sytuacji osób bezdomnych oraz bezpośrednia pomoc.	Liczba działań podjętych we współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz osób bezdomnych.
3	Monitorowanie skali bezdomności oraz sytuacji osób bezdomnych na terenie Gminy.	Liczba działań monitorujących skalę bezdomności w Gminie oraz sytuacje osób bezdomnych.
4	Przekazywanie osobom bezdomnym informacji w zakresie dostępnych dla nich form pomocy.	Liczba osób bezdomnych, który została przekazana informacja w zakresie dostępnych dla nich form pomocy.
5	Wsparcie materialne osób bezdomnych.	Liczba osób bezdomnych, którym udzielone zostało wsparcie.
6	Działania edukacyjno-informacyjne mające na celu uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem bezdomności oraz zmotywowanie do reagowania w przypadku, gdy osoba bezdomna znajduje się w sytuacji zagrożenia życia.	Liczba przeprowadzonych w społeczności lokalnej działań edukacyjno-informacyjnych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	NGO, UG, KP.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

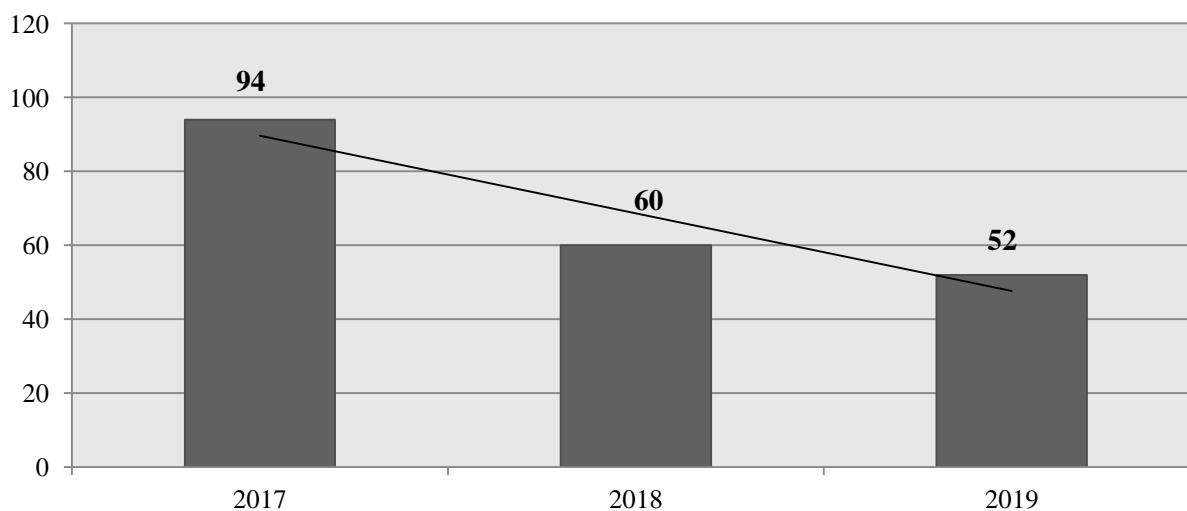

1.9. PROBLEM PRZESTĘPCZOŚCI

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Z danych przekazanych przez Komisariat Policji w Piwnicznej-Zdrój wynika, że w 2017 roku na terenie Gminy stwierdzono łącznie 94 przestępstwa, w 2018 roku – 60, natomiast w 2019 roku – 52. Oznacza to, że liczba wykrytych przestępstw na przestrzeni ostatnich lat w gminie Rytro uległa zmniejszeniu.

Wykres 42. Liczba wykrytych przestępstw na terenie gminy Rytro na przestrzeni lat 2017-2019

Źródło: dane z Posterunku Policji w Piwnicznej-Zdrój

Rozpatrując liczbę wykrytych przestępstw z podziałem na poszczególne ich kategorie możemy zauważyć, że w 2019 roku najczęściej odnotowano oszustw (16 przestępstw), na drugim miejscu pod tym względem znalazło się uszkodzenie mienia (9 przestępstw), natomiast na trzecim – uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (6 przestępstw). Zanotowano również 4 przypadki kierowania pojazdem w stanie nietrzeźwości i 3 kradzieże z włamaniem. Ponadto jednokrotnie zanotowane zostały przestępstwa tj. znęcanie, groźby karalne, kradzież, nie stosowanie się do wyroku sądu, przywłaszczenie mienia, usunięcie znaków drogowych, wypadek w ruchu lądowym, samobójstwo czy niestosowanie się decyzji administracyjnej.

Wykres 43. Liczba popełnionych stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Rytro na przestrzeni lat 2017-2019 w podziale na poszczególne kategorie

kategorie przestępstw	2017	2018	2019
uszkodzenie mienia	7	9	9
oszustwa	50	19	16
kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości	6	4	4
znęcania	1	3	1
kradzież	2	2	1
groźby karalne	2	2	1
uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego	5	9	6
kradzież z włamaniem	5	1	3
nie stosowanie się do wyroku sądu	1	1	1
przywłaszczenie mienia	3	1	1
usunięcie znaków granicznych	1	1	1
wypadek w ruchu lądowym	1	1	1
narażanie na utratę życia lub zdrowia	1	2	-
uszkodzenie ciała	3	3	-
samobójstwo	4	-	1
niestosowanie się do decyzji administracyjnej	2	-	1
znieważenie	1	-	-

Źródło: dane z Posterunku Policji w Piwnicznej-Zdrój

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- występowanie następujących kategorii przestępstw tj. oszustwa, uszkodzenia mienia, kierowanie w stanie nietrzeźwości czy uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, jako jednych z najczęściej występujących na terenie Gminy Rytro.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z obszarem „Przestępczość” są:

- **bezrobocie i ubóstwo** – długotrwałe bezrobocie prowadzić może do obniżenia poczucia własnej sprawczości, z kolei ubóstwo skutkować może przeniesieniem odpowiedzialności za swoje życie i czyny na obecnie panujący ustroj/władze/konkretne instytucje;
- **wspieranie rodziny** – w zakresie przekazywania pozytywnych norm i wartości życia w bezpiecznym, nie przestępczym społeczeństwie;
- **przemoc** – przemoc ściśle związana jest z pojęciem przestępczości; przemoc w rodzinie, która nie jest zgłaszana, utwierdzać może sprawcę w poczuciu bezkarności;
- **uzależnienia** – zarówno w kontekście handlu nielegalnymi towarami, jak i zwiększeniem dokonywanych przestępstw pod wpływem substancji psychoaktywnych.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 - zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej oraz w miejscu zamieszkania poprzez podejmowanie odpowiednich działań mających na celu zapobieganie zakłócaniu ładu i porządku publicznego.

L.P.	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
1	Szeroko rozumiana aktywizacja społeczności lokalnej oraz edukacja mieszkańców na rzecz bezpieczeństwa zarówno w miejscu zamieszkania jak i w miejscach publicznych.	Ilość mieszkańców biorących udział w działaniach edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa publicznego.
2	Podnoszenie kompetencji organów działających w obszarze bezpieczeństwa publicznego.	Liczba uczestników warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje.
3	Zwiększenie liczby patroli Policji.	Wzrost wskaźnika wykrywalności włamań i kradzieży.
4	Rozwój monitoringu wizyjnego na terenie Gminy.	Obszar Gminy objęty monitoringiem wizyjnym.
5	Rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa mieszkańców oraz możliwości pomocy.	Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
UG, KP.	NGO, GOPS, placówki oświatowe.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.10. REWITALIZACJA SPOŁECZNA

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Gmina Rytko realizuje *Gminny Program Rewitalizacji na lata 2016-2023* zatwierdzony uchwałą Nr XVII/110/2016 Rady Gminy Rytko z dnia 31 marca 2016 roku, stanowiący podstawę do podjęcia działań, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

„Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji” - ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2020 r. poz. 802).

Obszar rewitalizacji to taki, na którym występuje koncentracja negatywnych zjawisk natury społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Głównym celem rewitalizacji gminy Rytko jest: *„ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji w gminie Rytko oraz wzmocnienie wewnętrznego potencjału tego obszaru w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju całej gminy”*. Do celów operacyjnych, ściśle powiązanych z celem głównym należą:

1. rozwijanie podstawowej infrastruktury podnoszącej jakość życia na obszarze rewitalizacji,
2. dbałość o wspólną przestrzeń do życia w czystym środowisku,
3. kształtowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej wzmocnieniu więzi społecznych,
4. budowanie pól współpracy dla przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji społecznej,

5. wykorzystanie potencjału Beskidu Sądeckiego i Popradu dla kreowania atrakcyjnego produktu turystycznego,
6. ożywienie obszaru rewitalizacji i nadanie mu nowych funkcji,
7. pielęgnowanie tradycji i dbałość o dziedzictwo kulturowe.

Kierunki działań przewidziane do realizacji w ramach celów operacyjnych to:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów peryferyjnych,
- rozbudowa podstawowej infrastruktury ochrony zdrowia i wdrożenie programów profilaktyki,
- podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami przy jednoczesnej poprawie systemu odbioru odpadów,
- poprawa zagospodarowania centrów miejscowości,
- zagospodarowanie i udostępnienie obiektów pełniących funkcje świetlic wiejskich miejsc spotkań,
- budowa niewielkiej infrastruktury sprzyjającej nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich (grillowiska, miejsca na ogniska, wiaty),
- budowa infrastruktury rekreacyjnej dla mieszkańców w różnym wieku (place zabaw, siłownie na wolnym powietrzu),
- realizowanie programów aktywizacji społecznej dla osób najbardziej potrzebujących,
- rozwijanie wolontariatu poprzez angażowanie mieszkańców w działania na rzecz wspólnot lokalnych,
- ułatwianie działalności organizacjom obywatelskim, w szczególności w zakresie warunków formalno-prawnych, co pobudzi i wzmocni zorganizowaną aktywność mieszkańców,
- integrowanie osób wykluczonych społecznie w wymiarze zawodowym i społecznym (m.in. system wsparcia, poradnictwa, rozwój przedsiębiorczości społecznej, grupy samopomocowe),
- realizowanie programów aktywizacji społecznej dla osób najbardziej potrzebujących,
- rozwijanie wolontariatu poprzez angażowanie mieszkańców w działania na rzecz wspólnot lokalnych,

- ułatwianie działalności organizacjom obywatelskim, w szczególności w zakresie warunków formalno-prawnych, co pobudzi i wzmocni zorganizowaną aktywność mieszkańców,
- integrowanie osób wykluczonych społecznie w wymiarze zawodowym i społecznym (m.in. system wsparcia, poradnictwa, rozwój przedsiębiorczości społecznej, grupy samopomocowe),
- wykreowanie centrum miejscowości – rewitalizacja terenów wokół urzędu gminy i budowa nowego centrum administracyjno-usługowego,
- wykreowanie centrum miejscowości – rewitalizacja terenów wokół urzędu gminy i budowa nowego centrum administracyjno-usługowego,
- rewitalizacja terenów w rejonie stacji kolejowej i nadanie mu funkcji gospodarczo-usługowych,

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- występowanie negatywnych zjawisk w sferze społecznej, instytucjonalnej, technicznej i środowiska naturalnego wpływających na degradację poszczególnych obszarów znajdujących się na terenie gminy Rytko.

Korelacje

W ramach rewitalizacji społecznej, co istotne w kontekście rozwiązywania problemów społecznych, planuje się prowadzenie szerokiego zakresu działań mających na celu włączanie społeczne i zawodowe osób, rodzin i środowisk znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Gminy oraz rozwój aktywnych form integracji społecznej przy uwzględnieniu wszystkich dziedzin planowania strategicznego.

Cele operacyjne

CEL OPERACYJNY NR 1 – poprawa jakości życia mieszkańców zarówno poprzez odnowienie obszaru i poprawę funkcjonalności infrastruktury oraz przestrzeni publicznej,

jak i poprawę bezpieczeństwa, integrację społeczeństwa oraz rozwój różnorodnych form aktywności społecznej i zawodowej na terenie gminy Rytro.

L.P.	Projekt	Cel projektu
1	Budowa ośrodka kultury w Gminie Rytro.	Zapewnienie mieszkańcom terenów wiejskich dostępu do podstawowej infrastruktury społecznej.
2	Budowa nowego centrum administracyjno-usługowego gminy Rytro wraz ze stworzeniem atrakcyjnej przestrzeni publicznej w centrum miejscowości.	Budowa społecznie oczekiwanej infrastruktury administracyjno-usługowej, która podkreśli rangę gminy i pozwoli mieszkańcom lepiej utożsamiać się ze swoją miejscowością.
3	Zagospodarowanie plażowiska „Plos” na cele rekreacyjno sportowe.	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej oraz wzrost walorów wizualnych terenów położonych w ścisłym centrum w miejscowości Rytro.
4	Wzrost atrakcyjności turystycznej Rytra poprzez modernizację i rozbudowę Hotelu Perła Południa wraz zagospodarowaniem terenów wokół obiektu.	Zagospodarowanie terenu położonego wokół hotelu poprzez wytyczenie szlaku edukacyjno-turystycznego obejmującego prace ziemne, nasadzenia roślin, drzew i krzewów.
5	Modernizacja Ośrodka Wypoczynkowego „Słoneczny Stok” Sucha Struga w gminie Rytro.	Stworzenie miejsca wypoczynku dla szerokiej rzeszy obywateli w tym osób starszych, niepełnosprawnych i dzieci w bezpiecznych warunkach
6	Aktywna integracja osób nieaktywnych zawodowo oraz innych grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu gminy Rytro.	Realizowane będą szkolenia kompetencyjne, dotyczące nabycia poszukiwanych na rynku pracy umiejętności, spotkania grupowe i indywidualne motywujące do działania i przywracające objęte pomocą
7	Podniesienie kompetencji uczniów Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Rytrze.	Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych.
8	Dom Kultury – miejsce spotkań, inspiracji i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.	Promocja działań w zakresie kultury i jej twórców oraz zachowanie i podtrzymywanie tożsamości kulturowej regionu w dziedzinie kultury z zaangażowaniem społeczności lokalnej.

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji na lata 2016-2023

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne

Podmioty współpracujące

Źródła finansowania

UG, GOPS.

NGO, PUP, GKRPA, GOK,
placówki oświatowe.Środki własne, budżet
państwa/europejski.

2. ANALIZA SWOT

Jedną z najbardziej powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

**GRUPY CZYNNIKÓW W METODZIE SWOT SĄ DEFINIOWANE
W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:**

MOCNE STRONY

(wewnętrzne czynniki pozytywne)

to przede wszystkim to, co wyróżnia na tle innych. Są to te dziedziny działalności, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek instytucji.

SŁABE STRONY

(wewnętrzne czynniki negatywne)

to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji.

SZANSE

(zewnątrze czynniki pozytywne)

to wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjające dla instytucji sytuacje. Są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty.

ZAGROŻENIA

(zewnątrze czynniki negatywne)

to zbiór możliwych sytuacji i procesów, które mogą tworzyć niekorzystne dla instytucji warunki rozwoju w jego otoczeniu. Zagrożenia są postrzegane jako bariery, utrudnienia i możliwe niebezpieczeństwa dla zakładanych procesów.

MOCNE STRONY

1. Atrakcyjność Gminy pod względem przyrodniczym oraz turystycznym.
2. Wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON.
3. Funkcjonowanie szkoły podstawowej i przedszkoli.
4. Podejmowanie licznych działań o charakterze kulturalnym.
5. Rozwinięta infrastruktura sportowa.
6. Funkcjonowanie na terenie Gminy organizacji pozarządowych o profilu działalności skierowanej na

SŁABE STRONY

1. Wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.
2. Brak funkcjonującego na terenie Gminy publicznego żłobka lub klubu dziecięcego.
3. Występujący problem bezrobocia na terenie Gminy.
4. Zbyt mało rodziców objętych działaniami profilaktycznymi związanymi z używaniem substancji psychoaktywnych przez uczniów oraz zjawiskiem przemocy.
5. Występowanie problemu prowadzenia

- pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych.
7. Spadek wskaźnika deprivacji lokalnej na przestrzeni ostatnich lat.
 8. Stosunkowo mała liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i bezdomności.
 9. Dostęp do pomocy i wsparcia dla osób uzależnionych i doznających przemocy w rodzinie dzięki funkcjonowaniu Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego oraz grupy samopomocowej (AA).
 10. Prowadzenie programów i warsztatów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w szkołach.
 11. Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców.
 12. Utrzymujący się na przestrzeni ostatnich dwóch lat dodatni przyrost naturalny.
 13. Zmniejszenie się liczby osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej.
6. Brak działających klubów samopomocowych dla dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym (Al-Anon) oraz grup wsparcia dla dorosłych dzieci alkoholików (DDA).
 7. Brak funkcjonujących na terenie Gminy miejsc dla seniorów (tj. Klub Seniora).
 8. Występowanie osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy.
 9. Wahania w kierunku tendencji wzrostowej w przypadkach rozpoczętych procedur „Niebieskiej Karty” wśród mieszkańców Gminy.
 10. Ubóstwo, jako najczęstszy powód udzielania rodzinom pomocy i wsparcia w 2019 roku.

SZANSE

1. Rozwój turystyki.
2. Rozwój gospodarczy Gminy.
3. Pozyskanie środków unijnych na rozwój Gminy.
4. Promocja Gminy w całej Polsce.
5. Utworzenie nowych miejsc pracy w Gminie.
6. Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój fizyczny i sportowy.
7. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
8. Wzrost aktywności i integracji osób starszych.
9. Szkolenia i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
10. Dostępność do pomocy w przypadku doświadczenia przez mieszkańców problemów przemocy lub uzależnień.
11. Rozwiązywanie problemów społecznych mieszkańców we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
12. Dostęp mieszkańców do informacji na temat możliwych form pomocy w przypadku problemów uzależnień i przemocy.
13. Skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałaniu im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej.

ZAGROŻENIA

1. Starzejące się społeczeństwo.
2. Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych.
3. Zwiększenie się liczby mieszkańców potrzebujących pomocy społecznej.
4. Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności.
5. Zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych.
6. Zwiększenie skali problemu przemocy w stosunku do dzieci.
7. Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach, zaburzenie więzi rodzinnych.
8. Podejmowanie zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.
9. Ryzyko zaburzeń psychicznych i zachowań suicydalnych wśród dzieci i młodzieży.

3. MISJA I WIZJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Rytro została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych.

Wizja Gminy Rytro:

Gmina Rytro dążąca do renowacji i modernizacji wyznaczonych obszarów, poprzez właściwe działania administracji samorządowej, stowarzyszeń i mieszkańców; dostrzegająca potencjał tkwiący w lokalizacji, historii i mieszkańcach; wspierająca działania kulturalne, edukacyjne i sportowe na rzecz rozwoju społecznego.

Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie Misji Gminy Rytro, w brzmieniu:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytro jest – zapewnienie jakościowej poprawy warunków życia mieszkańców i użytkowników przestrzeni gminy Rytro poprzez stworzenie warunków do jej wszechstronnego rozwoju oraz wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego, kultury, sportu i turystyki Gminy do wzmocnienia rozpoznawalności Gminy w kraju i za granicą.

4. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI STRATEGII

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytro przyniesie:

- stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;
- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup

adresatów w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji;

- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia;
- wzrost atrakcyjności gminy Rytro, jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia;
- opracowanie i wdrożenie programów rewitalizacji społecznej szczególnie zaniedbanych rejonów Gminy z udziałem samych mieszkańców i podmiotów ich reprezentujących;
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin w tym na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego;
- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej;
- poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

5. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Aby narzędzie jakim jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytro mogło być określane mianem skutecznego – musi zostać logistycznie wdrażane do realizacji. Konieczne jest wyznaczenia lidera, który będzie pracował nad komunikacją, motywacją i kształtem realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

1. Liderem i koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest GOPS.
2. Głównym partnerem w jej realizacji jest gmina Rytro.
3. Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w narzędzia, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów niniejszej Strategii.

Plan komunikacji społecznej dokumentu

Obszary problemowe Strategii zostały przedstawione przed przystąpieniem do jej opracowania wszystkim zainteresowanym podmiotom odpowiedzialnym za realizację zadań zawartych w strategii. Po uchwaleniu Strategii przez Radę Gminy, zostanie umieszczona na stronie internetowej Gminy.

6. MONITORING

Proces monitoringu wdrażania strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w strategii odnoszące się do poszczególnych celów. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników bazowych obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Komisariatu Policji, PUP,

ze sprawozdań GOPS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez GOPS przy ścisłej współpracy z gminą Rytró. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii przeprowadzanej co dwa lata.

7. EWALUACJA

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii oraz rozwiązywanie problemów.

7.1. ZAKRES EWALUACJI

Ewaluacji podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen;
- ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

7.2. SPOSÓB EWALUACJI

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

7.3. NARZĘDZIA EWALUACJI

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli to na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznanie częstości występowania badanego zjawiska oraz określenie poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi;
- technik: ankiety, zestawienia danych (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług);
- narzędzi: tabel, wykresów, diagramów.

7.4. OKRES EWALUACJI

Planuje się przeprowadzenie w 2028 roku ewaluację końcową, która będzie stanowić obiektywną ocenę założeń, procesu realizacji i rezultatów pod względem stosowności, skuteczności, trwałości, efektywności, a także użyteczności podjętych w ramach Strategii działań.

8. OCENA RYZYKA

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji. Kluczową okolicznością jest fakt wyznaczenia przez Strategię celów, wskazania działań dla poszczególnych obszarów wsparcia i interwencji, określenia wskaźników stopnia ich realizacji oraz szeroko zakrojony zakres konsultacji tego dokumentu dla wyeliminowania ryzyka sprzeczności z innymi strategicznymi ustaleniami i opracowaniami. Ponadto przyjęcie tego dokumentu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze społecznej bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyko, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji, będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

IV. WNIOSKI I PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytro jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie

i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych; wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej; partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Rytro i przepisami prawa. Wielość

i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań

o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy, w tym relacji Gminy – Obywatel,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Gminy.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu jest to, że jego realizacja powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców gminy Ryto, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

V. BIBLIOGRAFIA

1. Joanna Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013.
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).
3. <https://www.google.com/maps/>
4. Źródło:[https://pl.wikipedia.org/wiki/Rytro_\(gmina\)#/media/Plik:POL_Gmina_Rytron_commune_map.svg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rytro_(gmina)#/media/Plik:POL_Gmina_Rytron_commune_map.svg)
5. <https://bdl.stat.gov.pl/>
6. <https://ziemiasadecka.info/sadeczyzna-kusi/rytro>
7. <https://poradnik.ngo.pl/>
8. J. Oniszczyk, *Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy*.
9. M. Yaziji, J. Doh, *Organizacje pozarządowe a korporacje*.
10. Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 rok zatwierdzonym uchwałą Nr XVI/133/20 Rady Gminy Rytró z dnia 29 września 2020 roku.
11. Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytrze zatwierdzony uchwałą Rady Gminy NR XXII/157/2016 z dnia 2 listopada 2016 roku.
12. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2017, 2018 i 2019 rok.
13. Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.
14. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2020 rok (uchwała nr Nr XIII/110/20 Rady Gminy Rytró z dnia 10 lutego 2020 roku).
15. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018 i 2019 rok.
16. Sprawozdanie z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Rytró za rok 2017, 2018 i 2019.
17. *Gminny Program Rewitalizacji na lata 2016-2023* zatwierdzony uchwałą Nr XVII/110/2016 Rady Gminy Rytró z dnia 31 marca 2016 roku

VI. SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL

1. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Położenie gminy Rytro na mapie Polski	13
Rysunek 2. Położenie gminy Rytro na mapie województwa małopolskiego	14
Rysunek 3. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Rytro według klas wielkości (stan na koniec 2019 roku).....	20
Rysunek 4. Łączna wartość sprzedanego na terenie gminy Rytro alkoholu w latach 2018-2019.....	64
Rysunek 5. Wartość wskaźnika barometru ubóstwa w wymiarze finansowym w gminie Rytro, powiecie nowosądeckim oraz województwie małopolskim w 2019 roku	95

2. SPIS TABEL

Tabela 1. Przyrost naturalny w gminie Rytro na przestrzeni lat 2016-2018.....	17
Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2016-2019 (w procentach)	18
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie na przestrzeni lat 2016-2018.....	27
Tabela 4. Instalacje techniczno-sanitarne w gminie Rytro na przestrzeni lat 2016-2018 (w procentach).....	28
Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w Gminie w porównaniu do powiatu w 2018 roku	31
Tabela 6. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń w latach 2016-2019	39
Tabela 7. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w latach 2016-2019 w podziale na płeć	39
Tabela 8. Liczba osób i rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2016-2019	40
Tabela 9. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczeń wychowawczych oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2017-2019.....	46
Tabela 10. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2016-2019.....	52
Tabela 11. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2016-2019.....	53
Tabela 12. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2016-2019	53

Tabela 13. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Rytrze wobec osób uzależnionych w latach 2018-2019	62
Tabela 14. Realizacja programów rekomendowanych przez PARPA na przestrzeni lat 2018-2019	64
Tabela 15. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2017-2019	74
Tabela 16. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019	81
Tabela 17. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców gminy Rytro w latach 2017-2019 z podziałem na wiek	86
Tabela 18. Liczba zarejestrowanych w PUP mieszkańców gminy Rytro z prawem do zasiłku oraz bez kwalifikacji zawodowej w latach 2017-2019	87
Tabela 19. Liczba zarejestrowanych w PUP mieszkańców gminy Rytro z podziałem na okres pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w latach 2017-2019	87
Tabela 20. Liczba osób, którym przyznano zasiłki stałe, celowe i okresowe na przestrzeni lat 2016-2019	92

3. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Rytro w latach 2016-2019	16
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Rytro na przestrzeni lat 2016-2019	16
Wykres 3. Stan cywilny mieszkańców gminy Rytro według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku	17
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2016-2019	19
Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej nowo zarejestrowane w latach 2016-2019	19
Wykres 6. Dochody i wydatki Gminy ogółem w latach 2016-2018 (w milionach złotych)	21
Wykres 7. Dochody i wydatki Gminy na 1 mieszkańca na przestrzeni lat 2016-2019 (w złotych)	21
Wykres 8. Stopa bezrobocia w powiecie nowosądeckim na przestrzeni lat 2016-2019 w porównaniu do całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)	22
Wykres 9. Liczba osób pracujących w gminie Rytro z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2016-2019	23
Wykres 10. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy według danych Narodowego Spisu Powszechnego	24
Wykres 11. Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2019 roku	24
Wykres 12. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku uczniów z terenu gminy, powiatu i województwa	25
Wykres 13. Wartość wydatków z budżetu Gminy na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca Gminy w latach 2016-2019 (w zł)	27
Wykres 14. Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców w Gminie oraz województwie małopolskim w latach 2016-2019	28

Wykres 15. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2016-2019.....	37
Wykres 16. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie Rytko w latach 2016-2019	38
Wykres 17. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2016-2019 (w procentach)	38
Wykres 18. Powody udzielania świadczeń w 2019 roku (liczba rodzin).....	40
Wykres 19. Wskaźnik pracy socjalnej w gminie Rytko na przestrzeni lat 2016-2019.....	42
Wykres 20. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2016-2019	45
Wykres 21. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego na przestrzeni lat 2016-2019.....	46
Wykres 22. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2016-2019	46
Wykres 23. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2016-2019.....	47
Wykres 24. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2016-2019 (w złotych).....	48
Wykres 25. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2016-2019	52
Wykres 26. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w latach 2016-2019.....	53
Wykres 27. Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	56
Wykres 28. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2016-2019	61
Wykres 29. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2018-2019	63
Wykres 30. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Rytko na przestrzeni lat 2018-2019.....	65
Wykres 31. Dane dotyczące grup roboczych w latach 2017-2019	73
Wykres 32. Liczba osób doznających oraz stosujących przemoc, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym w latach 2018-2019.....	75
Wykres 33. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2016-2019	80
Wykres 34. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2016-2019	80
Wykres 35. Zasiłki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2016-2019 (liczba świadczeń).....	81
Wykres 36. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2016-2019	85
Wykres 37. Mieszkańcy Gminy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Nowym Sączu z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2017–2019	86
Wykres 38. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2016-2019.....	88

Wykres 39. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2016-2019	92
Wykres 40. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” w latach 2016-2018 (liczba osób) ..	93
Wykres 41. Świadczenia pieniężne przyznane w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2018-2019 roku	94
Wykres 42. Liczba wykrytych przestępstw na terenie gminy Rytko na przestrzeni lat 2017-2019	99
Wykres 43. Liczba popełnionych stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Rytko na przestrzeni lat 2017-2019 w podziale na poszczególne kategorie	100

Przewodniczący Rady Gminy Rytko

Tomasz Kulig

